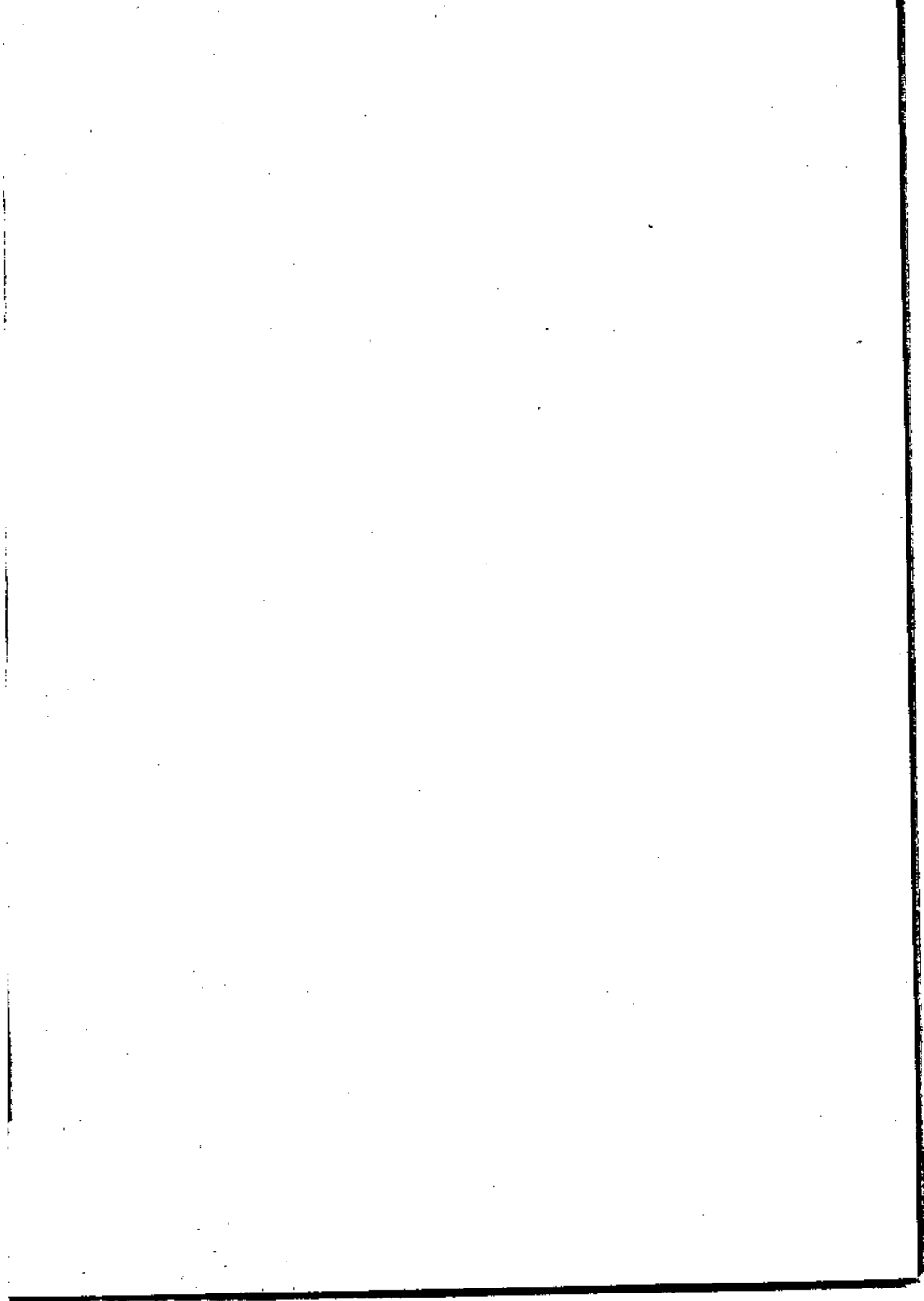

50 let
gymnasia
v Českém
Brodě

PADESÁT LET
GYMNASIA
V ČESKÉM BRODĚ

1969

ÚVODEM

V loňském roce jsme vzpomínali 50. výročí vzniku naší republiky. Národ se svobodně rozvíjel, jeho lid toužil po vzdělání, které mu bylo upíráno. Ve svobodné zemi rostou nové školy, a tak i v Českém Brodě právě před 50 roky je založena střední škola, o kterou českobrodští již dříve marně usilovali. Hlavní zásluhu o to má redaktor Jozef Miškovský, městská rada a okresní zastupitelstvo. Návrh na zřízení gymnasia byl podán poprvé již v r. 1908, ale tehdy se českobrodští občané střední školy vzdali ve prospěch národnostní menšiny v českém pohraničí.

Se vzpomínkou na minulých 50 let přišel i návrh, aby se letos sešli absolventi naší školy i jejich profesori. Zároveň bylo doporučeno, aby k této události byl vydán almanach, pamětní spis, který by zachytil nikoliv dějiny ústavu, ale jeho činnost, která je úzce spojena s životem našeho města. Proto jsou zde zachyceny krátce i dějiny Českého Brodu, který patří mezi nejstarší města v Čechách. Obě tato pojednání snad obohatí písemný materiál, který o svém městě máme, a který dávno čeká na své větší zpracování.

Při sestavování almanachu jsme vyzvali některé vyučující a bývalé žáky, aby svojí vzpomínkou náš almanach obohatili. Při jejich pročítání i při přehlížení jmenných seznamů bývalých žáků si jistě všichni znovu vzpomenou na léta i lidi, s nimiž společně prožili kus svého života. Českobrodské gymnasium mělo vždy nejlepší pověst a řadilo se mezi přední ústavy u nás. Působila na něm řada vynikajících pedagogů a odborníků, protože ústav jim často byl jen stupněm k dosažení vyšších cílů. Také celá řada žáků, z nichž nejstarším je dnes přes 60 let, dokázala se dobře uplatnit v naší společnosti a je ústavu ke cti. Ústav až dosud absolvovalo téměř 2000 žáků. Avšak i my, kteří dnes ve škole žijeme, chtěli bychom po sobě zanechat kus dobré práce. Snad pomohou články našeho almanachu všem, kteří mají na mysli prospěch naší školy, aby šli v nejlepších stopách těch, kteří pro českobrodské gymnasium vykonali vše, co bylo v jejich silách.

Jsem rád, že mohu dnes psát za českobrodské gymnásium, protože právě tohoto roku dostává naše střední škola jméno, s nímž vstupovala do života. Kéž by s tímto jménem spojila vše, co toto gymnásium stavělo mezi přední ústavy v Čechách!

Alois Jiráček,
ředitel gymnasia

Miloš Dvořák:

PŘEHLED DĚJIN MĚSTA ČESKÉHO BRODU

Geografické prostředí prehistorického území dnešního katastru města Českého Brodu¹⁾, utvořeného v dlouhém geomorfologickém vývoji, nebylo příliš vhodné pro trvalejší osídlení. Většina území byla pokryta hlubokým a těžko prostupným Černým lesem a zbývající část okolo potoka Šembery, tekoucího v nestálém korytě, byla každoročně proměňována v inundační území. Proto jedinými vhodnými polohami pro vznik prehistorických sídlišť zůstávala pouze vyvýšená místa, dnešní lokality Chouranice a jejich širší okolí, býv. Králova cihelna, areál kravína JZD, „U studánky“, býv. Klímovy cihelny, „Za kapličkou“ k Nové Vsi, Štolmíř a Liblice. Některé z těchto lokalit byly osídleny takřka nepřetržitě (např. Chouranice), jiné jen v určitých obdobích.

Prvními známými obyvateli českobrodského katastru²⁾ byli zemědělci neolitické civilizace, kteří sem migrovali na sklonku 4. či na počátku 3. tisíciletí př. n. l. V období pozdní doby kamenné neboli eneolitu (asi 2700 až 1800 př. n. l.) se zde usazovali postupně zemědělci kultury nálevkovitých pohárů, pastevci kultury se šňůrovou keramikou a konečně pastevecko-zemědělský lid kultury zvoncových pohárů. Na tuto kulturu navázala kultura únětická (asi 1800 až 1500 př. n. l.), která již náležela do starší doby bronzové a vyznačovala se především vyspělým tranzitním obchodem s jantarem, solí a šperky. Tento obchodní styk s egejskou oblastí a s Balkánem podmínil vznik stálých komunikačních tepen, které navzájem propojily všechna dosavadní sídliště. Hlavní komunikace vycházela z pražské kotliny a směřovala na území dnešní Štolmíře, kde se rozdělovala. Jedna její větev vedla přes chouranické sídliště dále k Přistoupimí a druhá odbočovala ze štolmířského území a pokračovala přes dnešní Klučovskou ul. ke Klučovu.

Dalšími obyvateli zdejšího katastru byli ve střední době bronzové pastevci kultury mohylové (2. pol. 2. tisíciletí) a v mladší době bronzové (asi 1300 až 800 let př. n. l.) vojensky organizovaní zemědělci kultury lužické, kteří po splnutí s domácím prostředím vytvořili kulturu knovízskou. Z kultury knovízké se vyvinula v mladším období halštatském (před pol. 1. tisíciletí př. n. l.) kultura bylanská. Ve 4. století př. n. l. pronikly na zdejší území vojensky dobře organizované keltské kmeny s vyspělou kulturou laténskou. Okupace keltská byla na rozhraní letopočtu nahrazena okupací germánskou a tzv. kulturou římskou.

V poslední fázi tzv. stěhování národů, v průběhu 6. století, byly germánské kmeny vytlačeny slovanským obyvatelstvem, které poznenáhlu asimilovalo starší obyvatelstvo. Místní slovanské obyvatelstvo, které náleželo ke kmeni Zličanů, žilo v neopovněném sídlišti na místech dnešních Chouranic a zabývalo se vyspělým zemědělstvím, specializovanou řemeslnou malovýrobou a obchodem. Od druhé poloviny 8. století bylo toto západní území Zličanů vystaveno expanzivnímu tlaku kmene Čechů, kteří sem začali pronikat přes Černý les. Proti nim si zdejší obyvatelstvo postavilo několik

- ¹⁾ M. Suk, Přehled geologických poměrů okresu Český Brod. Vlastivědný sborník Českobrodsko (zkr. na VSC), II., Praha 1959, str. 3-8. Zde je uvedena i starší literatura.
- ²⁾ Jediným naším pramenem pro tuto dobu jsou archeologické nálezy, odborně zhodnocené pracovníky Archeologického ústavu ČSAV a evidované v kartotékách Podlipanského muzea (zkr. na PM) v Českém Brodě a v kartotékách Archeologického ústavu, Srv. J. Böhm, Českobrodsko v pravěku, NH, 1932, č. 32, 33, 1933, č. 1, 4.

opevněných hradisek, z nichž nejbližší Chouranic byla hradiska u Přistoupimě a Klučova. Na přelomu 9.-10. století Čechové vyvrátili všechna tato hradiska³⁾ a na ochranu nově získaného území vystavěli opevněný dvorec Žitomír (dnešní Štolmíř⁴⁾), kolem něhož vznikla časem menší osada. Další osady, Liblice a Malá Ves, (dnešní Malechov) vznikly pravděpodobně až v průběhu tzv. vnitřní kolonizace na počátku 12. století.

Počátky trvalého osídlení historického areálu města Českého Brodu spadají též až do období vnitřní kolonizace⁵⁾. V první fázi tohoto procesu došlo k lokálnímu zkrácení původní trasy jedné z nejdůležitějších zemských stezek, stezky trstenické, která tehdy spojovala Prahu s východními zeměmi, především s Uhrami. Nová její trasa odbočovala ze Štolmíře a vedla k dnešní budově býv. kláštera, kde byl brod⁶⁾ přes potok Šemberu. Za potokem se stezka rozdělovala. Trstenická stezka směřovala dále na Kolín a Moravu a druhá její větev na Kouřim a Kutnou Horu.

Nevelká pahorkatina nad Šemberou⁷⁾, vzdálená den cesty od Prahy a přirozeně chráněná po většinu roku inundačním územím, stala se záhy velmi důležitou strategickou a obchodní křižovatkou, z níž odbočovaly stezky ještě na Sadskou a Starou Boleslav. Význam této polohy postihl již pražský biskup Jan I. (1134-39), majitel této oblasti, a založil zde nevelkou dřevěnou tvrz s trhovou osadou a románským kostelíkem sv. Gotharda⁸⁾.

Dřevěná tvrz, která stávala v místech dnešní budovy býv. pivovaru (na dvoře domu čp. 71), byla sídlem biskupského správce neboli vladaře a nevelké posádky. Ta měla za úkol chránit bezpečnost na zdejších stezkách a sítěžit brod, za což byli projíždějící kupci povinni odevzdávat vladaři clo. Vladař rovněž spravoval nově založenou osadu - Biskupský Brod („Broda Episcopalis“)⁹⁾, která dostala jméno po zdejšímu brodu a po jejím majiteli, pražském biskupu. Celou osadu, sroubenou podél zemské stezky, tvořilo asi 12 domů¹⁰⁾, ke kterým náležely zřejmě určité díly pozemků. Jednotlivé domy a jejich obyvatelé začali plnit funkce, které od nich požadovali cestující na zdejších stezkách. Domy se proměnily v krémy a někteří osadníci začali provozovat základní řemeslné profese, jako kovářství, kolářství, řeznictví, sladovnictví apod. Na volném prostranství před tvrzí a osadou vzniklo tržiště, místo směny a prodeje

³⁾ J. Kudrnáč, Archeologické objevy v Klučově v letech 1947-1957, VŠČ, I., Praha 1957, str. 9-26, Týž, Vývoj slovanského osídlení mezi pražským Povltavím, Labem, Sázavou a Výrovkou, Památky archeologické (zkr. na PA), LIV., Praha 1963, str. 173-223

⁴⁾ R. Urbánek, Legenda tzv. Kristiána, I/2, Praha 1949, str. 254-255

⁵⁾ J. V. Šimák, Brodská krajina před založením města, Československo a Cernokostecko (zkr. na ČČ), 1919-20, č. 2-6, Týž, Brod městečkem, ČČ, 1920, č. 7-10, Týž, Středověká kolonizace v zemích českých, České dějiny (zkr. na ČD), I/5, Praha 1938, str. 442-445, J. Křivánek, Český Brod - Průvodce po městě a okolí (Lipany), Český Brod 1936, K. Bednářik a V. Havelková, Okresní a městský archiv v Českém Brodě, městský archiv v Kostelci nad Černými lesy, Průvodce po fondech a sbírkách, Praha 1959

⁶⁾ Existenci brodu v první čtvrtině 12. století dokazuje zde nalezený denár Vladislava I. jehož ražba pochází z let 1120 až 1125, Srv. J. Petryl, Nálezy mincí jako doklady dějinného vývoje na Československu, VŠČ, I., Praha 1957, str. 37 a 44

⁷⁾ Toto území bylo původně - jak prokázal vizuální průzkum - asi o 4 m nižší.

⁸⁾ Patrocinium sv. Gotharda nám dnes dává jedinou možnost, jak určit alespoň přibližnou dobu vzniku této trhové osady. O sv. Gothardu, biskupu hildesheimském víme, že žil v letech 961-1038, a byl kanonizován v r. 1131. V Čechách byl uctíván v době vlády Soběslava I. (1125-1140) a zvláště za pražského biskupa Jana I. (1134-1139), ale pouze do r. 1137. Proto je třeba výstavbu kostelíka a zřejmě i vznik trhové osady klášter před tento rok. Srv. ČD, I/2, Praha 1913, str. 649-650 a 735-737

⁹⁾ J. B. Novák, Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně (zkr. na FTB), Praha 1903, str. 36, č. 39

¹⁰⁾ Bývalou trhovou osadu tvořila obydlí v místech dnešních domů čp. 6 (dříve dva domy), 8-12, na místě pozdějších masných krámů byl zřejmě další dům a dále čp. 13-16

řemeslnických výrobků za zemědělské produkty, které sem začali přinášet zemědělci z okolních vesnic. Utvoření tohoto vnitřního trhu zaručilo nově založené osadě její další úspěšný rozvoj. K bohoslužebným účelům byl vystavěn malý, patrně již tehdy kamenný románský kostelík, který byl zasvěcen sv. Gothardu. Kostelík byl zároveň i důležitou fortifikační stavbou, z něhož bylo možno v době nebezpečí hájit osadu od jihu a východu. Tvrz pak na opačné straně osady střežila stezku od severozápadu.

Sv. Řehoř a biskup Jan I.

K trvalému společenskoeconomickému rozvoji nové trhové osady napomohl značnou měrou také příznivý politickosprávní vývoj na konci 12. století. Původně podléhali biskupští poddani správním úřadům zemským a byli povinni vykonávat navíc i zemské roboty. Tento stav se změnil až v r. 1187, když se pražské biskupství stalo samostatným říšským knížectvím. Práva, vyplývající z tohoto osamostatnění, kodifikoval dne 6. prosince 1197 Přemysl Otakar I. Kníže poskytl těmto poddaným poměrně velká práva a udělil jim rozsáhlé imunity, kterými je z velké části propustil z vlastní jurisdikce¹¹⁾.

Konzolidace právních a správních poměrů jakož i rozvíjející se obchodní ruch na trstenické stezce v první polovině 13. století měly příznivý vliv na ekonomický rozvoj trhové osady. Pozvolna byl dokončován zdlouhavý vývoj, při němž došlo k stabilizaci vnitřního trhu a k utvoření městské řemeslnicko-obchodnické vrstvy. Tato změna byla výsledkem druhé společenské dělby práce, která proběhla bez přímého vlivu majitele osady. Proto dnes neznáme ani právní akt, podle něhož došlo k přeměně trhové osady v kamenné trhové městečko, ani nemůžeme přesně zjistit, kdy byl tento vývoj ukončen. Viditelným projevem těchto složitých společenskoeconomických změn byla také stavba pozdně románské trojlodní baziliky sv. Gotharda¹²⁾.

K rozsáhlým urbanistickým změnám došlo uvnitř i vně Biskupského Brodu na konci osmdesátých let 13. století za episkopátu Tobiáše z Bechyně. Cílem těchto terénních a stavebních úprav mělo být vybudování sídelního centra pro nově zřizovaný distrikt, v němž měly být organizovány všechny biskupské statky, ležící na východ od Prahy. Přestože již dne 8. října 1287 zakoupil biskup pro nové město dva lány zemědělské půdy¹³⁾, nebyl jeho záměr ihned zcela realizován. Celou akci načas přerušila válka se spojenci uvězněného feudála Závíše z Falkenštejna, která neblaze postihla i Biskupský Brod a okolní biskupské statky. V srpnu 1289 přepadl oddíl Konráda a Jindřicha z Altenburka vesnici Kyje, vyloupil ji a odehnal odtud množství koní. Jiný oddíl, vedený Ondřejem z Říčan, zpusťošil vesnici Liblice a odehnal četná stáda dobytka a koní. Tento oddíl vyloupil též dvě nejmenované sousední vesnice, pravděpodobně Novou Ves a Břežany a přepadl neopevňené a rozestavěné město Brod a po vydrancování jej zapálil¹⁴⁾.

Tato devastace podmínila rychlé vybudování nového kamenného města. Veškeré stavební úpravy, prováděné s nevšední intenzitou místními obyvateli, nově povolánými česko-německými kolonisty a patrně i robotníky z okolních vesnic, řídil a určoval se svolením biskupa neznámý lokátor. Na stavební ploše, získané po přenesení koryta Šembery a po vysušení okolního inundačního území, pozvolna vznikalo město, dnešní domy kolem náměstí a tři předměstí: Pražské, Kouřimské a Liblické.

Vlastní město, které tvořilo celkem asi 70 domů¹⁵⁾, bylo vystavěno svým půdorysem v takřka pravidelném kosočtverci na ploše 9 ha¹⁶⁾, a to tak, že bývalé domy městečka, vystavěné nyní již z kamene, byly ponechány uprostřed velkého náměstí. Mezi nimi při západní straně vzniklo 12 masných krámů. Do obvodu nového města,

¹¹⁾ J. Dobiáš, Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí, I., Pelhřimov 1927, str. 78-85.

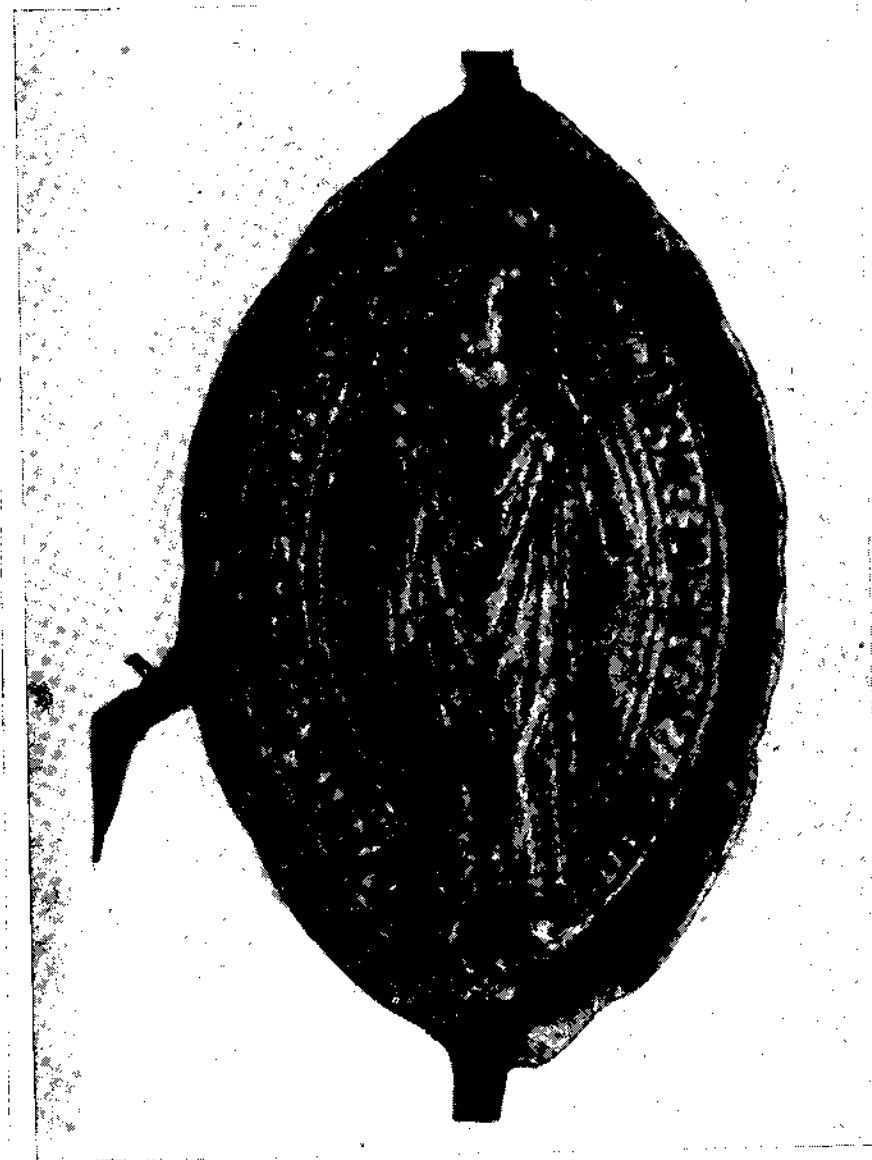
¹²⁾ Zbytky této baziliky – románský oblouk se zdívkou – byly nalezeny v l. 1911-12 na východní stěně kaple Božího hrobu (PM v Českém Brodě, fotokopie).

¹³⁾ FTB, str. 36, č. 39.

¹⁴⁾ FTB, str. 27-29, č. 30, str. 153-154, č. 193, Srv. ČD, II/1, Praha 1935, str. 404.

¹⁵⁾ Topografické údaje byly zjištěny studiem nejstarších brodských knih. Srv. též J. Miškovský, Jak se kde říkávalo. Naše hlasy (zkr. na NH), 1898, č. 1.

¹⁶⁾ J. Marek, Areál středověkých měst, Sborník Matice moravské, Brno 1961, str. 233.

Pečeť biskupa Tobiáše z Bechyně

při jeho severozápadní straně byl zapojen i opevněný biskupský dvorec, který byl v této době změněn na velkou kamennou tvrz s vysokou věží. S náměstím ji spojovaly dvě malé uličky. Uprostřed velkého náměstí stál nejvýstavnější dům, městská rychta (dnes dům čp. 61), sídlo dominikálního rychtáře a správního orgánu, městského soudu. Městská lázeň, důležitá stavba středověkých aglomerací, byla umístěna jihozápadně od vlastního města a přístup k ní byl malou uličkou. K ochraně těchto domů byla vybudována kolová hradba, kterou zpevňoval hluboký příkop.

Na pražském předměstí, které bylo situováno podél dvou zkrácených cest trstenické stezky, se usadilo několik podsedků a na dalších parcelách vznikly měšťanské dvorce, u nichž byly zároveň pozemky. Zde měl dvorec také brodský rychtář (dnes domy čp. 137 a 138) a místní farář (dnes dům čp. 142). Dále od předměstí stál chouranický mlýn, který byl k městu připojen až někdy po r. 1323¹⁷⁾, kdy zdejší osada byla vypálena. Na jihovýchodní straně od předměstí, na Trávníku, bylo sroubeno několik malých dřevěných chalup, kterým se říkalo Podměstí. Některá tato obydlí náležela brodskému faráři a byla mu poplatná. Při potoku Šembeře byl podměstský mlýn.

Kouřimské předměstí, vzniklé podél cesty do Kouřimě a Kolína, bylo sídlem podsedků, z nichž 15 mělo menší výměry polí. Při potoku stávala předměstská lázeň pro chudé (dnes dům čp. 121). Na toto předměstí navazovala za potokem skupinka malých dřevěných chalup, dřívější vesnice Malá Ves a pozdější Malechov. S vlastním předměstím ji spojoval kamenný most.

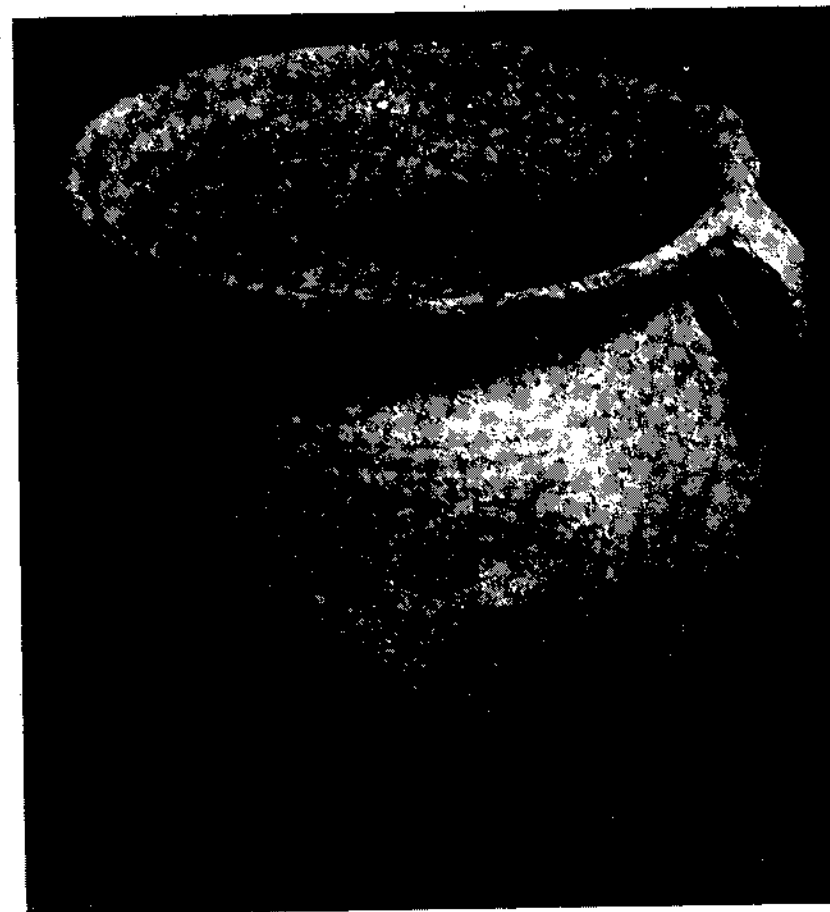
Poslední brodské předměstí - Liblické, bylo zbudováno podél cesty do Liblic. Na jeho pozemcích poblíž města vznikly měšťanské dvorce. Zbývající půda náležela místnímu záduší a vznikl na ní druhý farářský dvorec (dnes dům čp. 99), a malé podsedčí chalupy osadníků z Liblic, kterým byla v srpnu 1289 vypálena obydlí. Za poskytnutí pozemků byli pak noví obyvatelé povinni plnit farářův určité pevně stanovené dávky. Zdejší úročníci, podobně jako již zmínění farářovi poplatníci z kouřimského předměstí, byli patrně od počátku pod jurisdikcí vlastního rychtáře a konselů, kteří podléhali pouze místnímu faráři. Toto malé postranní právo farářské zde existovalo plných 200 let¹⁸⁾.

Právní existenci nově budovanému městu mělo zajistit privilegium, které vydal patrně koncem r. 1289 biskup Tobiáš z Bechyně¹⁹⁾. Podle něho měli noví měšťané používat 20 lánů půdy, z nichž měl biskup a jeho nástupci dostávat po 2 hřivnách dobrého stříbra pražské váhy, a to z každého lánu na sv. Václava. Lány byly rozděleny mezi měšťany, z nichž se časem utvořila uzavřená skupinka patriciátu. Ostatní měšťané se živili řemeslem nebo obchodem. Nejvíce zde bylo řezníků, kteří prodávali ve 12 masných krámech. Společnou výsadou všech majitelů domů bylo právo vařit pivo a právo výčepu. Z každé krčmy, kterých zde vzniklo 83, měla biskupská komora dostávat ročně buď čtvrt hřivny stříbra nebo jednoho vepře. Nepřinoprávní obyvatelé, podsedci, byli v Brodě dvojí. Polností mělo celkem 15 podsedků, z nichž každý

¹⁷⁾ J. Emler (ed.), Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptiarum (zkr. na RTT), I., Praha 1870 str. 10

¹⁸⁾ Nejstarší brodská kniha, Liber memorialis, judicialis et civilis (zkr. na LM) OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/1, označuje tuto konfiguraci termínem „ulice farářská“ a její obyvatelé jsou „censite plebani“.

¹⁹⁾ FTB, str. 124-125, č. 156, Srv. R. Nový, Listiny pražských biskupů XI.-XIV. století, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica, Praha 1960, str. 146, D. Třeštík, Formularze české XIII. věku, Studia zrodzawcze, Warszawa-Poznan 1962, VII., str. 52

Keramika ze 13.-14. století

platil čtvrt hřivny stříbra na sv. Václava. Podsedci, kteří neměli polnosti, dávali buď lot stříbra nebo robotovali, žnuli o žních 20 kop obilí. Ve městě dále žili, nepochybně již od samého počátku, podruzi, služky a jiný pomocný personál, pozdější městská chudina. O těchto pochopitelně tzv. zakládací listina českobrodská nehovoří.

Biskupovu oddanost v občanské válce v l. 1288-89 odměnil král Václav II. nejen hmotnou náhradou za utrpěné škody, ale i udělením některých nových výsad pro jeho poddané. Tak již dne 24. února 1289 vyňal opět poddané na biskupských statcích z jurisdikce krajských soudů. Novému ničení statků pražských biskupů mělo zabránit privilegium ze dne 1. září 1291, kterým král zakazoval průchod jakýchkoli vojsk

Arcibiskup Arnošt z Pardubic

přes tyto statky²⁰). Tato výsada byla pro Český Brod („Broda Bohemicalis“) - pojmenovaný takto poprvé na rozdíl od národnostně odlišného Německého Brodu²¹) - porušena již v r. 1315, když došlo ke známému sporu mezi českými královnami²²).

Nebývalý ekonomický vzestup zaznamenal Český Brod za episkopátu prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Tento rozvoj byl umožněn především výstavbou nových kamenných hradeb, které konečně vyřešily problém trvalé bezpečnosti města. Nové opevnění, budované z permokarbonové břidlice, bylo v místech přístupových cest zesíleno třemi branami - pražskou, koufimskou a liblickou - a dvěma brankami, jednou k Podměstí a druhou ke Štolmíři. Stavební ruch, započatý stavbou městských hradeb, se přenesl i do města. Pravděpodobně v r. 1359 požádala nejmenovaná brodská měštka Arnošta z Pardubic, aby mohla ve svém domě poblíž školy na jihovýchodní straně města zřídit špitál pro 12 chudých a nemocných osob²³). Arcibiskup stavbu povolil a nařídil, aby její dům byl přestavěn na kostel sv. Maří Magdaleny a špitál s kaplí sv. Mikuláše. Existence špitálu byla brzy zajištěna několika ročními platy. Současně se stavbou městských hradeb a špitálu dal arcibiskup obnovit tvrz a dal zrenovovat místní trojlodní románskou baziliku sv. Gotharda²⁴).

Finanční prostředky potřebné na stavby zmíněných objektů poskytl arcibiskup Arnošt z Pardubic z feudálních rent, které měšťané a obyvatelé Českého Brodu každoročně odváděli do jeho pokladny²⁵). Přehled všech povinných rent podává urbairální zápis, který vznikl někdy po r. 1359²⁶). Podle něho měli měšťané, kteří tehdy užívali 25 lánů polí, zaplatit celkem 55 kop 17 gr. peněžní renty, což bylo více jak o polovinu méně, než kolik předpisovalo privilegium z r. 1289. Zdvojnásobila se však naturální renta řezníků, protože se zvýšil počet masných krámů z 12 na 20. Robotní povinnosti, obnášející celkem 316 dnů, vykonávali zdejší měšťané na dominikálních lukách nebo polích.

Ekonomická prosperita Českého Brodu, kterou prožívalo město od poloviny 14. století, se natrvalo projevila nejen v jeho architektuře, ale i ve zlepšeném právním postavení. Pravděpodobně v roce 1379 povolil arcibiskup Jan z Jenštejna brodským měšťanům, aby se napříště řídili a spravovali stejnými právy a výsadami, jakých užívalo Staré město pražské²⁷). Pro další vývoj samosprávného zřízení mělo značný

²⁰) J. Dobiáš, I. c., str. 109

²¹) „In oppido Bohemicali Brod“ (Fontes rerum bohemicarum - zkr. na FRB, IV., Praha 1884, str. 229), „nědaleko ot Českého Broda“, legenda sv. Prokopa z poč. 14. století (Výbor z české literatury od počátku po dobu Husovu, Praha 1957, str. 360). Srv. A. Profous, Místní jména v Cechách, I., Praha 1947, str. 181

²²) FRB, IV., str. 229

²³) F. Tadra, Cancellaria Arnesti, Archiv für österreichische Geschichte, 61., Wien 1889, str. 512. O staré brodské škole, srv. J. Miškovský, O škole českobrodské, Českobrodsko a Černokostecko, Český Brod 1901, str. 107-108. Zbytky původního domu, na jehož místě vznikl špitál, objevil v l. 1953-54 A. Hejna (PM v Českém Brodě, nálezořá zpráva, březen 1955).

²⁴) FRB, IV., str. 530. Srv. M. Dvořák, Stavební vývoj chrámu sv. Gotharda, ČBKZ, září 1965, str. 19

²⁵) Tento závěr dovoluje dosud nepublikované privilegium Zbyňka Zajíce z Hasenburka z 2. října 1406 (srv. pozn. č. 42), které podrobně vypočítává všechny změny v placení feudálních rent od r. 1289, kdy Tobiáš z Bechyně vydal pro nové město první privilegium. Z privilegia je patrné, že feudální renty v l. 1289-1406 neprodělaly závaznějších změn. Případy dočasného snížení platů z lánů uvádí J. Dobiáš, I. c., str. 202

²⁶) J. Emler (ed.), Decem registra censuum bohemia compilata aetate bellum husiticum praecedente (zkr. na DRC), Praha 1881, str. 105

²⁷) Obdobné privilegium dostal v r. 1379 Felhřimov, srv. J. Dobiáš, I. c., str. 125. Tato již vžitá práva a svobody potvrdil Zbyněk Zajíc z Hasenburka svým privilegiem ze dne 2. října 1406, srv. pozn. č. 25

Liblická brána z poloviny 14. století

Středověký kachel s erbem arcibiskupa Jana z Jenštejna

význam postavení radnice²⁸⁾, která se stala sídlem dvanáctičlenné městské rady. Tu tvořil sbor jedenácti přísedících konšelů a rychtář, který jim byl zpočátku trvalým předsedou ve funkci purkmistra.

²⁸⁾ Na existenci radnice nás upozorňuje nález středověkých kachlů, které byly objeveny na půdě radnice v r. 1908, srv. NH, 1908, č. 29, 30. Reliéf jednoho z nich (PM v Českém Brodě, č. inv. 2904) znázorňuje jezdce-sokolníka, u jehož levé ruky je štít, na němž jsou vyobrazeny dvě ptačí hlavy. Jsou to nepochybně supí hlavy, které měl v rodovém znaku Jan z Jenštejna, srv. M. Kolář, *Českomoravská heraldika*, Praha 1902, str. 315. Zd. Smetánka nález datoval do 14. století. Identifikace tohoto znaku umožňuje dataci kachle a tedy i vznik radnice posunout do období episkopátu Jana z Jenštejna a spojit jej s r. 1379, kdy též arcibiskup vydal zmíněné privilegium pro Pelhřimov. Písemné prameny uvádějí brodskou radnici poprvé k r. 1402 (A. Podlaha řed., *Libri erectionum archidioecesis Pragensis s. XIV. et XV. - zkr. na I.E. Liber VI., Praha 1927, 288).*

Arcibiskup Jan z Jenštejna

Právní postavení obyvatel města, jakož i všech poddaných na arcibiskupských statcích, bylo nebývalou měrou polepšeno v roce 1386²⁹⁾, kdy se arcibiskup Jan z Jenštejna vzdal práva odúmrťe. Tato výsada vyvolala brzy potřebu přesné evidence všech majetkoprávních transakcí a testamentů, a tím uspišila rozvoj městského soudnictví a s ním souvisejících písemností (listin a městských knih).

V devadesátých letech 14. století vznikl arcibiskupský urbář³⁰⁾, z něhož je patrné, že město odvádělo peněžní rentu ve výši 121 kop 7 1/2 gr., naturální rentu 42 liber vosku a 42 kamenů loje a robotovalo 316 dnů na lučních pracích nebo při žnutí ovsa. Královské berně odváděli majitelé lánů 45 kop 39 gr. a majitelé krčem 13 kop 41 gr., tedy celkem 59 kop 20 gr.

Urbář uvádí rovněž feudální povinnosti vesnic, které náležely k brodskému distriktu. Založil jej pražský biskup Tobiaš z Bechyně asi v r. 1287. Správním centrem se stal Brod, kde byla tvrz, na které sídlil vladař, pozdější purkrabí. Jeho povinností bylo starat se o řádné plnění všech druhů rent a o vybírání královských berní. S menší posádkou hájil dominikální statky a zúčastňoval se vojenských výprav v arcibiskupském vojsku. Konečně mu příslušela i jistá jurisdikce³¹⁾. Nejstarší zprávu o purkrabím v Českém Brodě máme z r. 1368³²⁾, kdy je jmenován Bohuněk Hájek o Chrástu. Patrně jeho nástupcem se stal Henslín, kterého prameny uvádějí od roku 1373³³⁾ do roku 1380³⁴⁾. V roce 1382³⁵⁾ jej vystřídal Petr Libňovec z Libkovic, který zde byl purkrabím až do r. 1395³⁶⁾. V l. 1405-06 vykonával tento úřad poslední nám známý brodský purkrabí Jan ze Zruče³⁷⁾. K brodskému distriktu (purkrabství) náležely město Český Brod a tyto vesnice, jejich díly nebo jen jednotlivé dvory: Bohouňovice, Břežany, Bylany, Chrást, Kozojedy, Liblice, Nepoměřice, Nová Ves, Nový Dvůr, Onomyšl, Oplany, Přistoupim, Radovesnice, Slavice, Štíhllice, Tucharaz a Zibohlavky. Od všech poddaných z tohoto správního území plynulo do arcibiskupské pokladny celkem 499 kop 2 1/2 gr. peněžní renty. Naturální renta obnášela celkem 172 kuřat, 710 strychů pšenice, ovsa nebo žita a 42 kamenů loje. Za robotní povinnost měli poddaní distriktu odpracovat ročně u dvora v Kyjích nebo v Liblicích celkem 345 dní ve žních nebo při sušení sena. Kromě toho měli ještě požnout 1560 mandeľů obilí a odvézt 414 strychů obilí do arcibiskupského dvora v Praze. Královské berně odevzdávali celkem 132 kop gr.

Dochované brodské prameny plně nedovolují sledovat průběh sociální krize, kterou prožívalo české království na rozhraní 14. a 15. století. Přesto můžeme i v Brodě, který byl značně poškozen při požáru dne 3. května 1396³⁸⁾, sledovat, jak se zvětšoval počet příslušníků církevního stavu a jak narůstal zádušní majetek. Kolem r. 1400 bylo ve městě asi 10 duchovních, při čemž město a předměstí měly dohromady pouze 124 domů, 15 dvorů a dva mlýny. Brodskému záduší náležela tehdy fara (dnes dům

²⁹⁾ Fr. Graus, Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské, II., Praha 1957, str. 254

³⁰⁾ DRC, Praha 1881, str. 105. Pro porovnání může posloužit účet pokladníka arcibiskupství pražského z let 1382-83, ed. V. Chaloupecký, Historický archiv č. 37 Praha 1912, str. 19-20, 34

³¹⁾ J. Dobiáš, I. c., str. 150-156

³²⁾ Archiv presidentské kanceláře, I.E. III/8, str. C 14v-15

³³⁾ F. Tadra (ed.), Soudní akta konsistoře pražské (zkr. na 5A), I., Praha 1893, str. 8

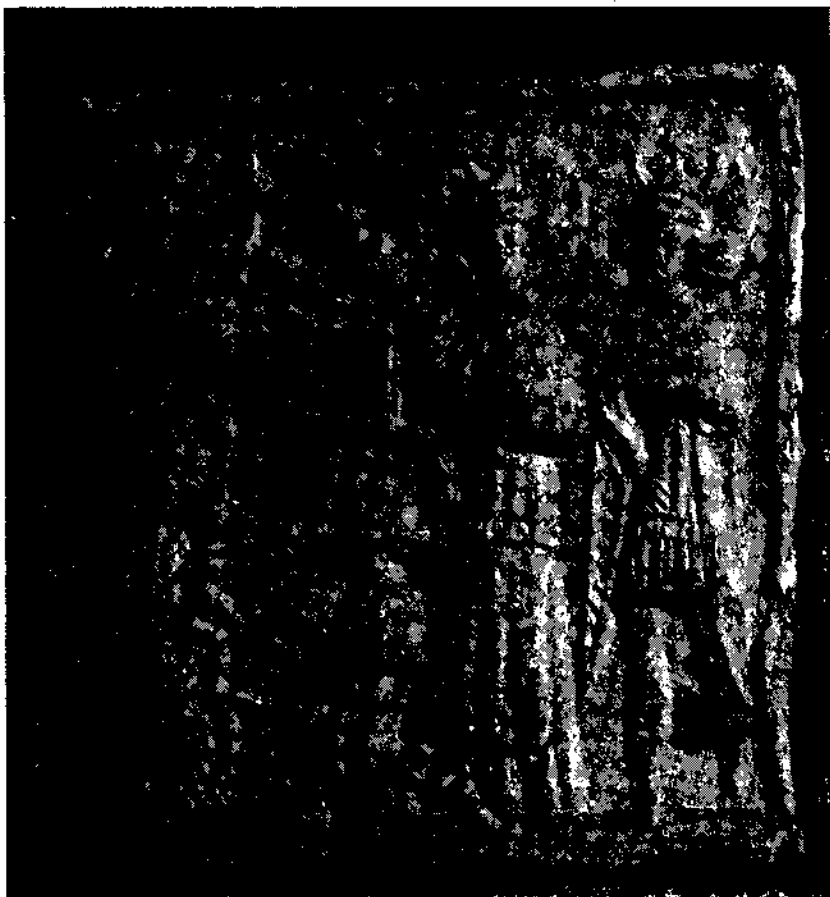
³⁴⁾ SA, II., Praha 1893, str. 24-25

³⁵⁾ V. Chaloupecký, Účet pokladníka arcibiskupství pražského, str. 20-21

³⁶⁾ J. Dobiáš, I. c., str. 164-165

³⁷⁾ F. A. Tingl a J. Emler (ed.), Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim (zkr. na LC), Liber VI., Praha 1883, str. 150, SA, V., Praha 1889, str. 111

³⁸⁾ ČD, II/6, Praha 1947, str. 163, pozn. č. 1

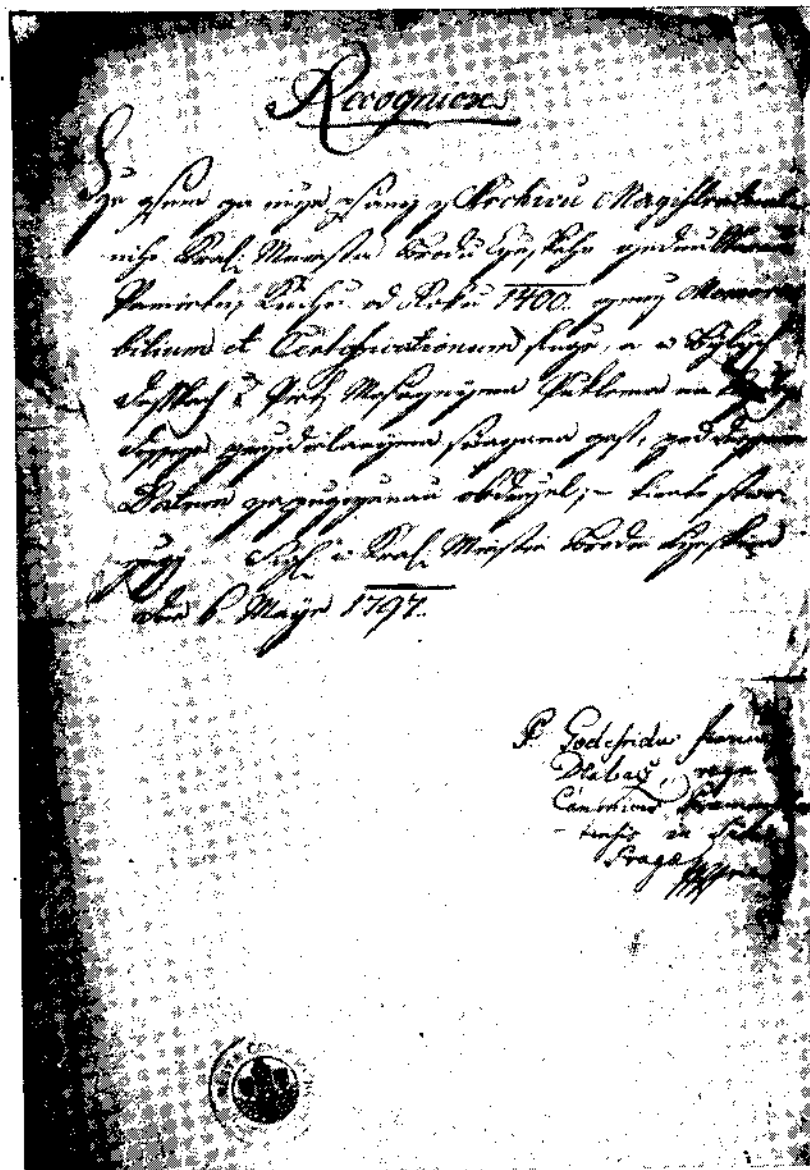

Středověký kachel ze 14. století

čp. 51), dva dvory na předměstích (dnes domy čp. 99 a 142) a louky, které se rozkládaly na jihozápadní a jihovýchodní straně města. Faráři byli poplatní obyvatelé postranního práva farářského, ke kterému patřilo 10 domů a 3 dvory. Mimo to vlastnilo záduší množství věčných rent a zádušních platů, které vážly téměř na všech měšťanských domech⁸⁹⁾.

Rezistence proti bohatnoucí církvi se záhy projevila i v Brodě. R. 1392 místní farář Bohuněk musil požádat o pomoc pražskou konsistoř, neboť brodská obec odmítla

⁸⁹⁾ LE, III., Praha 1879, str. 305, I.E, IV., Praha 1883, str. 375, I.E, VI., Praha 1927, str. 238

Zpráva o nedochované městské knize od r. 1400

obyvatelům jeho práva poskytnout nadále dřívější výhody. Spor, trvající několik let, byl ukončen teprve v r. 1396, kdy byl obnoven původní stav⁴⁰⁾.

Zřejmé výhody církevních povolání lákaly i syny brodských měšťanů. Z 39 kleriků, kteří se připomínají jako akolité v l. 1395 až 1414, stalo se jich 6 podjáhnů a 5 jáhnů. Vyššího kněžského svěcení dosáhlo jen 6 kleriků⁴¹⁾.

Dalším charakteristickým příznakem tehdejší krize byl finanční úpadek arcibiskupství. Ten také přinutil arcibiskupa Zbyňka Zajíce z Hasenburka, aby za poskytnutou finanční pomoc vydal dne 2. října 1406 privilegium, ve kterém kodifikoval jednotlivá práva a povinnosti dominikálních statků pražského arcibiskupství. Privilegium pro Český Brod⁴²⁾ potvrdil jeho měšťanům držbu domů, polí, pastvin, luk i občin. Vymínil si však, že mu budou i nadále odevzdávat všechny povinné feudální renty. Zbyněk se též zavázal, že napříště nebude od města požadovat žádné mimořádné povinnosti než ty, které jsou uvedeny v dominikálním urbáři. V případě, že by byla vyhlášena královská berně, měli měšťané platit stejnou sumu jako platili dříve. V soudních věcech se měli i nadále řídit právem Starého Města pražského a zde hledat i odvolání. Další apelace měla být podána k arcibiskupskému podkomořímu, který měl přibrat k radě další oficiály, popřípadě i arcibiskupa, a s konečnou platností rozhodnout. S radou místního purkrabího a konšelů měli měšťané a obyvatelé právo stíhat světské dlužníky pro dluhy do 4 ³/₄ kopy. Privilegium dále povolovalo pro všechny poddané obojího pohlaví, aby mohli libovolně odkazovat komukoli svůj majetek tak, jak to již r. 1386 povolil arcibiskup Jan z Jenštejna. Majetek těch, kteří zemřeli bez řádného testamentu, měl připadnout jejich pokrevním příbuzným. Teprve v případě, kdyby těchto nebylo, měla odúmrť připadnout arcibiskupovi. Konečně se arcibiskup zavázal, že nebude nutit k manželství dcery ani vdovy.

Město však dlouho neužívalo výhod, které mu poskytovalo Zbyňkovo privilegium. Politické poměry, ovlivněné reformačním vystoupením Mistra Jana Husa a prohlubujícími se sociálními rozpory, se neustále zhoršovaly. Brodský patriciát, v jehož rukách byla městská rada, zůstal v době těchto převratných událostí plně na straně církve. Jejich představitel, prof. teologie na pražské universitě mistr Ondřej z Českého Brodu⁴³⁾, se otevřeně postavil proti Husovým reformám.

Loajálnost města k církvi předurčila je za místo, kde se měla dne 2. února 1413 konat provinciální synoda. Svolával ji král Václav IV. a arcibiskup Konrád z Vechty svými mandáty ze dne 3. ledna⁴⁴⁾. Zde měly být řešeny složité církevní problémy a otázky zemského míru. Synoda, které se měl osobně zúčastnit i M. J. Hus⁴⁵⁾, se nakonec nekonala v Brodě, ale v Praze. Druhý sněm, svolaný do Brodu, byl konán dne 1. října 1415 a zúčastnila se jej katolická šlechta, která zde slíbila věrnost králi a katolické církvi⁴⁶⁾.

⁴⁰⁾ SA, III., Praha 1896, str. 49-50, SA, III., str. 224-225

⁴¹⁾ A. Podlaha (ed.), Libri ordinationum cleri 1395-1416, Praha 1910

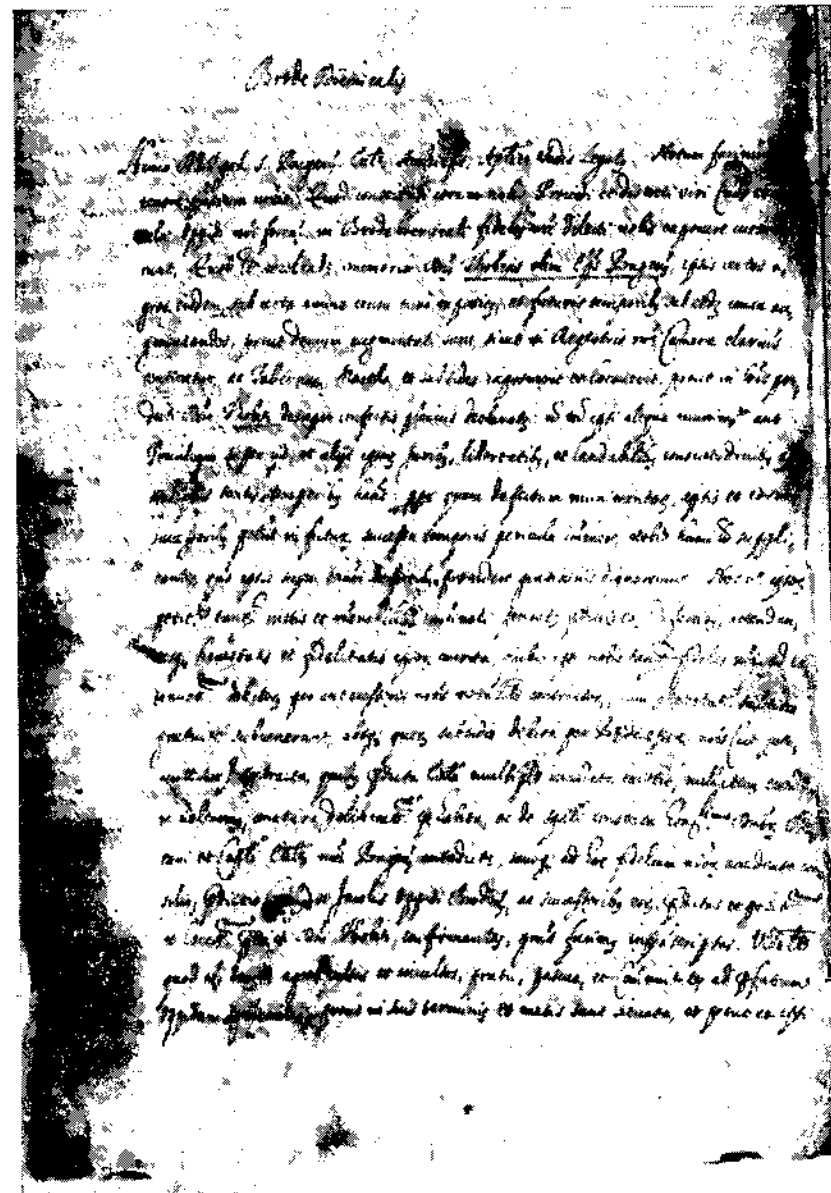
⁴²⁾ SOAr, Archiv pražského arcibiskupství (zkr. na APA), C 104, Archiepiscopalia VIII a kodex vyšehradský, sign. LX, fol. 88-89

⁴³⁾ M. Dvořák, Mistr Ondřej z Českého Brodu, profesor pražské university, ČBKZ, květen 1964 str. 15-17, červen 1964, str. 15-16

⁴⁴⁾ Fr. Palacký (ed.), Documenta M. J. Hus, Praha 1869, str. 472-474

⁴⁵⁾ J. Pražák, Zlomek korespondence Zateckého sakristana Martina se zmínkou o Janu Husovi, Studie o rukopisech, Praha 1965, str. 202-204

⁴⁶⁾ Fr. Palacký, I. c., str. 602

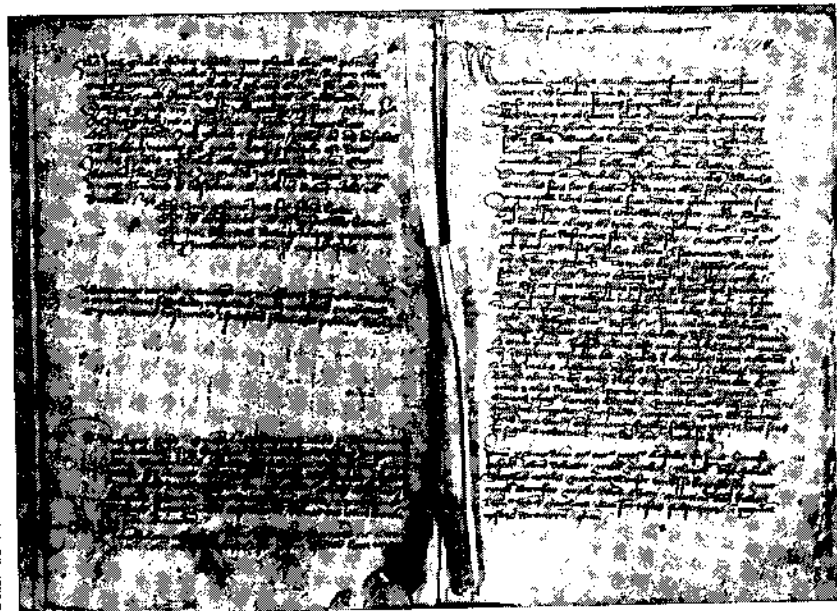

Opis privilegia Zbyňka Zajíce z Hasenburka z 2. října 1406

Erb arcibiskupa Zbyňka Zajice
z Hasenburka

Finanční situace pražského arcibiskupství se rok od roku zhoršovala. Konrád z Vechty byl nakonec nucen zastavit některé dominikální statky, a to i z brodského distriktu. Nejdříve to byly dvě nejmenované vesnice, které měl až do konce svého života držet pro dluh 600 kop gr. František, probošt boleslavský. Dne 30. září 1418 obdržel od arcibiskupa mistr Albertus Warentrappe, kustod pražského kostela, Novou

Nejstarší městská kniha z r. 1448. Autograf Mikuláše bakaláře

Ves a Břežany a brzy poté jakýsi Purhard plat 29 kop 52 gr. z brodské rychty. Zbytek brodského distriktu, město Český Brod, dvůr v Libčicích a ostatní zbylé vesnice zastavil Konrád z Vechty pravděpodobně ještě téhož roku Janovi Sekretáři z Kostelce n. Č. l. za 314 kop gr.⁴⁷⁾ Ten je měl držet až do umoření celého dluhu. Takto zastavené statky se však již nikdy nevrátily jejich původnímu majiteli.

Dne 1. listopadu 1420 padl v bitvě pod Vyšehradem zástavní držitel Českého Brodu šlechtic Jan Sekretář z Kostelce n. Č. l. a město o den později obsadil císař Zikmund posádkou, složenou z Němců a Uhrů⁴⁸⁾. Císařské vojsko se zde však dlouho neudrželo, neboť již 17. dubna 1421 bylo město od pražanů a ostatních husitů po krátkém, ale úporném boji dobyto. Vítězové zničili nejen vybavení domů brodského patriciátu a školu, ale i řadu listin a městské knihy, které našli na radnici. Mezi mrtvými bylo, vedle celé posádky, 18 kněží, několik měšťanů a poslední dominikální rychtář Franěk. Ostatní obyvatelé, kteří zůstali naživu, byli přinuceni přijmout čtyři pražské artikuly. Došlo současně i k několika majetkoprávním změnám a k likvidaci postranního práva farářského. Nemovitosti odpůrců revoluce předali pražané do vlastnictví příslušníků drobného řemeslnictva. Z nich zároveň vybrali a dosadili novou

⁴⁷⁾ A. Sedláček (ed.), Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480, Praha 1915, str. 99, č. 699

⁴⁸⁾ M. Dvořák, Král Zikmund v Českém Brodě, r. 1420, CBKZ, leden 1965, str. 20

městskou radu⁴⁹⁾. Dozor nad její činností svěřili Bartoňovi, vojenskému veliteli města, kterého prameny nazývají hejtmánem nebo starostou⁵⁰⁾.

Nová městská rada provedla se svolením všech obyvatel (tzv. velké obce) naráz všechny vymoženosti, kterých zatím dosáhli staroměstští měšťané. Zmocnila se rychty a úřad městského rychtáře obsadila měšťanem Jindřichem⁵¹⁾. Současně se zbavila dominikálních robot a přivlastnila si i výtěžky z bývalých úroků⁵²⁾, některé domovní-kašpovské dvorce v okolí Brodu⁵³⁾ a hrdeň právo⁵⁴⁾.

Český Brod byl ještě téhož roku začleněn do nově se utvořivšího svazku pražských měst a jako jeho člen dostal právo účasti a hlasu na zemských sněmech. Politická moc města se napříště projevovala ve spolurozhodování o nových berních i při vyhlásování vojenských tažení, kterých se zúčastňoval vždy menší brodský oddíl, složený převážně z najatých zoldněů.

Politický převrat na Starém Městě pražském v květnu 1422 způsobil změnu i v Českém Brodě. Do nové rady, kterou obnovil dne 13. června podkomoří Jan Bradatý, bylo natrvalo opět dosazeno místní bohaté měšťanstvo, které brzy zbavilo velkou obec vlivu na správu města⁵⁵⁾. Příčiněním patriciátu bylo drobné řemeslnictvo přinuceno staroměstskou radou, aby vrátilo i všechny zkonfiskovaný majetek⁵⁶⁾. Tím došlo i v Brodě, podobně jako v Praze nebo na Táboře, k likvidaci hegemonie revolučních složek obyvatelstva.

Patricijská oligarchie však brzy zrevolucionovala ostatní měšťany a do značné míry ovlivnila další samosprávný vývoj. Pravomoc nové rady, kterou dosadil dne 20. ledna 1423 hofrychtěl Křištofor, byla omezena utvořením nového dvanáctičlenného poradního sboru obecních starších, který měl v radě hájit zájmy měšťanské obce⁵⁷⁾.

Přestože městská rada a měšťanská obec vyhrožovaly všem svým nepřítelům ve městě trestem smrti, rezistence proti nim neustala. Když se drobnému řemeslnictvu a měšťanské chudině nepodařilo ovládnout město, rozhodli se, že je zničí požárem. Celá akce, řízená prvním husitským purkmistrem Hanušem pekařem, byla však předčasně vyzrazena a dva dopadení žháři byli dne 31. května upáleni. Strážce spiknutí, Hanuš pekař, se zachránil pouze útekem do Poděbrad⁵⁸⁾.

Po porážce pražanů v bitvě u Malešova dne 7. června 1424 se dostal Český Brod pod svrchovanost Žižkových vojsk a po jeho smrti do svazku sirotčích měst, kterému zůstal věren až do lipanské bitvy. Dozor nad činností rady ve městě přenechala správa polních vojsk zcela městskému hejtmánovi Bartoňovi, kterého v r. 1430⁵⁹⁾ vystřídal hejtmán Jan Čert, jinak řečený Anděl. Jeho vojenské umění se osvědčilo ve dnech 26. a 27. května 1434, kdy bylo město od zemské hotovosti, vedené Bořkem

⁴⁹⁾ M. Dvořák, *Dobytí Českého Brodu v r. 1421*, ČBKZ, prosinec 1964, str. 20-24

⁵⁰⁾ M. Dvořák, *Českobrodský hejtmán Bartoň*, ČBKZ, prosinec 1963, str. 13-15

⁵¹⁾ LM, fol. 3

⁵²⁾ LM, fol. 331v-338

⁵³⁾ Dvorce v Liblicích. Přistoupímí a Lstiboří

⁵⁴⁾ LM, fol. 9-9v

⁵⁵⁾ V. Schulz, *Historické zprávy v nejstarší knize města Brodu Českého z let 1421-1496*, Věstník Královské společnosti nauk, 1899, str. 4

⁵⁶⁾ K tomu došlo již dne 29. června, LM, fol. 3-4

⁵⁷⁾ V. Schulz, l. c., str. 4

⁵⁸⁾ LM, fol. 9-9v

⁵⁹⁾ D. Kerler, *Deutsche Reichstagsakten Kaiser Sigmund*, Gotha 1887, IX., str. 402-403

z Milčinka, obleženo a dobýváno. Město, ač oslabeno o vojenský oddíl, který byl u polního vojska, útoky nepřátel odrazilo⁶⁰⁾.

Nedlouho po bitvě u Lipan uzavřelo českobrodské měšťanstvo s panskou jednotou příměří a donutilo hejtmána Čerta, aby opustil město. Veškerá pravomoc, která mu příslušela, přešla automaticky na městskou radu.

Po porážce polních vojsk se dostal Český Brod do velmi svízelné situace. Město, zbavené jakékoli ochrany, bylo nuceno čelit útokům šlechtických nepřátel⁶¹⁾, překonávat velké finanční potíže⁶²⁾ a řešit složité sociální rozpory uvnitř samé obce⁶³⁾. Navíc ještě hrozilo nebezpečí, že nový panovník postoupí město některému feudálově tak, jak se stalo například Kolínu. Taková poddanská závislost byla pro brodské nepřijatelná, protože si během husitské revoluce příliš zvykli na politickou a samosprávnou autonomii. Za tohoto stavu zůstával pro město jedinou nadějí císař Zikmund, o jehož přijetí jednal v červenci 1436 jihlavský sněm. Brodští se sněmu zúčastnili a obratností konšelů Jana Mistra, Petra Šalomúna, Václava Zimničky a obecního Jana Muzky dostalo se jim od nově přijímaného krále příslibu, že městu potvrdí stará práva, a že je povýší na královské město⁶⁴⁾.

Slibené privilegium vydal císař Zikmund dne 4. ledna 1437. Jím potvrdil městu všechna práva, která užívalo a o něž během husitské revoluce přišlo. Přidal navíc ještě dvě nová, kterých brodští během revoluce užívali. Bylo to právo mlíové, chránící především prosperující místní pivovarníky před nežádoucí konkurencí, a právo vybírat pro obecní potřeby mýto z vozů⁶⁵⁾.

Politickou a správní autonomií plně pojistilo teprve privilegium ze dne 4. února 1437, kterým císař Zikmund povýšil Český Brod mezi královská města a připojil je ke královské komoře. Město se mělo i nadále spravovat právem Starého Města pražského, odvádět do královské komory roční úrok a náležet pod soud a správu podkomořího království českého⁶⁶⁾. Poměr města k tomuto královskému úředníkově byl upraven listinou, kterou vydal dne 22. února 1437 podkomoří Jan z Kunvaldu⁶⁷⁾.

Císař Zikmund vydal českobrodským dne 13. března 1437 ještě třetí privilegium, kterým obci udělil městský znak⁶⁸⁾. Město této výsady brzo použilo a dalo si zhotovit stříbrné pečtídko s novým znakem⁶⁹⁾.

Královský úrok, který byl dodatečně zvýšen na 30 kop gr., zastavil císař Zikmund dne 6. prosince 1437 Jindřichovi ze Stráže⁷⁰⁾ a ustanovil jej zřejmě též městským hejtmánem⁷¹⁾. Tento pokus o ovládnutí města byl však v zárodku zmařen náhlou smrtí císařovou. Městská rada českobrodská nevpustila Jindřicha do města, ale musila mu zaplatit 300 kop gr., na které měl od císaře dlužní list.

⁶⁰⁾ M. Dvořák, *Sirotčí hejtmán Jan Čert jinak Anděl*, ČBKZ, duben 1964, str. 14-15

⁶¹⁾ V. Schulz, l. c., str. 9

⁶²⁾ Archiv hl. m. Prahy, pergamenová listina, sign. II-78

⁶³⁾ V. Schulz, l. c., str. 10-11

⁶⁴⁾ V. Vojtíšek, *Na paměť povýšení Českého Brodu na královské město r. 1437*, Věstník čl. měst a obcí, Praha 1937, str. 132-134, V. Schulz, l. c., str. 9-12

⁶⁵⁾ J. Čelakovský - G. Friedrich (ed.), *Codex iuris municipalis regni Bohemiae (zkr. na CIM)*, III., Praha 1948, str. 149-152, č. 96

⁶⁶⁾ CIM, III., str. 181-182, č. 108

⁶⁷⁾ B. Paprocký z Glogol, *Diadochus* . . . , kniha třetí, O stavu rytířském, Praha 1602, str. 231

⁶⁸⁾ CIM, III., str. 193-194, č. 113

⁶⁹⁾ M. Dvořák, *Nejstarší českobrodské pečtídko z roku 1437*, ČBKZ, listopad 1965, str. 12-13

⁷⁰⁾ Archiv český (zkr. na AČ), II., Praha 1842, str. 180

⁷¹⁾ J. Dobíáš, l. c. IV., Praha 1957, str. 14, pozn. č. 43

Erbovní privilegium císaře Zikmunda z 13. března 1437

Velké oběti, které město podstoupilo během husitské revoluce a především po jejím skončení, nebyly marné. Český Brod, který měl tehdy pouze 134 domů, 20 dvorů, dva mlýny⁷²⁾ a v němž žilo asi 1200 obyvatel, si uhájil těžce vybojovanou politickou a samosprávnou autonomii⁷³⁾ a dovedl si ještě navíc siednat i její právní uznání.

Za věnost, kterou měšťané prokázali zemskému správci Jiřímu z Poděbrad, potvrdil jim nový král Ladislav dne 4. června 1454⁷⁴⁾ privilegia, která obdrželi od císaře Zikmunda. Na králi Vladislavovi vyprosila si městská rada dvě další. Prvním, ze dne 9. října 1478⁷⁵⁾, dal panovník městu právo cla a druhým, ze dne 12. listopadu 1505⁷⁶⁾, povolil městské písemnosti pečeti červeným voskem. Touto výsadou byla konečně i právní cestou uznána úplná rovnoprávnost Českého Brodu s ostatními královskými městy.

Mocenskopolitický vzestup Českého Brodu během 15. století příznivě ovlivnil i nově se rozvíjející měšťanské hospodářství. Nejdůležitější jeho složkou se stalo opět

přívovnictví. Pivo, produkované po husitské revoluci asi v 52 pivovarech, získalo si brzy po r. 1437 velká odbytiště na rozsáhlém území od Prahy až po Kutnou Horu. Hlavním jeho odběratelem byla Kutná Hora, kam se týdně vyváželo přes půldruhého sta sudů⁷⁶⁾. Ve městě, které prožívalo — zvláště po požáru dne 8. dubna 1512⁷⁷⁾ — svůj druhý rozkvět, prosperovala i další řemesla. Početněji zastoupené řemeslné obory se v této době cechovně organizovaly. Cech zde měli fezníci (asi od pol. 15. století), sladovníci (první zpráva z r. 1468), kožešníci (z r. 1471), ševci (z r. 1482), střelci (z r. 1482) a snad i bednáři, krejčí, pekaři a postřihači. Z provozovaných živností a ze cla plynuly do městské pokladny velké příjmy, kterých obec používala především k přikupování dalších rent a zemskodeskových statků⁷⁸⁾. Pro městský špitál získala r. 1454 plat v Přistoupimi⁷⁹⁾, r. 1465 plat ve Kšcích⁸⁰⁾, r. 1475 pozemky u Mrzek⁸¹⁾, r. 1481 vesnici Novou Ves⁸²⁾, r. 1485 platy ve Chvalovicích, Pečkách, Býjni a Brežanech⁸³⁾ a r. 1543 si dala zapsat do zemských desk ještě vesnici Krupou a plat v Kounicích⁸⁴⁾. Před r. 1482 dala vystavět rybníky Chodotín a Přistoupimský⁸⁵⁾ a r. 1512 zakoupila za 500 kop gr. č. tvrz a vesnici Tismice a vesnice Mrzky a Lhotku⁸⁶⁾.

Během 15. a v první polovině 16. století došlo v Brodě k několika významnějším architektonickým změnám. Jednoduchá hradební zed z poloviny 14. století byla kolem r. 1437 zesílena dovnitř otevřenými šestnácti půlválcovými baštami a po r. 1451 důkladně opravena mistrem Havlem. Kostel sv. Gotharda, jehož gotizace byla dokončena až v r. 1402 dostavbou severní věže, byl r. 1421 zničen a pak řadu let renovován. Obě zbořené věže byly dostavěny až v r. 1547, větší za 325 kop 33 gr. č. a menší za 287 kop a 1 gr. č.⁸⁷⁾. Městský špitál byl důkladně opravován v r. 1463 a podobně i školní budova. Přestavba staré gotické radnice, pořízená za 1247 kop 59 gr. č., byla ukončena v r. 1547⁸⁸⁾. Téhož roku vznikl v Brodě i první soukromý renesanční dům, který si dal vystavět šlechtic Jiřík Vachtl z Pantenova.

Dlouholetá společenskoeconomická prosperita města, trvající zhruba 100 let, byla naráz ochromena po nezdařeném protihabsburském povstání v r. 1547. Pro účast na rezistenci zbvil Ferdinand I. Český Brod práva hlasu na sněmech, provedl revisi jeho městských privilegií a podřídil orgány městské správy jakož i veškerý společenský život ve městě královskému rychtáři. Likvidace politického významu města

⁷⁰⁾ J. Kořínek, Staré paměti Kutnohorské (ed. J. Fr. Devotý), Praha 1831, str. 42

⁷¹⁾ Prokop Lupáč z Hlaváčova, *Rerum bohemicarum ephemeris sive kalendarium historicum*, Praha 1584, ad VIII. April

⁷²⁾ Mezi starý špitální majetek náležely: vesnice Senice (od r. 1362 do r. 1481), platy v Opočnici (od r. 1368) a v Ratenicích (od r. 1368) - (Pozůstalost A. Sedláčka, uložena v Historickém ústavu ČSAV, AČ, XXVIII., str. 172). Před r. 1542 získala obec pro špitál ještě plat v Ledcích (A. Vavroušková, [ed.], *Desky zemské království českého, řada 1., kvaterny irhové, sv. 1.*, Praha 1941, str. 201.č. 489) a r. 1530 držela dvůr v Tucherazi (Pozůstalost A. Sedláčka).

⁷³⁾ AČ, XXVIII., str. 172

⁷⁴⁾ RTT, II., Praha 1872, str. 345

⁷⁵⁾ RTT, II., str. 368

⁷⁶⁾ RTT, II., str. 368-387, V. Schulz, I. c., str. 38-39

⁷⁷⁾ V. Schulz, I. c., str. 43

⁷⁸⁾ AČ, XXVIII., str. 172

⁷⁹⁾ RTT, II., str. 392-393

⁸⁰⁾ Pozůstalost A. Sedláčka

⁸¹⁾ J. Miškovský, Radnice, kostel a okolí, NH, 1893, č. 1

⁸²⁾ J. Ruřík, Život sv. Gotharda, biskupa hildesheimského královského města Brodu Českého ochránce, Praha 1808, str. 35

⁷²⁾ I.M., fol. 331v-338

⁷³⁾ CIM, III., str. 284-286, č. 164

⁷⁴⁾ CIM, III., str. 668-670, č. 397

⁷⁵⁾ CIM, III., str. 1026-1027, č. 584

byla podepřena i řadou dalších sankcí, postihujících přímo ekonomickou strukturu města. Obec byla odsouzena k pokutě 2000 kop gr. č., k stálému posudnému (jeden groš ze sudu piva) a k poplatkům z cel a mýt. Ožebrační města bylo dovršeno konfiskací veskerého jeho pozemkového majetku⁸⁰).

Jednotlivé sociální skupiny brodského obyvatelstva se v těchto letech vlivem předchozího společenskoekonomického vývoje ještě více diferencovaly. Podle stavu z r. 1554 náleželo pod městský šos celkem 149 nemovitostí, z nichž 56 (37,6%) mělo cenu do 100 kop gr. miš., 77 (51,7%) do 400 kop gr. a pouze 16 (10,7%) bylo oceněno sumou vyšší než 400 kop gr. miš.⁸⁰). Nejbohatšími obyvateli města byli i nadále pivovarníci, kteří produkovali ve 12 pivovarech podle úředních údajů z l. 1576-79 průměrně ročně 42 350 hl piva. Odbytová krize, která od poloviny 16. století postihla brodské pivovarnictví, byla způsobena především rozvojem okolních nově vzniklých dominikálních pivovarů, z nichž jen pivovary v Kostelci a Uhřetěvsi vyráběly ročně přes 12 000 hl piva⁸¹). Export piva do Kutné Hory byl od r. 1555 značně omezen, neboť jeho prodej byl ve městě pro vysoké ceny zakazován⁸²). Cechy, suspendované v r. 1547, byly obnoveny v r. 1562. Nejbohatší a též nejpočetnější cech tvořili sladovníci a řezníci, kteří prodávali masné výrobky v 28 masných krámech⁸³). Po r. 1568 měli ve městě cechy ještě ševci, koželuzi, pekaři, kováři, koláři s bednáři, krejčí s postřihací, kožešníci, hrnčíři, tkalci s provazníky a konečně zámečníci s uzdaři, sedláři, jircháři a mečíři. Vedle pořádku šenkýřského zde působili dále šrotěři, vinnopalové, mydláři, truhláři, sklenáři, kameníci, zedníci, bradýř a lazebník⁸⁴).

Architektonická scénérie města byla během druhé poloviny 16. století doplněna o dvě významné dominanty. R. 1560 byl dostavěn kostel Nejsvětější Trojice, ke kterému byla v r. 1585 přistavěna umělecky hodnotná renesanční kazatelna. V l. 1578-1585 vystavěl mistr Pavel, kameník, za 2215 kop 24 gr. 40 m vysokou renesanční zvonici⁸⁵).

Během 16. století začala se též utvářet slavná hudební tradice města. Na konci 15. století vznikl náboženskopěvecký spolek latinské literátské brátrstvo a v r. 1557 i české brátrstvo. Z jeho činnosti se nám dochoval překrásně iluminovaný kancionál. Druhý, latinský kodex z r. 1520, je dnes ztracen⁸⁶).

Konfiskace pozemkového majetku v r. 1547 silně narušila ekonomickou strukturu města a uvrhla je do vleklé finanční krize. Tento stav nemohlo zlepšit ani navrácení špitálních a zádušních konfiskátů, rybníků Chodotna a Přistoupimského a důchodů z cel a mýt v r. 1549, ani pozdější rozsáhlé podnikání města. Představitelé města se snažili zlepšit městské hospodářství přikupováním nových zemskodeskových statků, na nichž začali intenzivně pěstovat pšenici a ječmen, které byly v době prosperity měšťanských pivovarů velmi vyhledávanými surovinami. R. 1566 získala obec za úhradu 150 kop gr. č. do plného vlastnictví staré špitální a zádušní

⁸⁰) Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu, II., Praha 1880, str. 449-450, 543-544, 548, Srv. J. Miškovský, Revize privilegií města Českého Brodu po vzpouře léta 1547, NH, 1884, č. 18-20

⁸¹) I.M., fol. 176v-177

⁸²) Pošák, Panství rodu Smiřických v letech 1609-1618, Sborník Archivu ministerstva vnitra v Praze, Praha 1940, sv. XIII., str. 96-103

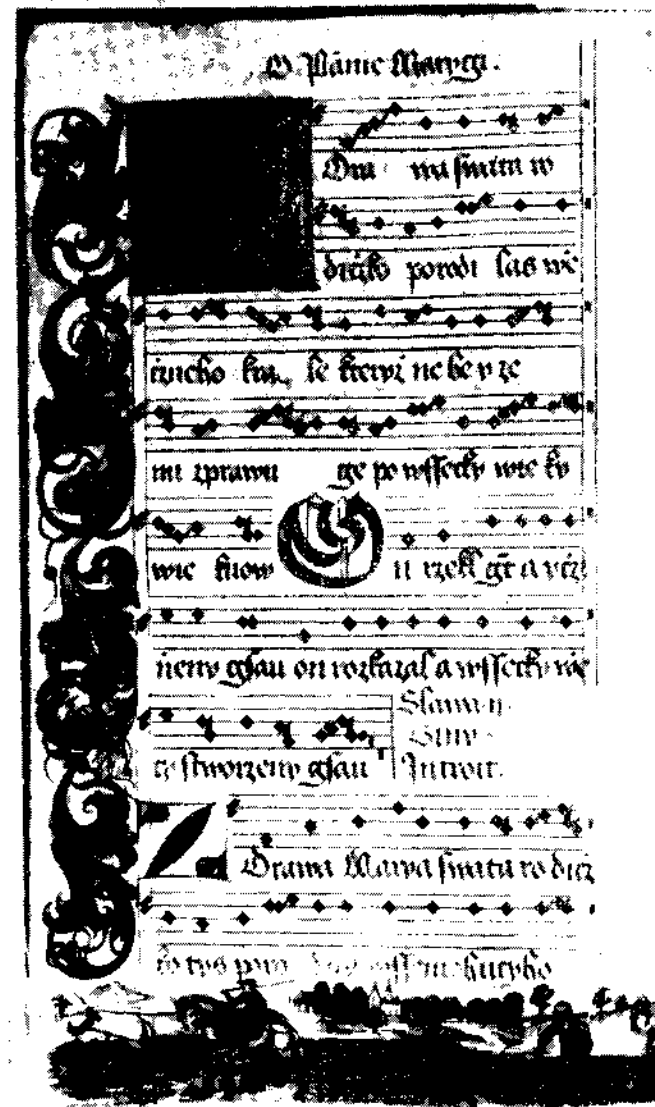
⁸³) J. Šimek, Kutná Hora v XV. a XVI. století, Kutná Hora 1907, str. 110-111

⁸⁴) I.M., fol. 309

⁸⁵) I.M., fol. 306v-307

⁸⁶) J. Miškovský, Ještě o zvonici českobrodské, NH 1901, č. 14

⁸⁷) J. Květ, Literátské brátrstvo v Českém Brodě, VSC, II., str. 38 aii, J. Rulík, I. c., str. 52

14. Českobrodský kancionál z let 1552-1570

Jan Košťál a jeho rodina z r. 1559

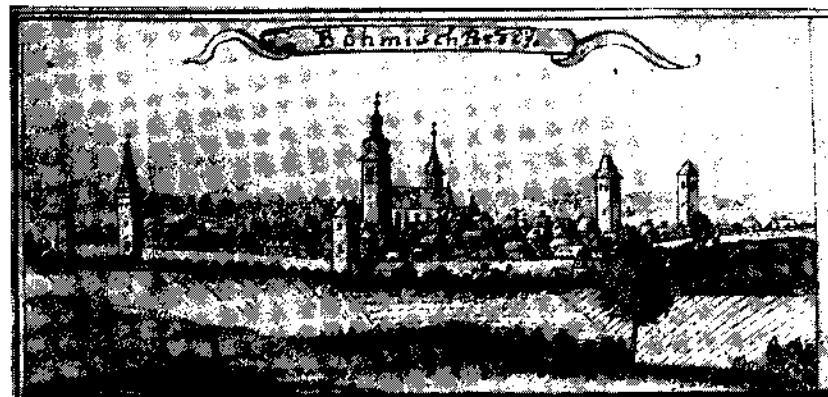
konfiskáty, vesnici Novou Ves, Krupou, Přistoupim se 7 osedlými a krémou výsadní, ve vesnici Pečkách a na Podblatí dvě krémy výsadní s kovárnou, s masným krámem, plat 2 kop 4 gr. č. z dvou kmetických dvorů v Kounicích a plat 1 1/2 kopy gr. č. z dvoru královského ve Kšelsch. R. 1575 směnila platy ve vesnici Opočnice, Rate-
 nicích a Ledcích za vesnici Štolmír, za 1000 kop gr. míš. koupila zdejší rybník zvaný Dolejší či Jitra a r. 1581 ještě za 450 kop gr. č. lán pozemků. Pro záduší a špitál koupila obec ještě v r. 1603 za 13000 kop gr. míš. statek Tismice, tvrz a vesnici s poplužním dvorem, mlýnem a podacím kostelním. Pro špitál přikoupilo město dále v r. 1583 vesnici Liblice s panským dvorem, tvrzí a dvěma kmetičmi dvory v Kou-
 nicích. Pro rozhojnění obecních příjmů získala obec za 550 kop gr. č. opět pozemky u Tismic, rybníky pod vrchem Ptákem, Nový a Mlýnský, les řečený Biskupství s lukami a právo svobodného braní kamene v skále nad Tismicemi. R. 1592 koupila za 2200 kop gr. č. vesnici Vrátkov s poplužním dvorem a vlastnila ještě v Brodě vosáhlovský dvůr v ceně 6000 kop gr. míš.⁹⁷⁾ Podle stavu z r. 1615 bylo město Český Brod feudální vrchností pro 64 poddaných⁹⁸⁾.

Časté přikupování nových statků a zvláště nucené úvěry na úhradu tureckých válek⁹⁹⁾ přivedly velké finanční zadlužení města, které do r. 1622 dosáhlo částky 57 114 kop 17 gr. míš.

⁹⁷⁾ T. V. Bílek, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, Praha 1882, str. 1041-1042. Město Český Brod žádá za vrácení statků, NH, 1921, č. 8

⁹⁸⁾ A. Sedláček, Rozvržení sbírek a berní r. 1615, Praha 1869, str. 30, J. Miškovský, Za války třicetileté, NH, 1915, č. 4

⁹⁹⁾ V. Picková, Nucený úvěr českých měst a války v Uhrách v 16. a na počátku 17. století. Historie a vojenství, Praha 1963, str. 969 an

B. B. Werner: Veduta Českého Brodu z r. 1752

Veškeré brodské pozemkové statky s mlýny podměstským, tismickým, liblickým a nouzovským, čtyřmi poplužními dvory, třemi ovčiny, 24 rybníky, lesy a vším příslušenstvím byly dne 7. ledna 1623 pro účast v druhém protihabsburském povstání zkonfiskovány a dne 14. srpna 1623 prodány za 89 575 kop gr. míš. královskému místopředsedovi Karlu knížeti z Lichtenštejna, který je připojil k černokosteckému domínium.

Během dalších let třicetileté války bylo město Český Brod ještě několikrát těžce postiženo. Ze strachu před drancujícími vojsky a z náboženských důvodů¹⁰⁰⁾ vystěhovalo se v r. 1624 až 1626 z Brodu 85 ze 160 usedlých měšťanů, kteří zde zanechali majetek v hodnotě 26 290 kop gr. míš. Tento majetek, zkonfiskovaný českou komorou, byl většinou zničen při velkém požáru, který postihl město dne 29. dubna 1628. Požár tehdy pohltil všechny obecní a zádušní domy, tři věže se čtyřmi velkými a třemi malými zvony, též dvěma cimbály a novým orlojem, špitál, faru, školu, radnici, obecní kancelář, jednu bránu a jiná stavení, verštaty, masné a jiné krámy, 87 měšťanských domů, tři dvory a čtyři stodoly¹⁰¹⁾.

Zničené město, které jen v l. 1631-35 musilo na kontribucích zaplatit 11 573 zl. 17 kr.¹⁰²⁾, nebylo schopno plnit jakékoli další finanční povinnosti, a proto jeho staré dluhy neustále vzrůstaly a v r. 1639 dosáhly částky 80 000 kop gr. míš. Téhož roku přitáhlo do Českého Brodu vojsko švédského generála Banera, které jej vydrancovalo a opět vypálilo¹⁰³⁾.

Ozěbračené a poloprázdňné město Český Brod, obklopené od r. 1623 ekonomicky silným lichtenštejnským dominiem a postižené dlouholetou rekatolizací, se jen velmi pomalu zotavovalo ze všech pohrom, které je během třicetileté války postihly. Ještě

¹⁰⁰⁾ Fr. Tichý, Příspěvek k historii osudů brodských exulantů, NH, 1913, č. 39, V. Líva, Prameny k dějinám třicetileté války (1618-1625), III., Praha 1951

¹⁰¹⁾ J. Miškovský, Velký požár léta 1628, NH, 1894, č. 13

¹⁰²⁾ J. Miškovský, Utrpení českobrodských ve švédských válkách až do r. 1635, NH, 1884, č. 36-39

¹⁰³⁾ T. V. Bílek, I. c., str. 1043-1046

J. Mezdřícký: Český Brod v r. 1794

v r. 1654 bylo zde 84 pustých domů a jen 46 obydlých, z nichž pouze k 22 náležela zemědělská půda. Bezzemci se živili řemeslnou výrobou nebo námezdní prací. Měšťanské pivovary, zničené během války, byly v r. 1654 nabazeny obecním pivovarem (dnes na dvoře domu čp. 71)¹⁰⁴).

Ke skutečné konsolidaci městského života došlo až na přelomu 17. a 18. století kdy zde podle stavu z r. 1700 žilo již 478 osob starších sedmi let¹⁰⁵). Nový rozvoj Českého Brodu byl však náraz přerušen opět dne 7. listopadu 1739, kdy ve městě vypukl velký požár, který poškodil radnici, zničil faru, tři masné krámy, obecní pivovar a 31 měšťanských domů¹⁰⁶). Nedlouho poté, dne 26. prosince, vznikl na Pražském předměstí nový požár, který zničil tři stodoly a pastoušku. Škody z obou těchto požárů byly úředně odhadnuty na 35 104 zl. 28 kr.

Městské hospodářství, v průběhu 18. století vesměs pasivní, bylo do značné míry ruinováno velkými výdaji spojenými s ubytováním rozličných vojsk, která po zdejší úlavní silnici často procházela. Z četných vojenských návštěv stojí za zmínku pobyt ruských vojsk v r. 1707 a v l. 1735-36, pruských vojsk v l. 1742-44 a do poloviny 18. století ještě pobyt ruských vojsk v r. 1748¹⁰⁷). V době sedmileté války se stal Český Brod, nedlouho před bitvou u Kolína, ve dnech 7.-10. května 1757, sídlem hlavního stanu polního maršála Dauna. Finanční výdaje, spojené s ubytováním střídavě obou válečných stran — pruské i rakouské — činily jen tentokrát 30 614 zl. 20 kr.¹⁰⁸) V době napoleonských válek procházela městem ruská vojska v čele s generalisimem A. V. Suvorovem, který v bývalé královské hospodě dne 28. ledna 1800 přenocoval¹⁰⁹).

¹⁰⁴) M. Hausová-Jelínková, Berní rula, sv. 18., kraj Kouřimský, díl I., Praha 1952, str. 50-53

¹⁰⁵) A. Podlaha, Dějiny arcidiecese pražské od konce století XVII. do počátku století XIX., díl I., Praha 1917, str. 93

¹⁰⁶) K. Bednařík, Památka ohně, CBKZ, prosinec 1962, str. 10-11

¹⁰⁷) J. Miškovský, Návštěvy královské, NH, 1905, č. 37, Týž Ohněm a mečem, NH, 1911, č. 35-36

¹⁰⁸) Fr. Fichý, Český Brod před bitvou u Kolína, NH, 1914, č. 6, J. Gódölley, Průběh operací po bitvě u Stábohol v době od 7. května do 17. června a bitva u Kolína dne 18. června 1757, Vojensko-historický sborník, II/61, Praha 1934, str. 116 an

¹⁰⁹) K. Bednařík a V. Havelková, Ruská vojska na Českobrodsku v letech 1799-1800, VSC, II., Praha 1959, str. 40 an

Český Brod byl ke konci 18. století agrárně-řemeslnickým městem. Podle stavu z r. 1788 bylo zde 145 domů, z nichž k 90 (62,1%) náležela zemědělská půda. Bezzemci žili převážně na předměstích a patřili k sociálně slabším vrstvám brodského obyvatelstva. Pivovarnictví a několik základních řemesel prodělávaly v této době dlouholetou stagnaci. Město tehdy tvořily kostel sv. Gotharda, fara, škola, budovy bývalého kapucinského kláštera, který zde existoval v l. 1744-1785¹¹⁰), dále masné krámy a 71 měšťanských domů. Na předměstích byly kromě kostela Nejsvětější Trojice pošta, která sem byla přenesena v r. 1754¹¹¹) z Úval, městská pastouška, královský mýtný dům, 34 dalších měšťanských domů a chouranický mlýn. Předměstí kouřimské tvořilo 17 domů a liblické 12, z nichž jeden patřil řeznickému cechu¹¹²).

Během dlouholeté renovace města, prováděné po třicetileté válce a opět po požáru v r. 1739, prodělal Český Brod několik architektonicky důležitých změn. R. 1750 dostavěli kapucíni kostel sv. Maří Magdaleny a v l. 1765-1772 provedl pražský architekt J. Wirch barokizaci kostela sv. Gotharda, při níž byly sneseny obě gotické věže a vystavěna dnešní, podstatně nižší barokní věž. R. 1783 byla rozbořena zchátralá kouřimská brána a ponecháno pouze její předbrání¹¹³).

Významným erudičním a kulturním střediskem Českého Brodu byla již od poloviny 16. století místní škola, na níž působila celá řada vynikajících kantorů-spisovatelů a hudebníků, kteří vychovali mnoho znamenitých učenců a zvláště zpěváků a hudebníků¹¹⁴).

Ojedinelou kulturní událostí 18. století byla německá divadelní hra „Hanzl in Keller“, která byla sehrána v hospodě „U Olivů“ při návštěvě císaře Karla VI. v r. 1723¹¹⁵).

Do politického dění v první polovině 19. století ekonomicky bezvýznamný Český Brod téměř nezasáhl. Také revoluční rok 1848 prožili brodští poměrně klidně. Ve městě sice vznikla 116 členná Národní garda, vedená J. Bednaříkem, ale bojů v Praze se nezúčastnila¹¹⁶).

Na nový rozvoj Českého Brodu od poloviny 19. století mělo podstatný vliv dostavění železnice v r. 1845 a zrušení roboty v r. 1848. Jestliže ještě v r. 1843 mělo město spolu s Českobrodskými Zahradami pouze 199 domů s 1877 obyvateli, pak již v r. 1857 bylo zde 232 domů, v nichž žilo 2400 obyvatel. Tento rychlý populační vzestup města, spojený s novým rozvojem místních řemesel a městského hospodářství, měl brzy i příznivé důsledky správní. V r. 1850 stal se Český Brod sídlem okresního soudu, jenž byl umístěn do radnice, kam se v r. 1868 přestěhovalo z Kostelce n. Č. l. i okresní hejtmánství¹¹⁷).

Rozvoj městského života nemohla natrvalo narušit ani cholera, na kterou zemřelo ve městě během prusko-rakouské války v r. 1866 celkem 127 obyvatel¹¹⁸).

¹¹⁰) J. Miškovský, Kapucíni v Brodě, NH, 1906, č. 43-48

¹¹¹) J. Miškovský, Z dějin brodské pošty, NH, 1909, č. 9-14

¹¹²) J. Miškovský, Obce českobrodské v katastru josefinském, NH, 1908, č. 46, 49, 51, 52, 1909, č. 1, 2, 4

¹¹³) J. Miškovský, Meditace před starou branou, NH, 1933, č. 39

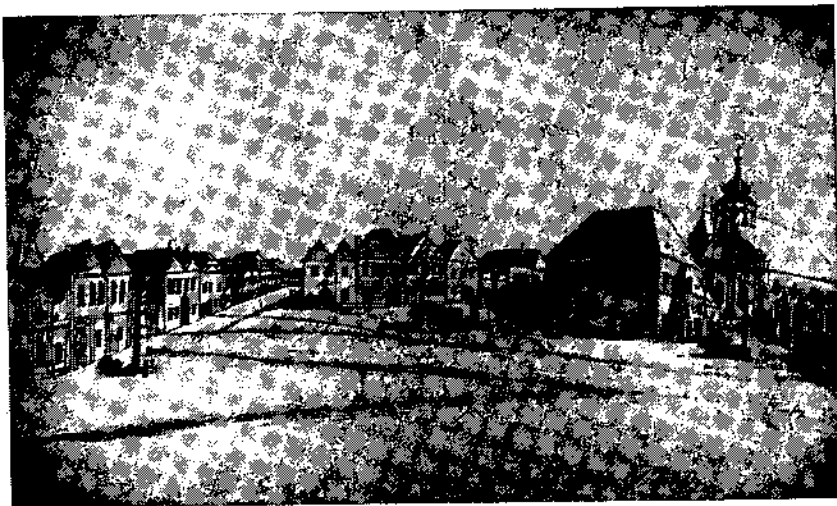
¹¹⁴) J. Kvěť, Z dějin školy v Českém Brodě, VSC, I., Praha 1957, str. 81 an

¹¹⁵) J. Miškovský, Z minulosti našeho divadla ochotnického, NH, 1924, č. 7

¹¹⁶) J. Miškovský, Vzpomínky na rok 1848, NH, 1928, č. 16, 18

¹¹⁷) J. Miškovský, Okresní hejtmánství, NH, 1914, č. 2, Týž, Okres za Pokorného, NH, 1908, č. 17-19, 22

¹¹⁸) P. Kukla, Cholera na Českobrodsku po pruské válce, NH, 1934, č. 22

H. V. Seykora: Českokobrodské náměstí v r. 1819

Od konce šedesátých let 19. století začala také pozvolná industrializace města. V r. 1867 byl zde založen parní mlýn, v r. 1868 akciový cukrovar¹¹⁹⁾ a v devadesátých letech zahájily provoz továrna na hospodářské stroje Černovský a spol. a větší strojnická dílna G. Hocke a spol. Od poloviny století nastal i nový rozmach brodského pivovarnictví. Z městského pivovaru vzniklo právovarečné měšťanstvo, které začalo od 21. dubna 1885 produkovat pivo v novém moderním pivovaru pod skalou. V r. 1884 se utvořila akciová společnost, která si nový pivovar od právovarečnicků až do r. 1904 najímala. Na prosperitu zdejšího pivovaru upozorňuje jeho produkce. R. 1885 vyprodukoval 5500 hl a r. 1911 již 40 188 hl¹²⁰⁾. R. 1903 byla uvedena do provozu městská plynárna, jejíž plyn dne 19. prosince téhož roku rozsvítil i první brodskou plynovou lampu. Současně se rozvíjelo i peněžnictví. R. 1864 vznikla záložna a půjčovna, přejmenovaná v r. 1873 na občanskou záložnu¹²¹⁾, v r. 1882 byla založena Okresní hospodářská záložna a v r. 1909 Městská spořitelna.

Od devadesátých let 19. století, kdy ve městě žilo více než 4000 obyvatel, se již brodští aktivně zúčastňovali téměř každé politické i národní akce. Iniciátorem těchto akcí byl místní redaktor a vynikající organizátor J. Miškovský. Brzy se začalo organizovat také místní nepočtené dělnictvo. R. 1871 si založilo Spolek vzájemně se podporujících dělníků, který v r. 1882 vstoupil do sociálně demokratické strany. Její brodští členové důstojně oslavili První máj v r. 1890 a v době boje za všeobecné hlasovací právo v r. 1905 zorganizovali ve městě velkou manifestaci a generální stávkou.

¹¹⁹⁾ J. Miškovský, Z dějin brodského cukrovaru, NH, 1908, č. 43-44, Týž, Z dějin brodského cukrovaru, NH, 1913, č. 47, V. Zach, Z kroniky cukrovarské, NH, 1922, č. 6

¹²⁰⁾ K. Bednařík, Šestset let českokobrodského pivovarnictví, Praha 1961, str. 8-9

¹²¹⁾ Půl století záložny občanské v Českém Brodě 1864-1914, Český Brod 1914

H. V. Seykora: Kouřimské předměstí v r. 1822

Politická a hospodářská prosperita Českého Brodu měla příznivý vliv na rozvoj společenského, kulturního a posléze i sportovního života ve městě. V prosinci 1863 zde vznikl první česko-německý spolek Českokobrodská Beseda, který sdružoval převážně jen zdejší poněmčené státní úředníky¹²²⁾. Nedlouho poté, v r. 1868, se utvořila také česká společnost kolem ochotnického divadla. Prvním divadelním představením brodských ochotníků byla Feldmannova veselohra „Jen zdvořile“, která byla schránka dne 21. února 1869 v hostinci „U Austů“ (dnes dům čp. 36). Zde hráli místní divadelníci až do r. 1871, kdy se přestěhovali do hostince „U Slunce“, na jehož zahradě vznikla v r. 1875 velká divadelní scéna. Toto působiště opustili v r. 1881, kdy splynuli s divadelním odborem Sokola¹²³⁾.

Z 28 různých spolků a korporací¹²⁴⁾, které v Brodě před r. 1900 existovaly, byla nejaktivnější tělocvičná jednota Sokol. Založena byla v r. 1870 a sokolovnu, projektovanou J. Koulou a Č. Müllerem, si vystavěla v r. 1885. Její největší akcí byly česko-americké závody, konané v Brodě dne 26. června 1887 za účasti 40 až 50 000 lidí¹²⁵⁾.

Prvním periodickým tiskem v Českém Brodě byly Naše hlasy, které vydával v l. 1881-1915 a 1918-1939 redaktor J. Miškovský. V r. 1882 měl tento časopis také

¹²²⁾ J. Miškovský, Lístek z dějin spolkového života českokobrodského, NH, 1896, č. 2

¹²³⁾ J. Miškovský, Z minulosti našeho divadla ochotnického, NH, 1924, č. 7

¹²⁴⁾ F. L. Sál, Spolkový život na Českokobrodsku ve druhé polovině 19. století, NH, 1900, č. 13

¹²⁵⁾ J. Miškovský, Počátky Sokola, NH, 1914, č. 9, Týž, Vzpomínka sokolská, NH, 1932, č. 31

Českobrodské nádraží v r. 1893

přílohu Zličan, věnovanou Kouřimi a jejímu okolí. Miškovský redigoval v l. 1888-1891 ještě další časopis, Naše listy. Třetím brodským časopisem, vycházejícím ve městě před I. světovou válkou, byly Českobrodské listy, které vydával v l. 1885 až 1891 Fr. Šimek.

Českobrodské architektonické a umělecké památky byly od poloviny 19. století obohaceny o řadu dalších významných objektů. R. 1863 byla dostavěna podle návrhu Em. Hallera budova obecné školy dívčí a r. 1890 podle projektu stavitele Limas budova okresního chorobince. V říjnu 1873 dokončil projektant V. Balšánek stavbu kasáren, ve kterých až do r. 1898 sídlil prapor 29. zeměbranského pluku¹²⁶⁾. Opuštěnou budovu přestavěl v l. 1902-5 stavitel Sklenář z Kolína na okresní nemocnici. Dne 3. července 1910 byl odhalen pomník Prokopa Velikého, dílo akademického sochaře K. Opatrného. R. 1913 byla dokončena rozsáhlá renovace kostela sv. Gotharda.

Komunikace, převážně ještě středověké, byly během tohoto období důkladně opraveny. Obě zbývající brodské brány, nevyhovující již novým komunikačním poměrům, byly odstraněny. Liblická brána byla rozebrána kolem r. 1850 a kouřimská v r. 1869.

První světová válka naráz zastavila dluholetý společensko-ekonomický rozvoj města a během jejího trvání si vyžádala i od brodského obyvatelstva nesmírné oběti. Zvlášť kritická byla vnitropolitická a hospodářská situace v létě a na podzim roku 1918¹²⁷⁾. Nespokojenost s tímto stavem byla v Českém Brodě veřejně demonstrována při prvomájové oslavě, které se zúčastnilo asi 7000 lidí, a také při generální stávkě dne 14. října. Konec rakousko-uherské monarchie se nezadržitelně blížil. Toho si by-

ředomi i představitelé jednotlivých politických stran v Brodě, a proto již dne 27. října utvořili nový výkonný orgán, Okresní národní výbor, složený ze zástupců strany agrární, národně demokratické, sociálně demokratické a národně socialistické, v jehož čele stál agrárník B. Novák. První veřejnou akcí tohoto výboru byla velká manifestace dne 28. října o 6. hodině před radnicí, kde byla ústy zástupců jednotlivých stran živnostně vyhlášena československá samostatnost¹²⁸⁾.

Konjunktura, kterou prožívalo ČSR v prvním desetiletí svého trvání, měla příznivý vliv na nový rozvoj Českého Brodu. Během tohoto krátkého období vzrostl nebyvalou měrou počet jeho domů i obyvatel. Na počátku období (stav z r. 1921) mělo město 546 domů se 4456 obyvateli a na jeho konci (1930) již 866 domů a 5385 obyvatel. Většina nových obyvatel města náležela k sociálně slabším vrstvám obyvatelstva, které si vystavěly domky na nových brodských předměstích, např. na Havličkově předměstí. Proto také nejsilnější politickou stranou v Brodě byla sociálně demokratická strana. Bez vlivu nebyla ani KSČ, přestože ve městě téměř chybělo průmyslové dělnictvo¹²⁹⁾.

Industrializace města v těchto letech o mnoho nepokročila. V r. 1923 vzniklo strojově velmi dobře vybavené obilní skladiště Hospodářského družstva a v r. 1926 zahájila výrobu továrna K. Macháčka na plynová kamna značky „Karma“. Zmodernizován byl pivovar a v l. 1917-21 byla zavedena výroba sodovek a limonád. Produkce piva dosáhla v r. 1929 plných 50 000 hl. V r. 1924 byl postaven nový vysoký komín cukrovaru a jeho strojní vybavení bylo obohaceno o nové moderní stroje. K dosavadním peněžním ústavům přibyla v r. 1919 ještě Živnostenská záložna.

Během velkého stavebního ruchu, který prožíval Český Brod ve dvacátých letech, vzniklo několik nových architektonických staveb. V l. 1922-23 byla vystavěna budova reálného gymnasia, kterou projektovali arch. J. Valečka, J. Mikyňa a O. Tyl a v roce 1927 byla adaptována budova býv. zimní školy hospodářské na hospodyňskou školu. K těmto školním budovám přibyla v r. 1931 ještě budova měšťanské školy na Vančerkách, kterou projektovali arch. J. Hraha a J. Novotný. R. 1930 byla dokončena výstavba budovy Podlipanského muzea, kterou navrhoval A. Balšánek, dále budova Okresní nemocenské pojišťovny a nádražní budova. Téhož roku byla přestavěna Okresní záložna hospodářská a o rok později dokončil K. Husar opravu nemocnice.

Všeobecná hospodářská krize v l. 1929-33 přivedila velkou nezaměstnanost, stagnaci populace a zánik menších a větších dílen, např. továrny na hospodářské stroje. V období nové konjunktury byl opět obnoven stavební ruch, takže již v r. 1936 mělo město více než 1000 domů a přes 6000 obyvatel. Z významnějších staveb vznikla tehdy pouze budova Spořitelny, projektovaná arch. J. Novotným, která byla dostavěna v r. 1935.

Během první republiky vycházelo v Českém Brodě vedle Našich hlasů ještě několik dalších periodických tisků. V l. 1919-20 to byla vlastivědná příručka Českobrodsko a Černokostecko, redigovaná B. Miškovským, v l. 1922-28 časopis Pod Lipany, redigovaný F. Pátkem, a v l. 1923-33 týdeník Podlipanský kraj, redigovaný R. Karafiátem, V. Moravcem a J. Šubrtem.

¹²⁶⁾ J. Miškovský, Kapitola o kasárnách, NH, 1929, č. 36

¹²⁷⁾ J. Miškovský, Kronika, NH, 1919, č. 13-14, 17

¹²⁸⁾ J. Miškovský, Jaký byl u nás začátek republiky, NH, 1928, č. 42, K. Bednařík a V. Havelková, Český Brod v letech 1917-1921, VSC, II., Praha 1959, str. 99 an

¹²⁹⁾ Komunistická strana Československa na Českobrodsku 1921-1939, Praha 1961

Druhá světová válka přinesla obyvatelům Českého Brodu ještě větší utrpení než první světová válka. Nacistický teror a boj proti němu si vyžádal celkem 111 obětí na lidských životech, z nichž plných 90 připadlo na občany židovského náboženství. Řada dalších občanů byla odvečena na nucené práce do Německa a jiní pro účast v různých konspiračních skupinách byli vězněni v koncentračních táborech nebo německých věznicích. Konec války nastal pro Český Brod dne 8. května 1945, kdy zástupci Schörnerovy armády podepsali v budově místního gymnasia bezpodmínečnou kapitulaci německých vojsk. Osvobození města bylo dovršeno v 9 hodin příštího dne, kdy do Českého Brodu přijeli první tanky 4. ukrajinské armády generála Jeremenka¹³⁰⁾.

Perspektiva úspěšného a nerušeného rozvoje města Českého Brodu se vytvořila teprve po únoru 1948, kdy se v naší zemi začala budovat nová socialistická společnost a místně hlavně po r. 1960, kdy byly k městu připojeny sousední vesnice Štolmíř a Liblice.

Miloš Dvořák:

STRUČNÝ VÝVOJ NIŽŠÍHO ŠKOLSTVÍ V ČESKÉM BRODĚ

Významnými společensko-kulturními institucemi středověkých aglomerací byly od 13. století městské partikulární školy¹⁾, které poskytovaly městským obyvatelům elementární erudiční základy a připravovaly je pro jejich budoucí povolání nebo pro další universitní studium²⁾. Vyučovalo se na nich kromě čtení, psaní a počítání též třem svobodným uměním, latinské gramatice, rétorice a dialektice.

Počátky městské školy v Českém Brodě³⁾ spadají do posledního desetiletí 13. století. Toto chronologické zařazení dovoluje lokace školní budovy, která původně stávala mezi městskými domy - v této době vystavěnými - na jihovýchodní straně města a od r. 1359 vedle nově zřízeného městského špitálu (dnes dům čp. 27)⁴⁾. Z mladších zpráv víme, že tuto školu spravoval rektor mistrovského nebo bakalářského gradu, jenž určoval postup vyučování, dbal na řádný prospěch žactva a sám učil v nejvyšší třídě. K mimoškolním jeho povinnostem náležely funkce městského notáře a různé povinnosti v místním kostele, zvláště obstarávání zpěvu a hudby. Ve škole mu podléhal kantor, který se svým pomocníkem, succentorem, vyučoval mladší žactvo, hlavně zpěvu, a spravoval kostelní kůr.

¹³⁰⁾ R. Petráň, Stopami našeho osvobození 1939-1945, Český Brod 1965

- ¹⁾ J. Safránek, Školy české, obraz jejich vývoje a osudů, díl I. a II., Praha 1913 a 1919, Z. Winter, Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století, Praha 1901
²⁾ Srv. A. Podlaha, Libri ordinationum cleri 1395-1416, Praha 1910, Monumenta historica universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis (zkr. na MHU), I/1-2 a II., Praha 1830, 1832 a 1834
³⁾ J. Květ, Z dějin školy v Českém Brodě, Vlastivědný sborník Českobrodsko (zkr. na VSC), II., Praha 1959, str. 81 an., F. L. Sál, Českobrodsko a Černokostecko, Český Brod 1901, J. B. Dlabáč, Kurzgefasste Nachricht von der Schule der königlichen Stadt Böhmisch Brod von den ältesten Zeiten an, Der Schulfreund Böhmens, Prag 1820, str. 109 an., J. Rulík, Život svatého Gotharda, biskupa hildesheimského královského města Českého Brodu ochránce, Praha 1808, str. 69 an.
⁴⁾ „domum quondam in dicta civitate prope scolam“, F. Tadra, Cancellaria Arnesti, Archiv für österreichische Geschichte, LXI, Wien 1889, str. 512, Srv. J. Miškovský, O škole českobrodské, Českobrodsko a Černokostecko, Český Brod 1901, str. 107

Prvním známým městským notářem a tedy i rektorem byl blízce neznámý Příbík, o němž máme zprávu z r. 1386⁵⁾. Pravděpodobně od r. 1400⁶⁾ zde působil mistr Petr, který přišel do Českého Brodu z kutnohorské školy⁷⁾. Na místní škole rektoroval asi do r. 1419, kdy zemřel⁸⁾.

Nástupcem mistra Petra se stal mistr Jan⁹⁾. Za jeho působení byla stará škola od husitů dne 17. dubna 1421 vypálena a ještě téhož roku byla poblíž kostela sv. Gotharda vystavěna nová školní budova. Školmistr Jan vynikl ve městě brzy svojí erudiční a zvláště diplomatickými schopnostmi, které prokázal hlavně v r. 1436¹⁰⁾ při úspěšném vyjednávání brodských měšťanů s císařem Zikmundem o uznání jejich práv. Tento úspěch zajistil mu dlouholeté působení v městské radě a brzy i velký majetek. Činnost v městské radě jej natolik zaneprazdňovala, že již v r. 1434 musil být pro množství se notářskou agendu jmenován zvláštní úředník - městský písař¹¹⁾. Učitelské a patrně i některé kostelní povinnosti svěčil mistr Jan v r. 1447 nově dosazenému kantoru Janovi¹²⁾. Žil pak až do r. 1467¹³⁾ a zřejmě až do tohoto roku vykonával formální rektorské povinnosti.

Novým rektorem byl ustanoven bakalář Martin Caritas, z jehož učebních pomůcek se až dodnes dochovala latinská příručka od Fr. Armandiho de Bellovisu „Declaratio diffiilium dictionum theologiae“¹⁴⁾. Místní školu spravoval zřejmě až do r. 1471, kdy byl zvolen do sboru obecních starších¹⁵⁾.

Na jeho místo nastoupil brodský rodák a pozdější bohatý měšťan bakalář Vit Vanuš, který pak řídil školu patrně až do své smrti v r. 1493¹⁶⁾. V učitelských povinnostech mu vypomáhal kantor Vavřinec¹⁷⁾.

Od konce 15. století význam školy ve městě nebyvale stoupl. Tento vzestup úzce souvisel s rozvojem kostelního zpěvu, který zde začalo intenzivně pěstovat nové založené literátské bratrstvo, sdružující přední osobnosti města. Potřeba kvalitních praecentorů (předzpěváků) a zpěváků si vynutila, že na přístě byli za rektory a zvláště za kantory přijímány jen osoby s hudebním vzděláním¹⁸⁾. Mezi nimi vynikl především rektor Vit Fayt ze Žitavy (nar. 1501, zemř. 1551)¹⁹⁾, jenž přišel do Českého Brodu po r. 1539²⁰⁾, kdy dosáhl bakalářského gradu na pražské universitě. Jeho školními pomocníky byli do r. 1541 kantor Václav a po tomto roce kantor Adam²¹⁾.

⁵⁾ F. Tadra, Soudní akta konsistoře Pražské, II., Praha 1893, str. 392

⁶⁾ J. Miškovský, Nenahradielná ztráta, Naše hlasy (zkr. na NH), 1899, č. 1

⁷⁾ F. Palacký, Über Formelbücher zunächst in Bezug auf böhmische Geschichte, Prag 1847, str. 161, č. 199, OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/1, fol. 13v, 23

⁸⁾ Archiv český (zkr. na AC), XXVI., Praha 1909, str. 46

⁹⁾ OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/1, fol. 14, 23, 23v, 32v, 33v

¹⁰⁾ V. Schulz, Historické zprávy v nejstarší knize města Brodu Českého z let 1421-1496, Věstník Král. české společnosti nauk, Praha 1899, str. 3-4

¹¹⁾ OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/2, fol. 60 v-61, 61-61v

¹²⁾ M. Dvořák, Chouranický mlýn, ČBKZ, březen 1965, str. 17

¹³⁾ OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/2, fol. 41v-42

¹⁴⁾ „Et est lectus in scola Bohemialis Brode per dominum Martinum pro tunc existente rectorem“, A. Patera a A. Podlaha, Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské, Praha 1910, str. 318, č. 565

¹⁵⁾ V. Schulz, I. c., str. 32

¹⁶⁾ OA Kolín, pobočka Český Brod, rkp. III/2, fol. 3 I

¹⁷⁾ V. Schulz, I. c., str. 42

¹⁸⁾ J. M. Květ, Literátské bratrstvo v Českém Brodě, VSC, II., str. 38 an

¹⁹⁾ J. B. Dlabáč, Allgemeines historisches Künstlerlexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, Prag 1815, díl I., str. 378 an

²⁰⁾ MHU, I/2, str. 323

²¹⁾ AC, XXVI., str. 62

Do dějin místní školy se natrvalo zapsal především kantor Václav Sklepka (nar. 1533, zemř. 1583)²⁵⁾, který vyučoval na brodské škole více než 25 let. Zemřel jako bohatý a vážený měšťan, jenž zbohatl obchodem s uherským vínem. Ve svém dlouhém testamentu nezapomněl ani na brodskou školu: „Item na stavění školy, tu kdež se mládež ctínozem, mravům, svobodnému umění a předně poznání Pána Boha všemožného vyučuje, poroučím, aby Jan zeť můj vydal pět set kop míš., však... když takové stavění dokonáno bude, aby nad dveřmi školními epitaphium mně, jakožto té školy fundátora napsáno bylo“²⁶⁾. Jeho poslední přání bylo splněno až v r. 1585, kdy obec zakoupila domek před kostelem a přestavěla jej na pěknou renesanční školu. Proti hlavním dveřím kostela na hřbitově byl zasazen velký náhrobní kámen s verší jeho zeť Jana Auterýna, z nichž je patrné, že kantor Václav Sklepka se zálibou pěstoval hudbu a práva.

Vieklá finanční krize městského hospodářství neblaze postihla i další vývoj školy. Rektor pražské university vysílal na zdejší školu sice i nadále přední absolventy vysokoškolského studia, ale většina z nich již po roce opouštěla Český Brod a odcházela na finančně lépe zajištěná místa. Z významnějších osobností tehdejšího kulturního života rektorovali na českobrodské škole bakalář Samuel Jindřichohradecký (zpráva o něm je z l. 1581-1582), mistr Jan Auterýn (1587-1588), bakaláři Šimon Gelenius Sušický (1592-1597), Jiří Horacius (1599), Josef Heliades Německobrodský (1600), Jan Vokál (1600-1602), Vavřinec Chudecius Jaroměřský (1602), Melichar Haldius z Neuenperka (1603-1604), Jan Dikastus (1604), mistr Jan Šonovský z Šonova (1605-1606), Jiří Horacius (1607), Jan Mathiades (1608), bakalář Jan Felix Strejc (1611-1613) a mistr Kašpar Sextuis (1615). Z celé řady místních kantorů vynikli především školní kolega správce kůru bakalář Lukáš Cibulovský (1617), který napsal pro brodské bratrstvo několik graduálů a offertorií²⁷⁾. V letech 1584-1585 působil na místní škole neznámý succentor, jehož rodinné záznamy se až podnes dochovaly²⁸⁾.

V předbělohorské době existovala v Českém Brodě také postranní škola dívčí, ve které vyučovala v r. 1616 Anna Zárubová městské dívky číst, psát, příst a jiným domácím pracem.

Českobrodská škola, která až doposud vychovala řadu budoucích významných osobností kulturního a politického života, byla během třicetileté války téměř zničena. Na místo vysoce kvalifikovaných nekatolických rektorů a kantorů přišel v r. 1622 katolický kantor, za něhož škola poklesla na obyčejnou jednotřídní triviální školu. Školní budova navíc dne 29. dubna 1628 vyhořela a kantoři i jejich žáci se musili na dlouhou dobu přestěhovat do měšťanských domů. Z kantorů, kterých se zde vy-

²⁵⁾ J. Miškovský, Náhrobek starého učitele, NH, 1898, č. 16, Z. Winter, Školní oficiálové v obci, Zlatá Praha, Praha 1900, str. 99

²⁶⁾ Zlomek knihy testamentů z let 1581-1656, chovaný dosud v soukromých rukách

²⁷⁾ A. Truhlář, K. Hrdina, J. Hejnic a J. Martinec, Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, díl I. a II., Praha 1966, V. J. Nováček, Listinář k dějinám školství kutnohorského (1520-1623), Praha 1894, F. Dvorský, Paměti o školách českých, Praha 1886, V. V. Tomek, Paměti o školách českých z rektorských let M. Martina Bacháčka (1598-1612), ČČM, Praha 1845, str. 630

²⁸⁾ I. J. Hanuš, Malý výbor ze staročeské literatury, Praha 1863, str. 19-21

²⁹⁾ „12. VII. 1690, Matěj Bernard Budíncký, věku svého 47 let z čtvrti (svatojindřichské) skončil na souchoťině, od 3 modrých ráží blíž chrámu Páně“, Archiv hlav. m. Prahy, farní matrika kostela sv. Jindřicha, JCH 26, fol. 239

střídala celá řada, působil na místní škole nejdéle Matěj Bernard Budíncký (nar. 1643, zemř. 1690)²⁹⁾, který ve městě kantoroval v letech 1664-1687³⁰⁾.

Od konce 17. století byla místní škola obsazována dvěma kantory, kteří však i nadále vyučovali v soukromých domech; r. 1704 v domě Evy Glassbergerové, r. 1705 v řezičské šlechtatě (na místě domu čp. 19)³¹⁾ a asi od r. 1720 v domě vedle špitálu (dnes dům čp. 27)³²⁾.

Nepřilisi významná českobrodská škola dosáhla opět svého důstojného postavení za působení dvou vynikajících kantorů - hudebníků, Václava Antonína Vrabce a jeho syna Josefa Václava, kteří na zdejší škole v poměrně krátké době vychovali řadu budoucích znamenitých umělců a vědců.

Václav Antonín Vrabec (nar. 1707, zemř. 1760), magister pražské university, stal se brodským kantorem dne 2. června 1730. Jeho hudební schopnosti dopomohly mu brzy k slušnému majetku. R. 1734 zakoupil si zahradu a vystavěl dům, do něhož s povolením magistrátu přestěhoval i školu. Při vyučování mu pomáhala jeho manželka Anna a později subkantor Jakub Janda, s nímž pak od r. 1746³³⁾ kantoroval v nově opravené škole u kostela sv. Gotharda. Od r. 1751 soupeřil s Ondřejem Grögrem, který v Českém Brodě do r. 1757 soukromě vyučoval německý jazyk a aritmetiku³⁴⁾. Václav Vrabec učil pak až do 21. března 1757, kdy byl jmenován konšelem. Z jeho žáků později vynikli skladatel a kapelník Gothard Pokorný, malíř a geometr František Augustín Vrabec, malíř Antonín Oplta a lékař Václav Joáchym Vrabec³⁵⁾.

Ve škole i v kostele nahradil Václava Vrabce jeho syn Josef Václav Vrabec (nar. 1736, zemř. 1815), který byl po smrti svého otce ustanoven dne 5. března 1760 i varhaníkem. Toto místo obdržel s podmínkou, že nebude zanedbávat vyučování žactva v německém i českém jazyce. Od r. 1769 mu vypomáhal ve škole jeho bratr Antonín Vilém, který byl též výborným hudebníkem. Z žáků Josefa Vrabce, kteří se časem uplatnili ve veřejném životě, je možno jmenovat houslistu Antonína Opltu, hudebníka Prokopa Martina Rotta a známého historika a spisovatele Jana Bohumíra Dlabáče³⁶⁾.

Od konce 18. století, kdy byla zavedena povinná školní docházka, existovala v Českém Brodě jednotřídní a později dvoutřídní triviální škola, kterou navštěvovali společně chlapi i děvčata. Tento stav se částečně změnil až v r. 1853, kdy byla načas zřízena farní škola hlavní o třech třídách. V prvních dvou se mělo vyučovat česky, ve třetí pak německy. R. 1856 byla opět obnovena triviální škola (tzv. škola elementární).

K definitivnímu rozšíření dvoutřídní školy triviální došlo až v r. 1863, kdy byla zřízena čtyřtřídní škola hlavní, která byla umístěna do nově vystavěné školní budovy na náměstí (dům čp. 19). Od r. 1871 se stal tento ústav školou pětitřídní.

R. 1872 zahájila vyučování měšťanská škola chlapecká. Zřízení této školy povolila zemská školní rada v Praze výnosem ze dne 20. března 1872. Ve škole, umístěné

³⁰⁾ J. Miškovský, O starých kantorech, NH, 1919, č. 35

³¹⁾ J. Miškovský, Kantorské vzpomínky, NH, 1901, č. 43-45

³²⁾ J. Miškovský, Kapucín v Brodě, NH, 1906, č. 44

³³⁾ J. Miškovský, Cít pro památky, NH, 1925, č. 9

³⁴⁾ J. Miškovský, Čech Vrabec a Němec Greger, NH, 1903, č. 17

³⁵⁾ Archiv hl. m. Prahy, farní matrika kostela sv. Trojice, TRS Z1, fol. 301

³⁶⁾ J. Květ, Z dějin školy v Českém Brodě, VSC, I. str. 81 an

prozatímně v měšťanském domě čp. 73, se vyučovalo pouze dva roky, v letech 1872/73 - 1873/74. V dalším školním roce nebyla již škola otevřena, neboť českobrodská obec nemohla z finančních důvodů zajistit výstavbu nové školní budovy³⁷⁾.

I nadále měl tedy Český Brod pouze koedukační pětiletou školu obecnou. Její pátá třída byla ve šk. r. 1877/78 rozdělena podle pohlaví a totéž učiněno i se čtvrtou třídou ve šk. r. 1880/81, takže od tohoto roku se učilo již v sedmi třídách.

K žádosti místní školní rady ze dne 12. prosince 1882 povolila zemská školní rada rozhodnutím ze dne 9. června 1883 zřízení samostatné dívčí školy obecné. Dne 1. ledna 1884 byla rozdělena podle pohlaví první třída, 1. března téhož roku druhá třída a 1. září 1884 i třetí třída. Systemizování samostatné dívčí školy bylo provedeno až k 1. září 1885.

Měšťanská škola chlapecká, uzavřená v r. 1874, byla znovu slavnostně otevřena dne 16. září 1883 v nové školní budově v dnešní Tyršově ul. (dům čp. 68). Počátkem šk. r. 1888/89 zahájila vyučování i měšťanská škola dívčí, pro níž byla v r. 1893 vybudována vedle chlapecké školy zvláštní budova.

Od šk. r. 1888/89 existovaly tedy v Českém Brodě dvě pětileté obecné školy a dvě trojleté měšťanské školy (chlapecká a dívčí)³⁸⁾. Jednoroční učební kurs (IV. roč. měšťanské školy) byl otevřen až ve šk. r. 1921/22.

Další rozvoj brodského nižšího školství byl v příštích letech brzděn především prostorovými potížemi a špatným technickým vybavením školních budov. Tyto nedostatky byly odstraněny až po vystavení Masarykových jubilejních škol měšťanských (dům čp. 885), které byly slavnostně otevřeny dne 6. září 1931³⁹⁾. V nové školní budově se pak vyučovalo až do okupace, kdy byl tento objekt zabrán pro účely německé branné moci.

Po osvobození se poměry místního školství velmi brzy normalizovaly a po r. 1948 byla vytvořena legislativní cestou perspektiva jeho dalšího úspěšného rozvoje. Zákonem o základní úpravě jednotného školství ze dne 21. dubna 1948 vznikly v Českém Brodě dvě školy prvního stupně (národní) a dvě školy druhého stupně (střední), dne 24. dubna 1953 byly brodské školy reorganizovány na osmiletou a jedenáctiletou střední školu a konečně dne 15. prosince 1960 byl dán zákonný podklad pro vznik základní devítileté školy a střední všeobecně vzdělávací školy.

PADESÁT LET ČESKOBRODSKÉ STŘEDNÍ ŠKOLY

V roce 1968 jsme oslavili padesáté výročí vzniku naší republiky. Byl to rok velkých nadějí i odpovědného sestoupení do minulosti, mezník, který nás dělil od let prožitých a od cesty vpřed. Poznali jsme, že je třeba zúčtovat nejdříve se vším, na co bychom rádi zapomněli, co však zde zůstává a zůstane až do doby, ve které beze zbytku skončíme s tím, co bylo přinejmenším nedůstojné v životě našich národů.

³⁷⁾ J. Křivánek, Počátky měšťanských škol v Českém Brodě, NH, 1931, č. 8

³⁸⁾ J. Huml, Paměti o školách českobrodských od nejstarších dob až do r. 1888. Prvá školní zpráva měšťanské a obecné školy chlapecké, obecné školy dívčí, opatrovny a pokračovací školy průmyslové v Českém Brodě, Český Brod 1888

³⁹⁾ J. Křivánek, Památník na oslavu padesátileté činnosti Masarykovy měšťanské školy chlapecké v Českém Brodě 1883-1933, Český Brod 1933.

A v takovémto slavném i zodpovědném roce jsme se připravovali na malé jubileum - na padesát let života jednoho ústavu, jedné střední školy. Může to být vůbec důležité zastavení v kontextu tak závažných a důležitých historických událostí, které prožíváme? Když jsme začali pročítat kroniky naší školy, poznali jsme, že mnohé nás zastaví ještě dnes a možná, že leccos bude i dobrým příkladem nebo vzácnou připomínkou. Určitě nebude tento vzpomínkový článek oslavou žádného jednotlivce, ale jen školy, která prožívá život své země hlouběji, než se dá předpokládat. I když škola není jen kolektiv, je to život každého žáka, jeho formování, prožívání často důležitých životních okamžiků v letech, kterým říkáme nejkrásnější a která nazýváme bezstarostná. Mnozí žáci a jejich učitelé však poznávali v těch uplynulých padesáti letech, že bezstarostnost mládí byla zaskočena a musela ustupovat do pozadí. Doba se svou tvrdostí doléhala i na mladé lidi, ukazovala nejen svou příjemnou tvář, ale i své těžkosti, někdy i krutosti a zoufalství, které naplňovalo domovy a které vstupovalo i do tříd. A jestliže právě takovým okamžikům naše škola nepodlehla, pak je to zásluhou onoho nepocho-pitelného a bezstarostného mládí.

Pro toto mládí - a především pro ně, ať již uplynulé a vzpomínající na svou školu nebo v ní žijící - jsou zaznamenána slova naší vzpomínky. Padesát let života jednotlivce - to je vlastně život celý. Padesát let školy - to je ještě mládí. A je pro nás krásné i povzbuzující, že to chápou všichni, kterým jsme psali, kteří zde studovali a kteří v průběhu přípravného roku na naše jubileum přicházeli a přijížděli do Českého Brodu, aby znovu alespoň na chvíli se podívali na svou třídu a zasedli do míst, kde sedávali před desítkami let. Byli najednou všichni mladí. I ti nejstarší z nich. A často jsme slyšeli opakovanou skutečnost, která nás všechny provázela: „Na co člověk na všechno zapomene?! Co všechno umese! Jak je až podivné, že vždycky dokáže vidět jen ty chvíle a okamžiky, které byly povzbudivé a kdy byl skutečným člověkem.“

Na mnohé snad bychom chtěli zapomenout a mnohé si připomenout, co bylo v těch uplynulých letech, která se kolem nás řítila se závratnou rychlostí. Uvidíme tento rok opět své učitele a spolužáky. Jak je to dávno, co nám v jejich kolektivu bylo bezpečně dobře! A jak je to dávno, co jsme prožívali i doby nebezpečné.

Pouhých padesát let! Co v nich všechno bylo! Počáteční nadšení života republiky, které dalo vznik i našemu českobrodskému gymnasiu. Zanedlouho léta světové hospodářské krize. Pak už cesta k Mnichovu a záříjové dny, které rozbily všechny sny o možnosti dobudování demokratické republiky. Zoufalá i heroická léta druhé světové války. Slavné dny květnové. Doba nadšení a důvěřivé lásky a odvahy. A pak doba, kdy by se chtělo zapomenout na všechno, jak člověk s člověkem dovedl jednat v zemi, která chtěla být zástitou všech svobod. Na co by člověk chtěl zapomenout a na co vzpomínat? Letos mnozí budeme chtít vzpomínat na jedno jediné - na ten hezký kolektiv spolužáků a na učitele, kteří spolu žili „ve své škole“, kteří si rozuměli a kteří chtěli rozumět i všem radostem a těžkostem, jimiž procházela naše zem. Slyšet čestnosti a pravdy, jak o ně má usilovat každá škola a každý pedagog. Zasloučit smích, studentský humor, vidět první své lásky, které jsme vodili na místa svých procházek, na chvíli znovu slyšet ten opojný šrámkovský stříbrný vítr mládí, krásného studentského mládí.

Jistě s takovými vzpomínkami se sejdou bývalí absolventi se svými profesory v září 1969. Škola bude právě 50 let. Nebudeme psát ani historii ústavu, ani kroniku. Zachytíme jen nejdůležitější události, které prožíval ústav v uplynulém padesátiletí.

Tedy jakési vzpomínkové sledování, na jehož konci naleznete své jméno, kdy jste opouštěli školu, nebo kdy jste zde učili. Je to i malý památníček do dějin města, jemuž naše střední škola chtěla a chce sloužit. Není totiž možno i v naší době i ve městě, které je blízko Prahy, se domnívat, že střední škola může žít životem uzavřeným, že nemá a nemusí být součástí města, v němž nejen stojí, ale v němž především žije. Jinak by byla jen kamenným monstrem bez živých lidí. A snad nejsme daleko od pravdy, když hned na počátku řekneme, že střední škola tuto svou čestnou povinnost ke svému městu plnila.

Byl to vlastně jen dík za všechno, čím toto město a jeho zastupitelstvo se staralo od samého počátku nejen o vznik střední školy, ale i její životnost. Víme, že r. 1908 v městské radě byl vznesen návrh, aby Český Brod požadoval zřízení vyšší české školy. Nezapomeňme, že tehdy v blízkosti českobrodského okresu byl i okres kouřimský a soudní okres černokostelecký, a že již tehdy naše město právem bylo považováno za předměstí Prahy. Před první světovou válkou měl okres Český Brod 47 324 obyvatel. A jeho rozloha od Labe až k Sázavě přímo vedla ke zřízení střední školy, protože rodiče z těchto míst nemohli ani pomyslet na studium svých dětí v Praze.

Videň odpírala mnoha městům - samozřejmě i našemu - toto právo. Ale přišel 28. říjen 1918, nový stát stál před mnoha důležitými otázkami svého života. Školství nebylo na místě posledním. Pražský ředitel Jan Šafránek, dějepisec českého středního školství, napsal v Osvětě (roč. 51., str. 321): „Nebylo divno, že při budování českého státu po památném dni 28. října 1918 vážné místo zaujala otázka, která si národ upraví školství. Vždyť kdo vládne školou, vládne budoucností. Odtud živý zájem všech stran na počátku naší svobody a samostatnosti o školské otázky“. - Nejinak tomu bylo i v Českém Brodě.

I. PRVÉ DESETILETÍ REÁLNÉHO GYMNASIA V ČESKÉM BRODĚ

I když se budeme snažit připomínat především události kolem života našeho ústavu, přece jen v počátcích českobrodské střední školy nesmíme zapomenout na jedno jméno - na redaktora Jozefa Miškovského, který od roku 1880 poctivě sloužil v kulturním a osvětovém životě nejen městu, ale celému kraji, a který věděl i o jeho potřebách, protože jako redaktor tehdy velmi oblíbených „Našich Hlasů“, které vydával, znal i mínění i požadavky lidí. A byl to právě Jozef Miškovský, který 28. prosince 1918 v okresním zastupitelstvu navrhl uctít 28. říjen zřízením střední školy v Českém Brodě. Jeho návrh byl přijat i městským zastupitelstvem i celou veřejností, politickými i nepolitickými organizacemi a stal se cílem jejich snažení. Připomeňme proto první písemný doklad, který se vztahuje k naší škole. Je to svolání místní organizace Čs. národní demokracie z 28. 3. 1919, v němž se navrhuje městské radě, okresnímu výboru, politickým stranám, tělocvičné jednotě Sokol, Živnostenské besedě a učitelstvu okresu, aby se všichni ujali práce na zřízení „moderní střední školy, tj. reálného gymnasia“. O svolání jednala městská rada 24. dubna 1919.

11. května byla svolána schůze do sokolovny, na kterou se dostavili zástupci okresu českobrodského, kouřimského i černokosteleckého, delegáti organizací i učitelstva a rodiče. Návrh na zřízení střední školy zdůvodnil Jozef Miškovský, který mimo jiné řekl: „Přihlásíme-li se proto v duchu dějin znovu do první řady rozmnožovatelů statků duchovních, bude naše rozhodnutí mít dějinný význam. Rozhodněme

že, chceme-li v Českém Brodě vidět studenty a studentky z domácích i vzdálenějších rodin, jimž bude poskytnuto vzdělání, na něž nezapomenou a jimž naše město i proslaví.“

Shromáždění mohlo už být informováno o návštěvě delegace města na ministerstvu školství, kde bylo slíbeno podporovat vznik střední školy v Českém Brodě s tím, že jí nezřídí stát, ale že může být uvedena v život jen z vlastních prostředků. Protože všichni přítomní se rozhodli pro vznik školy i s touto podmínkou ministerstva školství, mohla být odhlasována rezoluce, kterou můžeme považovat za vlastní počátek českobrodského gymnasia. (Text rezoluce je doslovný).

„Shromáždění občanstva z okresu českobrodského, černokosteleckého a kouřimského, zástupcové obcí, okresu a města, státních úřadů a okresní školní rady, porokovali dne 11. května 1919 v Českém Brodě o potřebě střední školy v Českém Brodě pro politický okres českobrodský a pro přilehlé obce okresů sousedních a usnesli se jednomyslně prohlásiti tuto potřebu za nevyhnutelnou a nepopratelnou a uložili svým zástupcům, zejména obci českobrodské, aby s podporou okresního zastupitelstva českobrodského založili této školy, a to reálného gymnasia (tento druh zvolen za nejvýhodnější), u vlády republiky československé se vším důrazem se domáhalo“.

Na schůzi okresního zastupitelstva (15. 5.) a obecního zastupitelstva (22. 5.) bylo jednomyslně usneseno, že okres bude přispívat na náklady zařizovací a vydržovací 3/5, obec pak 2/5.

Protože škole nemohla být do počátku její činnosti poskytnuta žádná vhodná budova, stáli zřizovatelé před obtížnou situací - jak a kde obstarat místnosti pro výuku. Bylo všem zřejmé, že se nemůže čekat na postavení nové budovy pro gymnasium, ale že je třeba uvést je v život i v provizorních podmínkách. Budoucí ústav měl být zatím umístěn v zasedacích sítích okresního a obecního sboru.

Žádost o povolení zřídit školu byla podána ministerstvu školství v červnu 1919 a kladně vyřízena byla již 12. srpna 1919 č. 30.590 (ZRŠ 25. srpna 1919, č. III - C 1305/5 - 78160) s podmínkou, že ústav se bude spravovat všemi zákonnými předpisy a jeho zřízením a vydržováním že nebude zatížena státní pokladna.

13. července 1919 se ustavil „školní výbor gymnasiální“, v němž předsedou byl Jozef Miškovský, jednatelem JUC A. Neumann. Jako první úkol, který byl i zatím nejdůležitější, bylo vyhlášení konkursu na místo ředitele a profesora nové školy. Stalo se tak 31. července 1919. Výbor vybral z uchazečů Jaroslava Bruknera, profesora reálného gymnasia v Chrudimi jako ředitele a za profesora Emila Hromádku, supl. prof. rovněž z Chrudimi. Oba byli jednomyslně schváleni 30. srpna 1919. Již předtím (19. srpna) byl ohlášen zápis žáků do „městského reálného gymnasia v Českém Brodě“. Ústav zahájil svou činnost 15. září 1919 a jeho otevření bylo vyhlášeno na slavnostním zasedání v českobrodské sokolovně.

Prvé kroky gymnasia - vlastně jeho vznik - jsme sledovali podrobně. Vždyť jen při připomínce a zaznamenání dat vidíme, v jak krátkém čase se podařilo uvést v život dílo, které bylo jistě nemalé. A navíc si všimněme, že zřizovatelé střední školy nečekali na úřední schválení a předem zajišťovali vše, aby v září 1919 mohli gymnasium svou činnost začít. A bude i vhodné otisknout několik slov z proslovů, které byly proneseny při slavnostním zahájení českobrodské střední školy. Je z nich totiž patrné, že zřizovatelé i profesori měli jasno o svých povinnostech. Jejich připomínky při vstupu gymnasia do života jsou i dnes pozoruhodné.

Tehdejší starosta města Fr. Macháček, připomněl, že budováním školství vlastně se vykonává vysoce vlastenecké národní dílo a pokračoval:

„Jsme národem ve své velké většině lidí chudých. Jsme, chceme býti a budeme národem demokratickým. Chceme-li však býti skutečnými demokraty, nesmíme projevovatí demokratismus pouze slovy, nýbrž skutky. O skutečném, nefalšovaném demokratismu budeme moci u nás mluvití teprve tehdy, až demokratický duch pronikne všechna naše veřejná zřízení, počínaje nejnižším úřadem a konče křeslem ministerským, a to se stane, jakmile všechny školy, všechna učiliště přestanou býti privilejem třídy majetné a stanou se majetkem celku, až dáme širokým vrstvám lidovým příležitost ukojení touhy po vzdělání. V našem lidu máme bohatý zdroj, z něhož nutno čerpatí pro kulturní povznesení národa a pro skutečné jeho zdemokratizování. Otevírajíce naši střední školu, poskytujeme našemu lidu možnost vzdělání. Naše střední škola nebude výsadou majetných, ona se stane majetkem všech... Bylo zajisté úmyslem budovatelů této školy, aby ona se stala skutečnou školou lidovou a budoucnost dokáže nám, že tento úmysl stane se krásným skutkem. Zakládajíc naši střední školu, konáme dobrou práci ve prospěch vzdělání lidu, napomáháme k rozvoji skutečného nefalšovaného demokratismu v našem národě a tím nejlépe upevňujeme samostatnost... Jsme si zajisté vědomi toho, že škola může jen tehdy vykonatí svůj úkol, bude-li postavena na základech demokratických a bude-li skutečně školou pokrokovou a svobodnou, z níž byly by odstraněny všechny vlivy jež do školy nepatří“.

Jménem okresního výboru hovořil redaktor Jozef Miškovský. V závěru svého projevu řekl:

„V samostatném státě nesmí být ani jedno dítě odcizeno svému národu. Jedná se jen o to, jak nejlépe vychovatí dítě a řídití vyučování. Soubhlasím úplně s názorem, přineseným starostou města a věřím, že takové školy nám vychovávají rádné příští republikány. Vám, děti, doporučuji, abyste daru školy použily a jako my velcí vzájemně se pobízíme: pracovat, pracovat - tak na vás voláme: učit, učit, učit!“

S dětmi jsou tu jejich rodiče. Těch dětí je 88. Kolik jich dospěje k metě ode dneška za osm let? To jsou otázky, na něž není odpovědi, zajisté však všichni v tomto zdaru jednotlivců, i těch malých záčků, vidíme prospěch rodin, obcí a celého národa, jemuž takto bude sloužit naše nová škola“.

Ředitel gymnasia Jaroslav Brukner zahájil svůj projev těmito slovy:

„Zdar těm, kdož přišli a bohuť díky, že přijít mohli! Tak zněla by asi slova oceňující chvíli pojíjí se k otevření gymnasia v našem městě, neboť není bezvýznamno uvědomití si, že vznik naší střední školy je důkazem změny poměrů v drahé vlasti“.

Ve své řeči mimo jiné dodal:

„Pascal oslovil studenty tak jako dnes Masaryk s Benešem a Štefáníkem oslovují celý národ: „Pracujte, pánové, pracujte!“ A nejinak přicházíme i my. Jsouce sami nadšeni pro práci, budeme mítí stejné heslo pro Vás. Práci zdoláte, co škola bude po Vás požadovat, milí přátelé!“

A v závěru své řeči k rodičům a studentům pravil:

„Těším se na okamžik, který nastane za osm let, jehož chvíle kež všichni ve zdraví se dočkáme. Potom podáte důkaz, jak rozuměli jste volání národa, jež

dnes tlučím... Budiž mi dovoleno ku konci říci, že chovám odůvodněnou naději v nejlepší chod školy, neboť porozumění jejím potřebám se strany města a okresu bylo hned v začátcích tak dokonalé, že lze jen děkovatí všem, kdož se o založení a otevření školy přičinili. Bude třeba obětí, ale za ně odvažují se zaručití dokonalé úspěch školy, již podlipanský dějinný kraj postrádal. Lnouce láskou k republice, připomeňme si slova p. presidenta:

Ne násilím, ale smírně, ne mečem, ale pluhem, ne krví, ale prací, ne smrtí, nýbrž životem k životu - toť odpověď českého genia, toť smysl našich dějin a odkaz velkých předků!“

Je jisté dnes dost zajímavé i poučné číst slova, která jsme ocitovali, a která mimo jiné ukazují, jaký byl vztah tehdejších veřejných činitelů i učitelů ke škole, kterou a velkou obětavostí uváděli v život.

Začal první školní rok 1919 - 1920. Úplným osmitřídním ústavem se tedy stane městské reálné gymnasium v roce 1926-27.

Gymnasijní výbor v prvním školním roce sestavil návrh stanov, kterými se v budoucnosti mělo řídit „Kuratorium městského reálného gymnasia v Českém Brodě“. Tyto stanovy byly schváleny 7. června 1920 okresní správní komisí, 19. června obecním zastupitelstvem a posléze výnosem MŠO z 14. prosince 1920, č. 81 915 (ZRŠ 19. 12. 1920 č. III - C 1493/5 - 118012.) - Tím vlastně splnil gymnasijní výbor všechny své úkoly, před kterými stál v roce 1919. Můžeme dodat, že tak učinil úspěšně ve velmi krátké době.

Schválené stanovy potvrdily název školy „Městské reálné gymnasium v Českém Brodě“. Ze Stanov pak jen zaznamenáváme, že vlastním správcem ústavu se stalo samostatné kuratorium, složené ze zástupců vydržovatelů školy. Byli v něm:

- 1) čtyři volení členové z obecního zastupitelstva
- 2) čtyři členové volení z okresního zastupitelstva
- 3) zástupci státu, země nebo župy, pokud těmito bude při poskytnutí subvence zastoupení žádáno
- 4) ředitel ústavu v rovnocenném postavení

Je samozřejmé, že nově ustavené Kuratorium vedle starosti o chod školy mělo před sebou hlavní úkol: postavit pokud možno co nejdříve budovu gymnasia.

9. března 1921 byl zakoupen za 97 800 Kčs pozemek, který všemi nadřizenými složkami byl schválen jako vhodný. Pro vypracování stavebního návrhu ještě před zakoupením pozemku (26. 4. 1920) byl získán arch. pan Jaroslav Valečka ze Smíchova, rada v ministerstvu školství, který již 21. května 1921 předložil návrhy na stavbu školy i přibližně stanovenou výši stavebních nákladů. Opět zaznamenáváme doslovně ze zápisu:

„Poměry stavební byly nepřilíhš lákavé, ale když bylo rozhodnuto stavětí v etapách, docílono přijetí rozpočtové sumy 3 445 945,45 Kč bez těžších výčitek (okres dne 27. června, obec dne 16. července 1921). V prvé zvolené etapě měl býti zbudován dnešní domovní objekt, druhé dnes zbývá obydlí pro ředitele, třetí bude dobudovatí křídlo odborných učeben a trvalou tělocvičnu na straně jz. Stavbu provádělo kuratorium za pomoci stavebního ředitelství (pp. Fr. Zelenka, předseda okres. správní komise, V. Aksamit, JUDr. O. Jindra, Fr. Rytina - delegátí okresu, pp. Fr. Macháček, MUDr. O. Polák, starostův náměstek, Ing. Fr. Tlapák a JUC. A. Neumann za obec - pp. J. Miškovský a J. Brukner za

kuratorium - stálým poradcem byl projektant p. arch. J. Valečka a dozorcem stavby p. stavitel Jan Sklenář z Kolína. Po vystoupení pp. dra O. Jindry a Fr. Rytiny vyslán byl p. B. Pelikán, předseda okresní správní komise“.

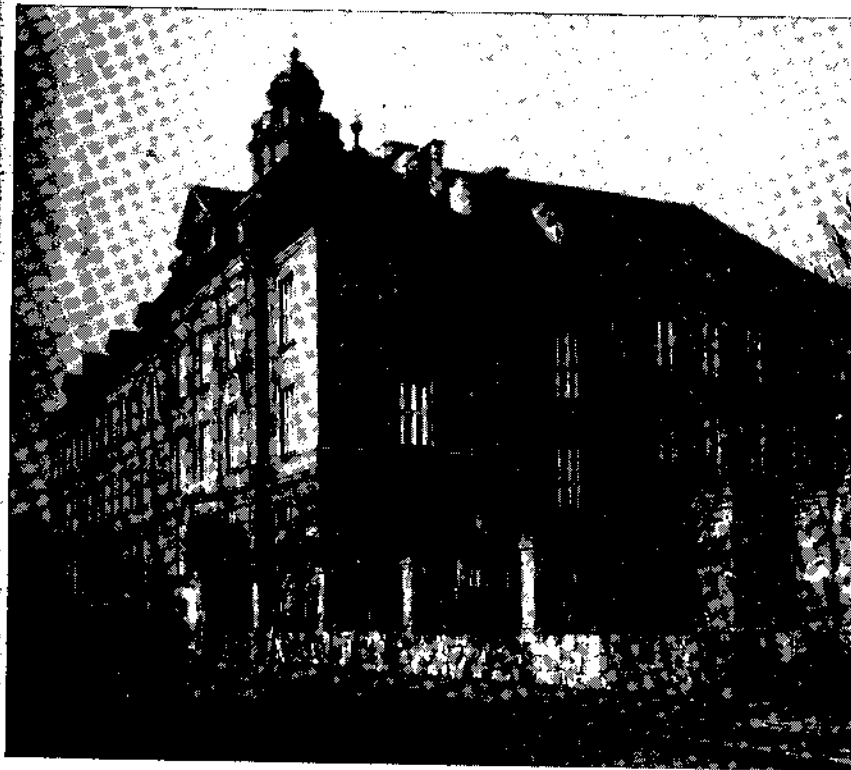
Práce na stavbě začaly 31. července 1922. Slavností za účasti žactva byl položen do zdiva základní kámen dne 1. října téhož roku. Rovnosti druhého patra bylo dosaženo již 17. listopadu a ještě do konce roku 1922 byla opatřena střecha krytinou. Hlavní práce na novostavbě trvaly do konce července 1924. V době prázdnin byly do budovy přestěhovány sbírky a dosavadní zařízení z provizorních místností a 1. září 1924 byla škola otevřena pro žactvo. Slavnostní zahájení pak bylo 28. října 1924. Za pět let od založení školy mělo českobrodské gymnasium svou novou budovu, na tehdejší dobu možno říci záviděníhodnou. Tehdy již nebylo gymnasium městské, ale státní.

I když kuratorium v letech 1921-24 mělo nejvíce starostí se stavbou, přece jen neopouštělo jednu z hlavních myšlenek, aby totiž stát převzal ústav, zajistil osobní náklady a aby tak odpadly vydržovací a zřizovací náklady okresu a města, které byly nemalé:

v roce 1919 vydáno	Kč 22 908,16
v roce 1920 vydáno	Kč 160 422,55
v roce 1921 vydáno	Kč 137 157,40
v roce 1922 vydáno	Kč 205 425,46
v roce 1923 vydáno	Kč 161 579,46
v roce 1924 vydáno	Kč 121 128,60

Žádost, aby českobrodské gymnasium se stalo ústavem státním byla podána 10. 2. 1922. Opírala se o počet žactva i o průkazný materiál, který ukazoval, že státem jsou vydržovány mnohem menší školy i to, že stát dostane novou budovu. A tak již 1. září 1923 přešel ústav do státní správy, i když konečná smlouva mezi kuratoriem a ministerstvem školství a ostatními úřady a nadřízenými složkami byla podepsána až 28. 2. 1924. Kuratorium podle ní předalo státu vše, co až do této doby bylo majetkem školy a navíc se zavázalo, že „přispěje československému státu po čtyři léta za sebou jdoucí, totiž roky 1924, 1925, 1926 a 1927 po 15.000 Kč, tj. patnácti tisíci korunách československých“. Zároveň přijalo i rozhodnutí, že nejdéle do prvního září 1925 postaví svým nákladem při budově státního reálného gymnasia v Českém Brodě podle stavebního náčrtu přiloženého ke smlouvě obytný domek pro ředitele ústavu a odevzdá jej československému státu bezplatně do neomezeného vlastnictví. (Tento úkol byl splněn a trochu nás mrzí, že tehdy stát nedal ještě další úkol kuratoriu - vybudovat pracovny. Bylo by to sice dost nespravedlivé, ale jak jsme mohli sledovat tehdejší nadšení pracovníků, kteří si vzali za úkol vybudovat gymnasium, pak jistě by se jim to podařilo. Stát za celou dobu, kdy přejal do svého majetku budovu gymnasia, tento postupný úkol dokončení stavby nesplnil. Stalo se tak ke škodě všech generací, které prošly učebnami českobrodského gymnasia).

Podepsáním smlouvy a převedením gymnasia do správy státu nekončí účast okresu a města na životě školy, která nikdy nemůže zapomenout na obětavost svých zřizovatelů, kteří udělali pro založení gymnasia a jeho prospěch vše, co bylo v jejich silách. Snad jako dík těm, kteří se zasloužili o českobrodskou střední školu, je vhodné zde jí alespoň krátce popsat. Všichni, kteří zde učili i byli žáky ústavu budou mít navždy v paměti architekturu budovy i vhodné zvolený světlešedý tón omítky, která nenápadně staví budovu do klidného prostředí školní zahrady a okolo stojících rodin-

Budova reálného gymnasia z r. 1922-23

ných domků. Fasáda svými ozdobami vystihuje, co je úkolem školy a co chce svým žákům připomínat. Tři nadokenní výplně nad vchodem, dílo K. Opatrného, připomínají významné chvíle našich dějin: bitvu u Lipan, výsledek bitvy na Bílé hoře a Den Svobody. Ostatní ozdoby této strany fasády jsou emblémy husitského válečnictví. Socha Komenského na štítu zdí k jz. obrácené je připomínkou na Učitele národů, protilehlý štít na sv. straně nese umělecky provedený znak města.

K budově byla přistavěna věž pro astronomická pozorování. Tomu slouží i nádvorní plošina nad druhým patrem.

Vstup zdobí umělý kámen, kterého bylo užito též na sloupoví uvnitř budovy. Ve vestibulu jsou pamětní desky s nápisy:

„Městské reálné gymnasium v Českém Brodě vzniklo na podnět okresního zastupitelstva z r. 1918. - Jest památkou Podlipanského kraje na den národního osvobození: 28. říjen 1918. - Zřizovateli a vydržovateli byly okres a město. - V život vstoupilo 1. září 1919. - Státním je ústav od 1. září 1923“.

A druhý nápis:

„Tato budova byla stavěna v letech 1922-23 podle návrhu arch. J. Valečky z Smíchova. Staviteli byli Josef Míkyna a Oldřich Tyl, architekti-inženýři z Prahy spolu s domácími a pražskými mistry. Náklad nesl okres českobrodský a město Český Brod.“

Život ve vlastní budově byl mnohostranný. Profesorům nešlo jen o výuku ale i o výchovu žáků. Své mimoškolní povinnosti konali dobrovolně. A byly to povinnosti nemalé a jejich připomenutí bude opět pro přítomnost a budoucnost poučné a povzbudivé. - Ještě než vstoupíme do školního roku 1926-27, kdy k dosavadním sedmi třídám přibyla osmá a ústav se tak stal úplným, jen v hrubých rysech srovnáme rozpočet a skutečné náklady, které si stavba vyžádala. Předběžně se počítalo s částkou 3 445 945,45 Kč -- celkové náklady činily 3 623 109 Kč. Rozdíl nebyl však schodkový, protože se v rozpočtu nepočítalo se školním inventářem, s náklady na projekt a s různými pracemi mimo rozpočet, které dostoupily výše 556 700 Kč, takže zjišťujeme, že stavba byla dokončena za nižší částku, než se předpokládalo. Nejvíce se ušetřilo na pracích zednických (rozpočet 1 572 845,75 Kč - skutečnost 1 395 860 Kč) a na instalaci vodovodu a kanalizace (rozpočet 204 228,23 Kč - skutečnost 154 059 Kč). Domníváme se, že i dnes jsou tato čísla zajímavá.

Náklady podle účtu byly schváleny kuratoriem 12. března 1927. Podíl okresu činil 2 373 865 Kč, podíl města 1 249 243 Kč. Po revizi byl účet schválen správnou komisí dne 23. července 1927 a městským zastupitelstvem 9. září 1927.

Když dokončovali své studium první abiturienti, stalo se tak ve vlastní budově. První maturitní zkoušky se konaly ve dnech 23. - 25. května a zkoušky ústní 20. - 23. června za předsednictví referenta ústavu, zemského školního inspektora Ladislava Seidla, za účasti starosty města Fr. Macháčka a předsedy bývalého kuratoria Jozefa Miškovského. Vzpomeňme, když právě on vítal v září 1919 první žáky. Bylo jich 88. K maturitě přistoupilo 28 studentů a studentek. (Pro dnešek jistě další pozoruhodná skutečnost).

Výsledek prvních maturitních zkoušek:

10 abiturientů bylo prohlášeno za dospělé s vyznamenáním

10 abiturientů bylo prohlášeno za dospělé všemi hlasy

8 abiturientů bylo prohlášeno za dospělé většinou hlasů,

takže všichni obstáli. (Je potěšitelné, že někteří z nich při letošním jubileu se ozvali mezi prvními. A navíc potěšitelná je i ta skutečnost, že jsou mezi námi i někteří z těch, kteří v roce 1926-27 na českobrodském gymnasiu vyučovali).

Řekli jsme, že vyučujícím šlo o výchovu studentů. To vyžadovalo věnovat se jim i v mimoškolním čase. Střední škola nemůže shromažďovat žáky jen v době vyučování, především ne škola menšího města. Jestliže slovo „pedagog“ přeložíme „jdoucí s chlapcem (se žákem)“, pak na českobrodském gymnasiu byli skuteční pedagogové, kteří onen titul naplňovali měrou vrchovatou (pro nás dnes často až nepochopitelnou, jistě však následování hodnou).

Ve školním roce 1925-26 bylo pro žáky uspořádáno devět přednášek, za vedení prof. Štanglera, Macouna, Hromádky, Seidla a Raka navštívili studenti 14 divadelních představení (např. opery Car a tesař, Šárka, Její pastorkyňa, Prodaná nevěsta, Rusalka - z dramatu Macbetha, Hru o lásce a smrti, Cyrana, Naše furianty - balet Z pohádky do pohádky), třikrát byli na koncertě České filharmonie (jeden z nich

Profesorský sbor ve škol. roce 1922/23. Sedící: Ludmila Dlouhá-Pilová, ředitel Jaroslav Brukner, Jiřina Tyllová Straková, prof. Emil Hromádka; stojící: prof. Soter Vonášek, prof. Bohuslav Rovenský, prof. Jan Štangler, prof. Alois Adamus, prof. Jindřich Macoun, msgr. Václav Gráf, prof. PhDr. Bohumil Rak

byl Má vlast Bedřicha Smetany). Když listujeme v kronice ústavu, vidíme, že se nezapomínalo ani na exkurse.

A další mimoškolní činnost? Již v roce 1924 byla založena botanická zahrada o které (opět v kronice ústavu) je podotknuto, že ukázala značný pokrok, „neboť téměř vše, čím byla obmyšlena, bylo vzešlo“.

Konečně úpravy se dočkalo ve školním roce 1925-26 i letní cvičiště. Byla upravena běžecká dráha, doskočiště, hřiště na volejbal a z Brna byla dovezena letní tělocvičná konstrukce. (Otázka, kde na to vše brali vyučující a studenti čas, může být lehce zodpovězena - první absolventi jsou stále mezi námi. Vzpomínají rádi na školu i na své učitele. Mohou nám tedy odpovědět, jak to všechno dělali. Že tím vlastně žáci prohlubovali své znalosti a vědomosti, je snad samozřejmé. Slyšeli jsme od nich, že škola jim byla druhým domovem, někteří říkají, že víc než domovem, protože v ní strávili většinu svého času. Není právě v tom i část odpovědi?!).

Vyučující, žáci i veřejnost pracovali společně, jak se říká - ruku v ruce. Věděli, co je třeba udělat, co zlepšit, co škola nebo město potřebuje. Určitě v tehdejší době (ve dvacátých letech) nebylo v Českém Brodě méně místností pro přednášky než dnes. Takovýchto shromaždišť bylo dokonce víc. Přesto si ústav zřídil svou vlastní přednáškovou síň, kde byly provozovány i koncerty a divadla. (Byla ve druhém poschodí vpravo. Nedostatek tříd donutil vedení školy tuto síň později zrušit a vybudovat z ní dvě třídy. - Opět však poučení pro přítomnost: nedala by se podobná místnost

řešit provizorně v tělocvičně přenosným podiem a osvětlením? Jediný možný argument proti, „že by se našlapalo“, neobstojí před minulostí - tehdy, se také uklízelo, a jak! -, natož před budoucností).

Ke zhudování siné kronika podotýká, že byla svému účelu zasvěcena 28. října 1926 při osmém výročí Dne svobody. O významném datu promluvil prof. dr. Al. Wangler a spoluúčinkoval „Hudební kroužek studujících“ pod vedením prof. Jana Štanglera.

V roce 1926 vznikla v profesorském sboru (prof. Rak, Wangler, Macoun a Štangler) myšlenka uspořádat „Cyklus vzdělávacích přednášek“. - Tímto cyklem hledali navrhovatelé ještě účinnější a živější styk s veřejností, pro kterou byly přednášky určeny. Večery začaly 16. listopadu 1926. Cykly se osvědčily i v dalších letech. Zaznamenáváme aspoň názvy přednášek a autory cyklu prvního.

Prof. Rak: „Čechy a Francie - nynější stav vzájemných styků“.

Prof. Wangler: „Světy nekonečně velké a nekonečně malé“.

Fr. Pátek (okres. škol. inspektor): „Školství na Podlipansku“.

Prof. dr. K. Hilgartner: „Hry a jejich význam v tělesné výchově“.

Jozef Miškovský: „Z dějin Podlipanska“.

Prof. Seidel: „Návrat legionářů přes Japonsko.“

MUDr. Ledec: „Nakažlivé choroby. Obrana proti nim“.

Prof. Hejtn: „Co je filosofie a jaký je její význam pro život“.

Prof. Štangler: „Památce Fibichově“.

MUDr. Polák: „Chirurgie dříve a nyní“.

Jar. Brukner: „Kroky dějin vývoje země“.

Prof. Macoun: „České divadlo“.

V roce 1926-27 byli žáci v pražských divadlech celkem dvanáctkrát (většinou v divadle Národním), na koncertech České filharmonie vyšší třídy celkem osmkrát. Vedoucím byl prof. Štangler a spolu s ním na tomto úseku pracovali prof. Hejtn, Hromádka, Macoun a Seidel.

Zaznamenali jsme tuto činnost profesorů a žáků na konci desetiletí proto, abychom ukázali životnost gymnasia i jeho čestné místo, které si získalo nejen v českobrodském okrese, ale i za jeho hranicemi. Práce kulturní a osvětová činnost tělovýchovná, zřízení školních dílen a botanické zahrady - to vše bylo na tehdejší dobu děláno velkoryse i progresivně. V této činnosti nenalzáme zpětně ani jediné fráze, nebylo zde nic jiného než činnorodá práce, která v neméně míře a se stejným zaujetím přecházela i do dalších let. Nebyly to akce ani nahodilé ani nárazové, nebyly pořádány pro určitý okamžik, byl to počátek dlouhodobé činnosti, kterou mohly narušit jen nepředvídané události. Spojení školy (tj. profesorů a žáků) s vedením města a s veřejností Českého Brodu bylo tak úzké, že další vývoj jak gymnasia tak města nebylo možno si bez tohoto spojení představit.

Z roku 1926-27 připomeneme ještě ustavení „Spolku pro podporování nemajetných studujících stát. reál. gymnasia v Českém Brodě“. V životě ústavu vznikla i tato potřebná instituce, při jejímž ustavení na valné schůzi 20. února 1927 bylo zdůrazněno, že chce umožnit studium chudým nadaným žákům, že si dává za úkol opatrovat peněžité prostředky, ze kterých by se udělovaly potřebným žákům různé podpory věcné i peněžité tak, aby pro finanční nesnáze nemuseli zanechat studii.

Do školního roku 1927-28 přechází tedy českobrodské gymnasium zcela konstituováno. Má již zkušenosti se všemi ročníky, profesorský sbor je plně obsazen a na

škole jsou skuteční odborníci svých oborů, navíc jsou to pedagogové, kteří mají zájem o život studentů a o jejich prospěch. Také veřejnost poznala, že střední škola je pro ni přínosem.

Ve vlastním životě školy nastala změna, protože výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze 17. 6. 1927 bylo zavedeno nové rozdělení hodin, které směřovalo k vytvoření společného základu pro gymnasia a reálná gymnasia v prvních čtyřech třídách. Proto na reálných gymnasiích se začala vyučovat francouzština až od páté třídy. V témže roce výnosem min. škol. z 30. 6. 1927 bylo zavedeno vyučování azbuky a četby slovanských textů. Sledovala se tím snaha naučit se jazyku ruskému, polskému a srbochorvatskému i seznámit žáky s kulturními a hospodářskými vztahy slovanských národů. - Od počátku škol. roku vyučovalo se v českém jazyku (v literatuře) jazyku slovenskému a k české četbě byla zavedena i četba slovenských děl a textů.

V provozu školy se osvědčila čítárna pro žáky, kterou vedl prof. Macoun. Pokračovala činnost Hudebního kroužku a II. cyklus lidovýchovných přednášek.

V září roku 1928 nastoupil ústav do 10. roku svého trvání. Na podzim však připadlo jubileum mnohem významnější - desetileté výročí Československé republiky. Tohoto výročí vzpomněli všichni naši občané a všechny instituce. Škola uspořádala 27. října slavnostní akademii a zúčastnila se činně i všech akcí, které pořádalo město k tomuto datu.

Školní rok byl v zimních měsících na několik týdnů narušen uhelnými prázdninami. Téměř třicetistupňové mrazy, které trvaly několik týdnů, zastavily chod škol. Ústav však splnil v dalších měsících všechny úkoly školní a mimoškolní.

V dalších obdobích nebudeme ličit život českobrodského gymnasia tak podrobně, jak tomu bylo v prvním desetiletí. Nedovoluje to jednak rozsah, jednak úkol, který byl dán tomuto článku, v němž nejde o dějiny, ale o zamýšlení nad uplynulým životem ústavu. Je samozřejmé, že bychom si přáli, aby se tento sborník stal podnětem pro širší práci o dějinách českobrodského školství i našeho gymnasia. Uvědomujeme si, že to bude práce nemalá, vždyť mnohé se ztratilo ve II. světové válce, později se zapomínalo v prožívané přítomnosti na budoucnost, a tak materiály jsou velmi skrovné. Proto by se mělo přistoupit k dějinám českobrodské střední školy co nejdříve, protože dosud žijí lidé, kteří by mohli poskytnout cenné vzpomínky i materiál, který případně vlastní. Podstoupit tuto práci nebylo tentokrát pro nedostatek času možné. V takovýchto dějinách pak by neměl chybět bohatý obrazový materiál i zevrubnější zastavení u jednotlivců, kteří svůj život spojili se životem školy. (Vždyť i z malého výčtu námi zmíněných událostí a práce ve škole jistě čtenář zaznamenal především jména profesorů Macouna, Štanglera a Wanglera, ke kterým by později přistoupilo jméno prof. Rovenského a dalších. Ale již jsme řekli, že jména zůstanou v pozadí, že nám jde o ústav. Zevrubnější zhodnocení přenecháváme budoucímu historikovi dějin českobrodského gymnasia).

L É T A 1 9 2 9 - 1 9 3 9

(OD HOSPODÁŘSKÉ KRIZE KE II. SVĚTOVÉ VÁLCE)

Další desetiletí začneme dvěma skutečnostmi, které nebyly pro život gymnasia radostné. Je to především počet žactva: ve školním roce 1929-30 studovalo na česko-

brodském gymnasiu 175 žáků ve všech osmi třídách. Na pobočky, o kterých se dříve uvažovalo, nebylo ani pomyslení. Menší počet žáků byl jen v prvních třech letech, když byl ústav neúplný a kdy měl nejvíce tři třídy.

A druhé zastavení? Po desíti letech odcházel z gymnasia jeho první ředitel Jaroslav Brukner, který ke konci školního roku byl přeložen na reálné gymnasium v Novém Bydžově. Jeho odchod a příčiny, proč opouštěl školu, zachytil v kronice Oldřich Zajíček, druhý ředitel gymnasia. Připomíná, že k tomuto kroku vedly různé nesrovnalosti a vzájemné nepochopení, které vzniklo a rostlo mezi ředitelem Bruknerem a nejlepšími členy sboru, kteří se všetranně osvědčili i ve škole i mimo školu. Ale připomeňme že - (a zde citujeme ze zápisu ředitele Oldřicha Zajíčka) „ředitel J. Brukner si získal nesporně veliké zásluhy s budováním ústavu a zejména o stavbu budovy a dobré vypravení vnitřním zařízením. Práce, kterou tu vykonal, péče a čas, který tomu věnoval, i konečné dílo, dobře promyšlené do všech podrobností, bude pro něho jistě vždy skvělým svědectvím. Méně však se osvědčil v poměru ke sboru“. - A ředitel Zajíček dovozuje, proč došlo k odchodu J. Bruknera, který po věčné stránce školu pečlivě dobudoval a řídil.

Odcházel v době, kdy stát se dostával do velké hospodářské krize, která se projevila v životě každé organizace, a která svou délkou vyčerpala celý svět. Je to vlastně počátek neblahé cesty třicátých let, která pro náš národ skončí v Mnichově a za půl roku poté rozbitím a zánikem II. republiky.

V čele ústavu v roce 1930-31 stál prof. zemské školní rady František Vosyka, který převzal vedení školy jako zatímní správce. - Při malém počtu tříd (8) budova dostačovala, a proto jedna místnost byla propůjčena obecné škole. V onom školním roce na mnoha školách se zřizovalo rodičovské sdružení. V Českém Brodě založeno nebylo. Stalo se tak až v roce následujícím - 7. února 1932 - z iniciativy tehdejšího ředitele ústavu Oldřicha Zajíčka, který v roce 1931 vystřídal jako zatímní správce Františka Vosyku a v dalším roce se stal druhým ředitelem ústavu. - O co šlo rodičovskému sdružení od samého počátku, můžeme poznat ze zprávy, která byla vydána k jeho pětileté činnosti 18. června 1937. Sdružení mělo především podporovat spolupráci rodiny se školou, a to především v kultuře, tělovýchově, v otázkách zdravotních a sociálních. Při zahájení činnosti mělo 110 členů - před první světovou válkou dosáhl jejich počet 249. Z výtěžků kulturních akcí a z členských příspěvků a darů byly zakupovány knihy pro žakovskou knihovnu, dále byly poskytovány příspěvky na činnost tělovýchovnou a rekreační (žáci gymnasia již tehdy jezdili na lyžařské zájezdy), na lékařské prohlídky, které nebyly zdarma, a především vypomáhalo podpůrnému spolku při udržování stravovací akce. Nákladné bylo zařízení sprch pro žáky (sloužilo především při hodinách tělocviku). Pro tělocvičnu byl zakoupen klavír. To vše je jen částečný výčet činnosti, kterou tehdy rodičovské sdružení konalo.

Opět se tak stávalo dobrovolně a my po letech často vzpomínáme, že na některých úsecích své nynější práce máme navazovat na činnost, která byla válkou přerušena, a co nejvíce a nejlépe ji rozvíjet. I když ji konáme v jiných podmínkách, je pro nás samozřejmostí, že spolupráce rodiny a školy vždy byla a bude základním činitelem při výchově žáků. Sdružení tehdy mělo patnáctičlenný výbor, ve kterém byl dále ředitel školy a čtyři zástupci profesorského sboru. Jak vedení školy i tehdy muselo spoléhat na pomoc rodičů, vyplývá z programu na školní rok 1937-38, kdy ve zprávě rodičovského sdružení se říká:

„Budova ústavu jest před pronikavou rekonstrukcí, která jistě zasáhne velmi pronikavě do vyučování v příštím roce a přinese s sebou velmi vážné obtíže pro žactvo. Bude potřeba mnoho pomoci a mnoho dobré vůle, aby nezasáhly příliš těžce do života studentů. Zveme Vás, rodiče, upřímně k další spolupráci.“

Po krátkém zastavení u činnosti rodičovského sdružení ve třicátých letech vrátme se opět k životu školy. Když ředitel Zajíček nastupoval do jejího vedení, konstatoval mimo jiné, že budova je velmi pěkná, hygienicky vyhovuje, je dobře řešena bez všelikého přepychu, ale svým rozsahem že stačí pouze ústavu osmitřídnímu. (Jen pro srovnání - dnes je v budově devět tříd střední školy a čtyři třídy školy základní. Úpravy pro rozšíření od založení gymnasia nebyly učiněny žádné.) Přitom kronika v r. 1931-32 konstatuje, že osm tříd může být jen „s jistým uskrovněním“. Tehdy učitelům - stejně jako je tomu i dnes - bylo jasné, že řádné střední školství se musí opírat o dobré kabinety, pracovní a dílny. Přitom kabinety školy i pro tehdejší gymnasium byly nevyhovující (dějepis, zeměpis 17m² - chemický 25 m² - profesorská knihovna 33 m² - žádná pracovna pro profesory - malá tělocvična 16 x 7 m). Ukázalo se, jak nebylo správné, že nebyl proveden celý plán a na jihozápadní straně nebylo vybudováno křídlo s odbornými posluchárnami a s místnostmi pro sbírky. - V roce 1932 byla do některých místností rozvedena voda a upraveno osvětlení.

Na návrh prof. Wanglera ve školním roce 1931-32 byla upravena posluchárna fyziky pro praktická cvičení z fyziky a chemie. Místnost byla vybavena osmi pracovními stoly (vždy pro čtyři žáky), do kterých byl zaveden elektrický proud a plyn. Stalo se tak s velmi malým nákladem, na jehož úhradu přispěla též místní spořitelna.

Jestliže při svém nastoupení zdůraznil ředitel Zajíček, že mnohé sbírky (děj., zem., hry) jsou až chudícké, mohl zároveň připomenout, jak vlastními prostředky ve sklepě vybudované dílny i jejich zařízení je velmi bohaté a zdůraznil, že vše bylo zhotoveno a obstaráno žáky, případně jejich rodiči a členy profesorského sboru.

O členech sboru konstatoval, že „pracovali velmi svědomitě ve škole i v práci mimoškolní i mimo vytěžené hodiny ve škole. Byli činní ve správě obce, ve spolcích humanitních, kulturních, pořádali přednášky osvětové, udržovali čistý život ve škole a starali se o sociální podporu studentů prostřednictvím Spolku pro podporu studentů“. - V tehdejších zprávách je poprvé konstatováno, že na ústavu jsou dva zřizenci, kteří bydlí ve školních bytech - Josef Baladrán, který byl ve službách ústavu od jeho počátku, a Václav Jiráček, který nastoupil v srpnu 1931 jako zahradník, topič a II. školník.

V tomto roce vzrostl počet žáků (ze 175 z roku 1930-31 na 228. Při první třídě byla zřízena pobočka). - Jak rychle rostl počet žactva (tím samozřejmě i počet tříd a rovněž stále se rozšiřoval početně sbor), to nejlépe ukáže přehledná tabulka z let třicátých.

1932-33 byli 293 žáci - pobočky při I. a II. třídě

1933-34 bylo 376 žáků - (ve čtyřech třídách na vyšším gymnasiu bylo pouze 80 žáků - v sedmi třídách nižšího gymnasia bylo 296 žáků. Tento poměr se projevoval nepříznivě při pořádání různých akcí školy, kde se přece jen počítá především se staršími žáky. Přitom ve vyšším gymnasiu bylo z Českého Brodu pouze 27 žáků. I zpráva z té doby říká, že „není studentského ruchu, není podnětů k dalšímu vzdělání, není zřejmých a rozvíjejících se talentů. Ani prospěch na škole neuspokojuje“).

1934-35 při stejném počtu poboček (3) bylo 399 žáků.

1935-36 žáků 403 - počet poboček se rozrostl na čtyři při třídách I. - IV., kdy jedna třída byla vždy dívčí, druhá chlapecká. (Kronika dodává -- „ve všech těchto třídách, ač vyučovali skoro vždy tíž profesori v paralelkách, pracovaly dívky pilněji, pořádněji a s lepšími výsledky než hoši“).

1936-37 - na škole je 417 žáků - přibyla jedna pobočka při V. třídě (I. - V.). Od tohoto roku byla zavedena pětičlenná stupnice známek - do té doby 1 - 4, nyní 1 - 5. - To bylo patrně příčinou, že se zlepšil průměr žáků, především vyznamenaných bylo více než v předcházejících letech).

1937-38 ve čtrnácti třídách 419 žáků - z toho 70,7 % přespolních - vyučovalo se i odpoledne - prospěch žáků se opět zlepšil.

1938-39 - počet pouze o tři menší (416 proti 419), počet poboček nezměněn. - V tomto roce však se počet žáků často měnil, protože mnoho rodin se z okresu vystěhovalo, jiné se přistěhovaly. Během školního roku přistoupilo celkem 135 žáků, vystoupilo 78. Na konci roku bylo sedm poboček, jen osmá třída byla bez paralelky. - Počet žáků a poboček byl největší od založení ústavu.

Po tomto přehledu počtu žactva v letech třicátých, do kterých vstupovalo česko-brodské gymnasium jen s osmi třídami a zaznamenalo později velký vzrůst, i další události ze života ústavu zaznamenáme jen přehledně.

Je samozřejmé, že s růstem počtu žactva rostla i činnost školy a zároveň i její význam pro město a pro okres. Profesori mohli rozšířit mimoškolní činnost a k několika jmenovaným z let dvacátých přichází nyní prof. J. Granát, který s hudebním kroužkem mohl navázat na činnost předcházejících let. Na škole vedl pěvecký sbor žákyň, ve městě pracoval s hudebníky a zpěváky. Jak rostla kulturní a osvětová práce ve škole a za její pomoci i ve městě, o tom svědčí článek z roku 1936 pod názvem „Deset let gymnasijských přednášek“. Víme, že již při založení přednáškové síně v budově gymnasia je připomínka, že je to „síně i divadelní a hudební“. Řada přednášek totiž byla spojena s vystoupením žáků, ať již jednotlivců, či kroužku hudebního, recitačního nebo pěveckého. Byla to činnost nemalá. Zakladatelem cyklických přednášek a jejich hlavním propagátorem se stal v roce 1926 tehdejší česko-brodský profesor, později zemský inspektor dr. Boh. Rak. Když psal o úkolech a cílech přednášek a vůbec kulturně osvětových programů do Našich hlasů, vyslovil naději, že se cyklus udrží i do dalších let, a že se bude vždy držet základní myšlenky, která mu byla dána do jeho počátku: podat výtěžky vědeckého bádání z různých oborů formou přístupnou. Přání profesora Raka se splnilo a celá činnost pro ústav i veřejnost velmi záslužná pokračovala i v letech třicátých. V roce 1937 může být oslaveno malé desetileté jubileum této práce na poli kulturním, pro kterou bylo potřeba velké obětavosti i idealismu. Za deset let bylo prosloveno 107 přednášek z oboru literatury, historie (především z dějin okresu a kraje), o hudbě, tělesné výchově, sportu, ale i z lékařství, práva, sociologie. Více jak polovinu připravili a přednesli profesori gymnasia. Vedle této přednáškové činnosti, která - jak jsme již připomněli - byla oživována hudebními a recitačními produkcemi, byly každého roku za podpory stran a korporací pořádány vzpomínkové večery na paměť Mistra Jana Husa, oslava 28. října a narozenin presidenta republiky. Dále se uskutečnily pěti-měsíční večerní kursy němčiny a těsnopisu. Výnos z přednášek nezůstal jen ústavu, kde podpůrnému studentskému spolku za deset let bylo odevzdáno 6750 Kč, ale pamatovalo se i na veřejné instituce. Ve třicátých letech byl každoročně pořádán

jeden večer pro Masarykovu ligu proti tuberkulóze (odevzdáno 2638 Kč). V době hospodářské krize se nezapomnělo na nezaměstnané. Na jejich podporu z přednášek bylo dáno 2152 Kč. Tyto dary mohly být uskutečněny proto, že náklady s přednáškami byly minimální, navíc pak přednášející se vzdávali i honorářů.

Když se vstupovalo do druhého desetiletí této činnosti, na které se podílela i místní osvětová komise, která se vlastně stala pořadatelem, opět v popředí stáli profesori gymnasia. První přednášku k 125. výročí narození K. J. Erbena proslovil prof. Jindřich Macoun. Dnes při vzpomínce na tyto akce je překvapující, kolik různých vědeckých oborů bylo zastoupeno na těchto přednáškách a kolik odborníků ochotně se rozdělilo o poznatky se všemi, kteří o ně měli zájem. Porozumění mezi pořadatelem i návštěvníky bylo vzájemné - na jedné straně pečlivě připravená akce, na straně druhé neobvyklý zájem projevovaný velkou návštěvností.

Vedle této kulturně osvětové činnosti ve třicátých letech prosperovala velmi dobře na škole i tělesná výchova. Žáci ústavu z těch let s obdivem vzpomínají na prof. K. Halu, který v nich dovedl vzbudit zájem o tělesnou výchovu a výsledky z četných zápasů s jinými studentskými družstvy byly velmi pěkné. A jistě zde byl i základ velkých úspěchů předválečné atletiky Českého Brodu. Právě na atletiku přenesl prof. Hala těžiště své práce. Nezapomínal však ani na sportovní hry. Vzbudil soutěživost mezi studenty, kteří začali dosahovat úspěšných výsledků i v závodech České země v Praze. Pro potřeby školy byly zakoupeny dva table-tenisové stoly, o které se postaralo rodičovské sdružení, jehož členové pomohli i v úpravě lehkootletické dráhy na hřišti SK Český Brod, kde se studenti scházeli. Rovněž letní hřiště školy bylo nově upraveno (hřiště volejbalové i pro košíkovou). Byl dohodnut vstup na kluziště pro všechny studenty a možnost hrát tenis za minimálních nákladů. Jaký byl zájem studentů o tělovýchovu je možno vyčíst z kroniky ústavu - „studenti věnovali sportu příliš mnoho zájmu na úkor jiných předmětů a bylo třeba i po této stránce brzdit“. (R. 1933-34). Že toto „brzdění“ tělovýchovné činnosti nebylo asi velké a že správa ústavu všestranně podporovala tělovýchovnou činnost na škole vyplývá ze zápisů dalších let, kde se konstatuje stále větší vzestup česko-brodské studentské tělovýchovy i její úspěchy, takže IV. středoškolských her v Praze 11. - 12. června se zúčastnilo 325 žáků a žákyň. Na atletických závodech získali žáci 26 bodů a umístili se na předním místě mezi středními školami. (Tehdy zejména VIII. třída měla značný počet dobrých cvičenců i atletických talentů. Při štafetovém běhu městem 28. října ústavní štafeta složená především z tehdejších oktávánů zvítězila a získala putovní cenu.) Tento rozmach tělesné výchovy na česko-brodském gymnasiu byl přerušen až válkou.

Jestliže hodnotíme celé desetiletí, nesmíme zapomenout ani na důležitou činnost Spolku pro podporování nemajetných studujících. Když v roce 1937 tato práce byla hodnocena, začíná tištěná zpráva těmito slovy:

„Heslo „Vzdělání pro každého“ je krásné a v demokratické společnosti samozřejmé. Prakticky však není proveditelné u každého jednotlivce, poněvadž k dosažení vzdělání jest zapotřebí peněžních prostředků na úhradu předepsaných poplatků a tax, pobytu mimo domov, nákupu studijních pomůcek a pod. Tak by byli často vyloučeni z možnosti nabytí vzdělání ti, kteří potřebných peněžních prostředků nemají, třeba by měli ke studiu schopnosti a nadání“.

Po desetileté činnosti mohl Spolek podat tyto závěry (vyjádřeno v číslech):

V roce 1937 celkový příjem	20 880,65 Kč
vydání celkem	11 085,47 Kč
Za období deseti let - celkový příjem	198 104,55 Kč
vydání celkem	117 273,68 Kč

Jméni Spolku v roce 1937 bylo 80 830,87 Kč

Již tato čísla vydávají svědectví o velké a obětavé práci všech, kteří v čele Spolku stáli a spravovali jeho jmění - předsedou byl Jozef Miškovský, místopředsedou ing. Josef Bukač, pokladníkem Fr. Olmr, prof. Jindřich Macoun knihovníkem. Od založení Spolku do 31. 8. 1933 jednatelem prof. dr. Al. Wangler, kterého ve funkci vystřídal prof. Jan Štangler.

Přípravy k založení Spolku byly konány v kruhu profesorského sboru ve školním roce 1926-27 za vedení prof. dr. Bohumila Raka a Jindřicha Macouna. V prvním roce činnosti bylo získáno 51 členů zakládajících, 107 skutečných, 129 přispívajících. (Příspěvky: zakládající členství 300 Kč jednou provždy, skutečné členství 30,- ročně a přispívající 15,- ročně).

Spolek ve třicátých letech poskytoval:

- podpory věcné (látky na obleky, obleky, prádlo atd.)
- podpory peněžité (zápisové poplatky, maturitní taxy, příspěvky na výuku, příspěvky na učební pomůcky, na výlety, do divadel apod.)
- zaopatřoval žákům obědy do konce března 1932, kdy se akce ujalo rodičovské sdružení.

Spolek vedle vlastního jmění měl též dva základní fondy, z kterých se každoročně udílely podpory ve výši 400 Kč (fond paní Jiřiny Leděčové-Nykysové a fond paní Zdenky Macounové). Byl též členem Středoškolské sociální péče pro Čechy, od které v roce 1936 zakoupil jeden podíl k výstavbě studentského rekreačního tábora u Frenštátu pod Radhoštěm. Spolek měl nárok na čtyřnedělní pobyt jednoho studenta v některém studentském letním táboře. Z písemné zprávy i ze vzpomínek jednotlivců vyplývá, že Spolek vzorně konal svou pro studenty tak důležitou činnost a stále zdárněji se rozvíjel. (Z našeho záznamu je mimo jiné zřejmé, kolik poplatků a taxí i jiných výdajů měli žáci středních škol v první republice. Již proto musíme ocenit práci členů Spolku v tehdejší době, neboť mnozí studenti potřebovali jeho pomoc. A nemůžeme zapomenout, že Spolek pracoval především v době hospodářské krize).

Dvacátý rok ústavu, školní rok 1938-39, byl po všech stránkách dobře připraven. Budova byla opravena, učebny pokud možno vylepšeny. Ve vlastní budově gymnasia bylo umístěno 11 tříd a posluchárna fyziky, kreslárna a tělocvična. V Občanské záložně byly dvě třídy, na radnici jedna - celkem 14 tříd (6 poboček). Od 16. listopadu byla otevřena další pobočka (u 6. třídy) na radnici. - Velké změny nenastaly jen v počtu žactva, jak jsme již uvedli, ale i v profesorském sboru, který se během roku několikrát měnil.

Celý školní rok byl pod tlakem veřejných událostí. Vždyť to byl rok Mnichova a zániku II. republiky - dvě historické události v životě národa. Zlomily jeho vůli i odhodlání a otřásly jeho vírou ve svobodné Československo. Smutný byl samozřejmě i 28. říjen onoho školního roku. A ještě smutnější 15. březen, kdy v 9,15 hod. oznámil ředitel školy žákům, že do Českého Brodu vstoupilo říšské vojsko. Bylo to období nového střídání žáků i profesorů, nové stěhování rodin. A gymnasium postihla nejsmutnější skutečnost - 19. března bylo zabráno nejdříve částečně, potom úplně ně-

meckým vojskem. I v této době se nepřestalo vyučovat (dopoledne i odpoledne mimo vlastní budovu).

Je snad zajímavé, a proto i vhodné k zaznamenání, že 14. března, tedy právě poslední večer před obsazením Čech a Moravy německým vojskem, byl pořádán kulturní večer - symfonický koncert, který řídil prof. J. Granát. Účinkovalo mnoho studentů ze žákovského orchestru i jejich profesori. Timto podnikem skončil pravidelný cyklus přednášek a kulturních programů, které po čtrnáct let řídili a organizovali profesori gymnasia.

Pro ústav byly významné změny i ve vyšších školních orgánech, ke kterým došlo ve třicátých letech. V březnu 1939 odešel do výslužby dosavadní referent ústavu vládní rada ing. Václav Pojer a jeho referátem byl pověřen prof. zemské školní rady RNDr. Alois Wangler, který působil řadu let na českobrodském gymnasiu, kde vykonával záslužnou práci pro ústav i pro veřejnost. V zemské školní radě zasedal i další bývalý profesor gymnasia v Č. Brodě dr. Boř. Rak a odborným inspektorem se stal prof. Karel Hala. Všichni tři se do našeho města i na školu rádi vraceli a ke svému bývalému působišti se vždy hlásili.

Končíme vzpomínky na činnost i život druhého desetiletí gymnasia. Ředitel Oldřich Zajčtek v té době píše:

„Končím kroniku druhého desetiletí ústavu, kroniku práce, zdaru i nezdaru, zápolení o lepšího mladého člověka, o lepší svět. Končím ji v době úplného rozvratu hodnot, rozvratu toho, co bylo základem společnosti a národního bytí. Nejasně se rýsují nové základy, nová společnost, nový člověk. Jak vyjde z této změny hodnot náš ústav, jak vyjde z ní naše mládež a skončí přísti rok a třetí desetiletí pro ústav, mládež i náš národ?“

III. OD DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY DO DNEŠNÍ DOBY

Vstupujeme do života zvrátů, v nichž hloubka zkázy se zdála až nedohledná, máme projt dobou, v níž i radost byla až závatná. V dobách tragických i v dobách radosti se často zapomíná na díleč události, zapomíná se na život jednotlivců nebo malých kolektivů, které ustupují do pozadí a jejich život se zdá téměř malicherný ve srovnání s dobami, které všechno měří světovými měřítky - tedy případně i tu radost, i tu tragedii. A je to vidět i na životě naší střední školy. Zdálo by se, že sledování dalších událostí bude velmi lehké, mnohem lehčí, než tomu bylo v počátcích gymnasia. Vždyť žáci i učitelé školy jsou mezi námi. Celá řada jich žije v Českém Brodě. Ale lidská paměť selhává. Někdy víc, než člověk si myslí a než snad je ochoten i přiznat. A písemnosti o jedné střední škole a o jejím životě se nejen u nás ale i jinde zdály být příliš nepatrné, než aby vše se zaznamenávalo, jak tomu bylo dříve. A tak v dějinách našeho ústavu bude asi vždy určitá mezera ve třetím a částečně i ve čtvrtém desetiletí jeho života.

Když JUDr. Karel Bednařík zpracovával pro archiv materiály i inventář, který se dochoval, napsal k Dějinám fondu naší školy:

„V r. 1957 a 1958 byly předány archivu pouze knihy a vyskartované spisy. Nebyly nalezeny zápisy o schůzích profesorského sboru ani další knihy. Gymnasium se několikrát stěhovalo z budovy, která se adaptovala a je pravděpodobně, že většina tohoto materiálu byla zničena anebo dána na sběr“.

Dosud se materiály nenalezly. A snad letošní malé jubileum by mohlo být jakýmžto pomocníkem v této skutečnosti. Bylo by jistě vhodné, aby žáci i profesori let 1939 až 1955 svými vzpomínkami doplnili a vlastně nahradili scházející materiál. Snad tato připomínka není nevhodná a neměla by zůstat zanedbatelná. Určitě by pomohla každému historikovi, který se zamyslí přístě nad dějinami ústavu.

S tímto jistě ne radostným konstatováním, že základní písemný materiál k dějinám gymnasia chybí, se obrátíme k poválečnému životu českobrodského gymnasia.

Jak jsme již poznamenali, byla budova gymnasia v době války zabrána a učitelé se v provizorních místnostech. Veřejné instituce opět prokázaly jako mnohokrát předtím a především při založení školy, že jejich vztah k ústavu je velmi dobrý, a že jsou připraveny vždy jakkoli pomoci. V té době jsme jistě všichni čekali odpověď na otázky, které si položil v roce 1939 ředitel O. Zajíček. Ta odpověď přišla v roce 1945. Již před válkou byla na zdejší škole zvláštní atmosféra, která překvapovala profesory, kteří sem přicházeli, a která zůstávala v jejich paměti dlouho po jejich odchodu. Byl to především jakýsi zvláštní vztah mezi profesorským sborem, tehdejšími řediteli i studenty. Jistě to byla zásluha právě ředitele O. Zajíčka, který měl důvěru v člověka, který usiloval o lepší a spravedlivější společenský řád. Ať čteme kterýkoli zápis nebo článek z té doby, vidíme, jak profesorům a řediteli šlo vždy o společnou věc, kterou byl prospěch gymnasia, a nikdy ne o osobní prospěch.

A v této atmosféře i s nadšením a s nesmírnou radostí vstoupilo českobrodské gymnasium do dalšího života v osvobozené zemi. Vrátilo se do své budovy. Nejdříve bylo třeba pomoci všem studentům, kteří z jakékoli příčiny nemohli dokončit studium a pak pokračovat na úspěšné cestě pro prospěch školy, žáků i města. Z předcházejících kapitol je zřejmé, že škola měla dobrý zvuk a její učitelé byly odborně na výši. Ale i kulturní, osvětová a tělovýchovná činnost byla v popředí snah profesorů, kteří k ní vedli své žáky. Navázat na tento odkaz a pokračovat v něm ve změněných podmínkách nebylo nijak lehké. Profesorský sbor byl připraven v práci pokračovat. Avšak za necelá tři léta se změnila struktura našeho školství. Všimneme si jen krátce jednotlivých usnesení, kterými bylo školství měněno. Tyto změny samozřejmě zasáhly i do života českobrodského gymnasia, které stejně jako ostatní školy měnilo někdy i své jméno i počet tříd. Dnes vidíme, že někdy došlo k neuváženým zásahům a že nebylo za dvacet let (od roku 1948 do r. 1968) popřáno učitelům a žákům mnoho klidu pro jejich práci, která potřebuje ověření dlouhodobou tradicí. Dnes téměř nevíme, jak jsme schopni všechny tyto změny zaznamenat tak, aby ukázaly vývoj i klady, které měly snad přinést. Neznamena to, že bychom odmítali vše, co bylo v těch letech vykonáno, avšak školství je budováno postupně a nesmí zanedbat nic, co bylo úspěšně v minulosti. Alespoň by nemělo nikdy zapomenout na kladné stránky, které minulost přinesla.

Řekli jsme, že zaznamenáme jen ty změny, které se přímo dotýkaly českobrodského gymnasia.

Podle zákona ze dne 21. dubna 1948 čis. 95 Sb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) bylo v § 26 uvedeno, že „gymnasium má čtyři třídy“. - To byla první reorganizace, která se dotýkala našeho ústavu, který dostal jméno „Gymnasium Klementa Gottwalda“.

Další reorganizace byla provedena podle zákona ze dne 24. dubna 1953 čis. 31 Sb. o školské soustavě a vzdělání učitelů (školský zákon). - § 4 uvedl typy všeobecných vzdělávacích škol. Odstavec (1) zní: „Osmiletá střední škola poskytuje základní

Jazyková laboratoř

všeobecné vzdělání a připravuje pro povolání, odbornou školu nebo pro vyšší všeobecné vzdělání“.

Odstavec (2) zní: „Jedenáctiletá střední škola dává žákům v prvních osmi postupných ročních základní všeobecné vzdělání a v posledních třech postupných ročních vyšší všeobecné vzdělání a připravuje především pro studium na vysoké škole. Tyto poslední tři ročníky jsou výběrové. Mohou být do nich přijímáni žáci, kteří úspěšně ukončili osmiletou střední školu nebo prvních osm postupných ročníků jedenáctileté střední školy.“ - Škola zároveň dostává novou náplň. V § 1, odstavec (1) a (2) cit. zákona se uvádí, že pro socialistickou společnost, kterou budujeme, musí naše škola vychovávat všestranně rozvíjet a dokonale připravené socialistické občany - „toto povolání může splnit jen škola spjatá s velkými úkoly socialistického budování a s politickým, hospodářsko-technickým a kulturním rozvojem vlasti a s její obranou...“ (citováno doslovně).

Z toho je zřejmo, že máme v republice v té době osmileté školy a jedenáctileté školy a podle ustanovení zaniká název „gymnasium“. (Tím se vlastně zkrátila školní docházka - maturitu konali žáci v 17 letech. Zůstávalo otázkou, zda za tuto dobu bylo možno připravit žáky právě pro ty úkoly, které byly zákonem stanoveny).

Co znamenaly změny pro českobrodskou střední školu? Čtyřleté gymnasium, které vzniklo v roce 1948 nemohlo prokázat ani svou životnost a již bylo vystřídáno jedenáctiletou školou. Tato střední škola byla vytvořena z bývalé národní škol dívčí v Č. Brodě, národní školy chlapecké v Č. Brodě, střední školy a gymnasia v Č. Brodě a pod názvem „Jedenáctiletá střední škola v Českém Brodě“ vstoupil do života v září roku 1953. Byla ve třech budovách - v budově bývalého gymnasia a v budově v Tyršově ulici (proti sokolovně) a na náměstí v budově bývalé radnice. Rozdělena byla na tři části pod jednou správou (I.-V. třída, VI.-VIII. třída, IX.-XI. třída).

Na závalu bylo rozdělení do tří budov i velikost učitelského sboru a počet žactva. Ve školním roce 1955-56 byl tento stav:

- I. stupeň 361 žák - 10 učitelů - 10 tříd (1-5)
- II. stupeň 311 žáků - 12 učitelů - 9 tříd (6-8)
- III. stupeň 176 žáků - 10 učitelů - 6 tříd (9-11)

Tento systém, ke kterému došlo v roce 1953, měl poprvé ukázat svou oprávněnost a životnost nejdříve za 11 let (v roce 1964). Ale brzy se ukázalo, že není možno splnit učební požadavky za tuto dobu, že žáci nemohou být dobře připraveni k vysokoškolskému studiu, a proto došlo k dalším změnám, když v roce 1960 je zavedeno dvanáctileté střední školství, respektive devět tříd školy základní, tři třídy střední školy. Ve školním roce 1961-62 školský odbor ONV v Kolině, kam po zrušení českobrodského okresu město bylo začleněno, určil na základě zápisového výkazu tuto organizaci pro dvanáctiletou střední školu v Č. Brodě:

- 1. - 5. ročník . . . . 9 tříd
- 6. - 9. ročník . . . . 13 tříd
- 10. - 12. ročník . . . . 4 třídy

To znamenalo, že žáci dokončí docházku v 9. třídě základní devítileté školy. Na bývalém III. stupni 11. třídy maturovaly jako poslední ročnice staré jedenáctileté a 9. ročnice jedenáctileté školy se staly prvními ročnicemi střední všeobecně vzdělávací školy.

- Počet žáků na 1. stupni 297
- Počet žáků na 2. stupni 479
- Počet žáků na 3. stupni 109

Ale již v roce 1962-63 nastaly další změny v počtu učitelského sboru i tříd. Při SVVŠ v budově gymnasia na I. stupni bylo pět tříd, na II. stupni také pět tříd a na III. stupni čtyři třídy (I. a II. ročník s paralelkami).

A za dva roky (ve školním roce 1964-65) vstoupil pro naši školu v platnou sílu nový výnos o delimitaci SVVŠ. Učebny 1. - 9. třídy a učitelé, kteří do té doby byli pod správou SVVŠ, přešli k I. ZDŠ v Českém Brodě, Nejedlého ulice. Dvanáctileté školství bylo již před rokem rozděleno na dva cykly - 1. - 9. školy prvního cyklu střední školy všech oborů i školy učňovské II. cyklus. Tak ze SVVŠ v Českém Brodě vznikla k 1. září 1964 samostatná jednotka. S novou organizací škol byla na SVVŠ v Kouřimích zrušena společná správa s tamní ZDŠ. Tři třídy II. cyklu i s učitelé přešly pod správu SVVŠ v Českém Brodě. Do Kouřimí dojíždělo ze školy brodské vyučovat šest učitelů. Toto spojení trvalo do 1. září 1966, kdy v Kouřimích měla být zřízena samostatná škola. Jelikož v Kouřimích byla již jen jedna třída (III. ročník), která byla převedena do Č. Brodu, proto vybavení školy v Kouřimích nebylo vyhovující pro umístění školy II. cyklu.

Ředitel Alois Jiráček

A poslední změna nastala v roce 1968. Bylo rozhodnuto, že SVVŠ se stanou čtyřtřídními školami. V Čechách a na Moravě již 60 % žáků ve školním roce 1968-69 nastoupilo do těchto čtyřtřídních SVVŠ, které od roku 1969 se opět budou jmenovat - gymnasia. Naše škola se stane od školního roku 1969-70 rovněž čtyřtřídní, to znamená, že žáci tří postupných ročníků stávající školy vykonají maturitu podle starého ustanovení (po třech letech), v tomto roce nastupující žáci budou studovat čtyři roky.

Jen v této zlomkovitosti jsme zachytili změny, ke kterým docházelo a které samozřejmě se projevily i v častých změnách v učitelském sboru a především ve vedení školy. Za prvních dvacetpět let se vystřídali ve vedení českobrodského gymnasia dva ředitelé (J. Brukner a O. Zajáček). Od roku 1948 do roku 1961 čtyři (J. Klenka, R. Koptil, J. Kovář a K. Drábek). Nyní již devátý rok stojí v čele správy školy Alois Jiráček se svým zástupcem Jaroslavem Hrubým. Domníváme se, že jen stabilizace vedení a učitelského sboru může být zárukou dobré vzdělávací i výchovné

práce, která se od školy - a především od školy střední - právem očekává. Českobrodská střední škola má všechny podmínky k tomu, aby své povinnosti mohla plnit. Jsme přesvědčeni, že i nedostatek učeben, s kterým neustále se potýká, bude vyřešen ke spokojenosti všech škol našeho města.

Ale tím bychom předbíhali alespoň krátké zhodnocení života českobrodské gymnasia v době, v níž jsme ho opustili. Po roce 1948 bylo mnoho vykonáno k prospěchu školy. Nezapomeňme, jak druhý ředitel poukázal na nevhodné vybavení. Když se podíváme na adaptace, které byly provedeny, pak přiznáme, že byl splněn úkol nemalý. Zavedení ústředního topení do celé budovy za ředitele R. Kopčilu v r. 1951

I v dalších letech byly provedeny změny dalekosáhlé, které překvapují každého, kdo přichází do budovy, v které kdysi studoval. Nemám na mysli jen vymalování třešňové chodby a jejich uměleckou výzdobu.

S nástupem ředitele Al. Jiráčka bylo dáno do plánu co nejdříve upravit školu především po stránce hygienické, to znamenalo zavést do všech tříd vodu, řádné osvětlení a vybudovat dobré šatny. Jestliže se to vše podařilo během pěti let, je to je to i zásluha nadřazených složek, především KNV Středočeského kraje, u které nalezla správa školy vždy porozumění pro své záměry.

Nejen snaha po lepším vybavení tříd a vzhledu budovy, ale i doplnit sbírku jednotlivých kabinetů, respektive dobudovat, případně zřídit nové pracovníky bylo jedním z hlavních úkolů. Znovu byla do řádného stavu dána pracovní fyziky (upraveny stoly, zavedena do nich elektrina a plyn). Ve sklepě byla zřízena nová pracovní pro chemii. Zde pomohlo sdružení rodičů a přátel školy nejen odbornými radami, ale především zajištěním materiálu, který by se jinak velmi těžce získal. - Rovněž biologická pracovní byla doplněna vyhovujícím nábytkem, zatemněním a dalšími přístroji, bez kterých si vyučování biologie nemůžeme vlastně představit.

Protože škola mnoho let nebyla opravována a měnila často svou správu, stala se nyní ředitelství před generální úpravou. Ze stav školy byl nevyhovující a musel podstoupit během zmíněných let přímo zatěžkávející zkoušky, uvedeme pro zajímavost stav žactva ve školním roce 1955-56. Tehdy škola ve dvou budovách měla 848 žáků a navíc v budově školy jedenáctileté (v gymnasiu) byla umístěna mateřská škola, která až se změnou okresu získala samostatnou budovu, do které přešla 1. prosince 1961.

Škola ovšem žije životem vnitřním, potřebuje klid pro práci vzdělávací a výchovnou, podle které především musí být hodnocena. Tento klid narušovaly již zmíněné změny a navíc požadavky, které se neustále kladly na žáky a učitele, a které časem byly až nesplnitelné. Některé pak nemohly škole a jejím cílům přinést vůbec žádný prospěch. Když k tomu připočteme ještě rozhodnutí o plnění tzv. základního učebního (v roce 1956-57), což znamenalo jeho redukci, dále pak nedostatek učebnic, které je až do dneška, vidíme, jak bylo nutné a správné rozhodnutí ministerstva školství zbavit školy všech stupňů mimořádných úkolů a bedlivě sřežít, aby nikým a ničím nebyl jejich chod narušován.

Je až zarážející číst v kronice z let padesátých a šedesátých, co všechno škola musela plnit. Podotýkáme - musela. Vždyť nebyla hodnocena podle práce školy a mimoškolní, která by vzdělávala a vychovávala žáky, ale často podle druhotných a do školy nepatřících záležitostí, jako byl sběr odpadových hmot, odběr tisku, spoření, sběr lahví, plnění zemědělských brigád (řepné, bramborové, chmelové, různé kurné apod.) - Navíc každý žák byl členem Pionýrské organizace nebo ČSM, které se nestaraly

výběrovými nebo zájmovými skupinami, ale v nichž členství bylo jen formální. Připočteme-li k tomu účast na STM, zapojení do sportovních organizací, pak především pro naše školy z té doby platí ono známé, že „méně by bylo více“. Neznamená to, že odmítáme plnění některých úkolů, bez kterých by nemohla naše společnost být - např. chmelová brigáda, případně pomoc při sklizni řepy. Rovněž není možné, abychom v organizacích mládeže nenčili své děti povinnostem ke společnosti. Ale musíme odmítnout hodnocení školy podle měřítek, které k ní nepatří. A především není možno jen podle této činnosti hodnotit žáky a učitele. A jestliže můžeme říci, že se i v plnění těchto požadavků českobrodská střední škola nezpronevěřila svému hlavnímu poslání, vydáváme jí svědectví oprávněné i pro tu dobu ne nijak všeobecné.

Zároveň nemůžeme nevidět i mnohé klady, které v oněch letech naše školství - a tedy i naši střední školu - provázely. Zmizely různé poplatky a taxy, studium přestalo být výsadou majetných, stalo se věcí všech. Stále je zdůrazňováno, že vzdělaných lidí nebudeme mít nikdy dostatek. A pro vzdělání se dělá v naší zemi vše, co může pomáhat nejen studentům, ale každému, kdo si chce své vzdělání doplnit. (Je to vidět i na srovnání s počtem maturantů předválečného gymnasia a dnešní střední školy, kdy tento počet je v průměru o dvě třetiny vyšší).

Kde bychom hledali ony klady? SVVŠ má připravovat na vysoké školy své studenty. Když sledujeme počet přihlášených z českobrodské školy a počet těch, kteří na vysokou školu jsou přijati, můžeme říci, že žáci jsou zřejmě dobře připraveni, protože jen ve vyjimečných případech se na zvolenou školu nedostanou. Většina jich při přijímacích zkouškách obstojí.

Rovněž v mimoškolní činnosti, která patří ke vzdělání studentů, bylo vykonáno v nedávné minulosti dosti akcí, které prokázaly, že mnozí českobrodští profesori jdou podobnou cestou jak jejich předváleční kolegové. Zásluhou prof. Jaroslava Pelikána patří mladí šachisté naší školy mezi nejlepší v republice a získali řadu úspěchů i v mezinárodních soutěžích.

Ani na kulturu se nezapomíná. A přiznejme, že zde velmi prospěla Soutěž tvořivosti mládeže, která především zásluhou prof. českého jazyka Emilie Kovářové nebyla formální. Připravovala totiž E. Kovářová se studenty pravidelná divadelní představení a založila recitační kroužek, který stále má svůj význam i pro školu i pro město, kde pomáhá při různých kulturních pořadech. Členové tohoto kroužku úspěšně se zapojovali do STM. V této soutěži dosáhli žáci ústavu velkých úspěchů, a to nejen jednotlivci, ale i celý soubor, který mimo jiné připravil vlastní dramatizaci knihy národní umělkyně Marie Majerové „Robinsonka“. Hra byla uvedena k osmdesátému výročí narozenin M. Majerové, která byla vlastně patronkou naší školy, do které několikrát zajela a o úspěších kulturní činnosti našich studentů také psala. Rovněž provedení Vaňátkova „Roku na vsi“ se setkala s velkým ohlasem i soutěžním úspěchem účinkujících. Někteří členové kroužku recitačního vystupovali i na Wolkerově Prostějově.

Menší úspěchy na poli tělovýchovném mají mnohé příčiny, z nichž jistě největší je ta, že necelých 20 % žáků jsou chlapci, více jak 80 % děvčata. Před druhou válkou se opírala sportovní činnost i její úspěchy především o chlapce.

Domníváme se, že i dnes jsou všechny podmínky pro to, aby českobrodské gymnasion mělo stejně dobrou pověst, jako tomu bylo mezi dvěma válkami. I když je nyní hlavní nedostatek v tom, že žáci přicházejí z mnohem širšího okruhu než tomu bylo dříve, přece jen jejich počet i konsolidovaný profesorský sbor může být

dobrym pomocnikem v práci města a jeho činitelů. Je třeba nalézt dobrou základnu pro mimoškolní činnost mládeže, která se může vždy opřít o své rodiče, kteří jsou členy Sdružení rodičů a přátel školy, a kteří na škole pracují skutečně velmi dobře. Mají pochopení pro potřeby školy i pro všechny problémy, s kterými se dnes setkáváme při výchově jejich dětí.

Končíme toto zastavení u padesátileté činnosti českobrodského gymnasia, u padesáti let jeho života. Končíme je s díkem všem, kteří obohatili svými schopnostmi i tuto školu i naši společnost. Zároveň vyslovujeme přání, aby i v budoucnu českobrodská střední škola měla úspěchy ve vzdělávací i výchovné práci a stala se ústavem, v němž by se žáci učili „dobrymi i moudrymi býti“.

Msgr. Václav Gráf:

ZE VZPOMÍNEK . . .

Byl jsem požádán, abych zalistoval v paměti a napsal několik vzpomínek na zdejší gymnasium.

Od 1. IX. 1921 podle potvrzení zemské školní rady v Praze výnosem č. III. C 2495 ai 1921 z 9. 6. 1921 a kanonickou missí od Arcibiskupského ordinariátu v Praze ze dne 1. IX. 1921 čís. 12583 byl jsem jmenován výpomocným učitelem katolického náboženství a výpomocným učitelem latiny. V roce 1937/1938 jsem vyučoval češtině a můj celkový úvazek byl 24 hodin týdně.

Přiznávám se, že toto jmenování jsem přijal s pocitem obavy. Předně, jak budu přijat od žáků a od profesorského sboru. Tyto moje obavy byly zbytečné. Cituji „potvrzení o službě“ zasláné ředitelstvem školy arcibiskupské konsistoři v Praze dne 29. 3. 1924 čís. 152: „Metoda vyučovací je osobitá, výsledky velmi dobré, kázeň spočívající na dobrovolném podřízení. Sborem profesorským je vážen pro svůj takt a neomezenou přátelskou ochotu . . . (atd.)“

Rád vzpomínám na některé profesory, hlavně na ty, kteří od počátku gymnasia učili. Ředitel Jaroslav Bruckner. Postavou malý, obličej mladistvý, aby dodal vážnosti svému postavení (jako ředitel), jeho tvář a brada zarostlá hustým vousem. Prof. Emil Hromádka, vtělená добрota, žáci ho nazývali „otče“. Prof. Jan Štangler, odměřený, na pohled přísný, ale dobrého srdce. Na svátky vánoční nadílel chudším žákům látky na šaty. Během roku se staral o potřebný peněz, aby den štědrý prožívali všichni žáci v radosti. Prof. B. Rovenský, vrozený klid - nic ho nerozčílilo. Lingvista, ovládal několik řečí, mnoho překladů vyšlo z jeho pera. Dobrák, rád se zasmál uhlazeným vtípům, které obyčejně sám vykládal. Prof. Jindřich Macoun, usměvavý, spravedlivý. Alexander Košťál, latinář; zamračený, vzbuzoval respekt, spravedlivý. Dr. B. Rak, filosof, vědec a prof. J. Granát - především „muzikant“. Po odchodu ředitele Brucknera, byl ustanoven ředitelem Oldřich Zajíček - starostlivý o svěšenou mládež - hlavně za okupace.

Toť několik vzpomínek na některé členy profesorského sboru. A teď ještě několik vzpomínek na bývalé abiturienty. - Mám vždy radost, když slyším nebo čtu, že ten nebo ta - absolventi zdejšího gymnasia - dosáhli nejvyšší akademické hodnosti, ba někteří byli promováni „sub auspiciis“ a zaujímají v naší společnosti významná místa.

Nejen ve vlasti, ale i za hranicemi působí bývalí naši abiturienti. Dostal jsem dopis z Bruselu a v něm se píše: „...jsem zde duchovním správcem pro kolonii Čechů. Vyučuji na universitě v Lovani . . .“. Jiný inženýr působí na universitě ve Švýcarsku, další na vysoké škole v Austrálii, několik ve Spojených státech severoamerických, Brazílii atd. Ti abiturienti, kteří jsou doma, po určité době, 10-15-25 let, se scházejí aby si popovídali, povzpomínali, sdělili svoje radosti a starosti, jako otcové a mámy, snad i dědové a báby. A obyčejně si na mne vzpomenu. Z jedné takové schůzky bývalých mých žáků jsem dostal „dlouhý“ latinský dopis „commemoramus et laudamus“ a následují podpisy. Myslím, že těch vzpomínek jsem napsal dosti, ty nejkrásnější si nechávám pro sebe.

A jak jsem opustil po 18letém působení budovu gymnasia? Na hodinu jsem byl v dubnu 1943 vykázán od známého německého inspektora Wernera!

Dr. Jaroslav Zima:

NEJEN PROFESOR FYZIKY . . .

Když člověk odejde, zvolna mizí stopy jeho kroků. Každým dnem, měsícem a rokem se nám vzdaluje. Jeho lidský profil ztrácí svou ostrost. Drobné skutečnosti všedních dní brzy překrývá soumrak minulosti. A stále hustší mlžnou clonou za ním vrší čas . . . Ale pro ty, kteří žijí, není clona času zcela neproniknutelná. Stačí jen paprsek vzpomínky, jenž oživí a přivolá zpět hned drobnou životní příhodu, hned zvuk laskavého slova, hned dávno zaniklý úsměv. A zvýší-li se intenzita vzpomínky, vystupují z minulosti i jevy podstatné, skutečnosti, které samy o sobě tvořily v minulosti a tvoří i v přítomnosti život skutečným životem: charakter, myšlení, práce člověka.

Ve vzpomínkovém díle, které chce obsáhnout kus minulosti, podat obraz života školy a jejího kulturního působení, nemohou chybět obrazy těch, kteří minulost tvořili. Jedním z nich je dr. Alois Wangler, profesor matematiky a fyziky. Učil na reálném gymnasiu v Českém Brodě sedm let, od roku 1926 do roku 1933. Byl to vynikající učitel. Nejen tím, že svou ušlechtilostí, spravedlivostí, pravdivostí a odbornými vědomostmi získává si lásku žáků. Nejen tím, že měl k svým žákům přátelský vztah a byl jim vzorem charakterního člověka. Avšak tím, že předcházel svou dobu, viděl, že škola musí nejenom vyučovat, dávat mladým lidem vědomosti potřebné k životu a dalšímu studiu, ale především též vychovávat, formovat jejich charakter a připravovat je k demokratickému způsobu života v národní společnosti. Významným prostředkem k tomuto cíli byla mu propracovaná syntéza manuální a intelektuální práce mladých lidí, syntéza, kterou přešel vývoj školství o pěknou řádku let. Svůj způsob výchovy nemohl ovšem pěstovat v rámci školních osnov. Po řadu let věnuje se rukodilné výchově svých žáků ve svém volném čase odpoledne. V roce 1926/27 s ním dobrovolně pracuje ve třech odděleních 71 žáků ve dvou dílnách zařízených v suterénu školy. Vlastní iniciativou opatřuje dílny odborným zařízením, které sám bezpečně ovládal: ve větší z nich je deset hoblic se sveráky a vrtačkami, v policích náradí společné, v zásvukách měli žáci své náradí vlastní. Ve druhé, strojní dílně, byly soustruhy na dřevo a na kov s elektrickým pohonem. Čas od času zval do dílen řemeslníky a odborné

pracovníky, aby žákům některé práce prakticky předváděli. V roce 1931/32 vypracoval osnovy nového dobrovolného učebního předmětu. Jeho učební metodou pronikaly moderní prvky demokratické: manuálně zručnější žáci vedou skupiny svých mladších nebo méně zručných kamarádů tak, „aby žáci byli sami učitelé i učeňdnyky navzájem“. Byl přesvědčen, že „výchovního cíle bude nejlépe dosaženo, když ve vyšším oddělení osoba učitele vstoupí zdánlivě do pozadí a dílna bude místem, kde druh druhu bude pomáhat, těžit a rozdávat ze zkušeností svých i druhých a všichni se budou těšit ze své práce“ (Dr. Al. Wangler, První rok našich dílen, Doplněk k Výroční zprávě St. reálného gymnasia v Českém Brodě za rok 1926/27, str. 4). Postup prací je do podrobností promyšlen: nepracuje se jen pro formální výcvik, nýbrž práce každého z mladých lidí má vždy jasný konkrétní cíl; má být vytvořeno něco, co by bylo k potřebě žáka nebo ústavu, ať už jde v začátcích o výrobu sešitů nebo v konečném stadiu výcviku o nějaké zařízení nebo jednoduché přístroje pro fyzikální kabinet či pro vlastní potřebu mladých lidí. Výchovní tu působí „překonávání obtíží při uskutečňování vlastního nápadu i poznání radost z podařeného výrobku“ (Dr. Al. Wangler, První rok našich dílen, str. 4, viz výše).

Jedním z nejtěžších úkolů ve výchově je umění nadchnout a získat mládež. A právě tuto stránku své práce dr. Wangler mistrně ovládal. Jeho mladí žáci mluvili s nadšením o něm a o jeho fyzikálních pokusech i ve svých rodinách. A nadšení se šířilo. Jeden z otců o tom rozmarně vypravuje: „Také náš druhý, tehdy čtyřletý klouček, by nadšenou chválou (kterou slyšel od svého bratra) infikován, a tak jsme tuto adoraci měli u stolu ze dvou stran. A jednoho dne, když se s korunou v dlani na cukroví vytratil z domu, dlouho se nevracel. Konečně o čtvrté se vítězoslavně vrátil. Kdes byl, tuláku? Byl jsem v gymnasiu na pokusech — dělali jsme tam takovýchle blesky, a chlapec pyšně rozeplal ručky do celé šíře. A jak ses tam dostal? No, čekal jsem před školou na pana Wanglera, a když šel, tak jsem řekl: Pane Wanglere, udělejte mi pokusy za korunu, no, a on mi je udělal, a tati, koukej, korunu mi nechal...“ (Naše hlasy r. 53, č. 36, str. 2-3).

Dr. Wangler byl také výborným organizátorem. V roce 1930/31 zařídil z mimořádné dotace v gymnasiu moderní posluchárnu fyzikální, v níž se mohlo vyučovat pracovní metodou. Ze školy, na níž působil, se snažil vytvořit kulturní středisko města. Jeho působením vznikly tak zv. Kulturní úterky, přednášky a koncerty v gymnasiu, určené širší veřejnosti. Pracoval také na návrzích učebních pomůcek pro střední školy.

O jeho aktivitě svědčí i skutečnost, že při své práci výchovní i činnosti organizační pracoval i vědecky. Soustředil se zejména na oblast termiky a své vědecké práce uveřejňoval v Rozpravách II. tř. České akademie.

Roku 1933 opouští Dr. Wangler Český Brod. Odchází na nové působiště do Prahy. Válku prožil jako zemský školní inspektor středních škol a patřil k nejstatečnějším lidem českého školství této doby. Několik set českých středoškolských profesorů dosvědčilo svými podpisy po válce jeho neohroženost, odvalu a rezistenci proti okupantům. Zůstává proto ve své funkci i po roce 1945. Cíle se věnuje organizaci českého středního školství a všechnu svou energii i dlouholeté zkušenosti dává do jeho služeb.

V roce 1948 je Dr. Wangler odvolán z funkce zemského školního inspektora. Z oblasti středního školství odchází vynikající pedagog. Muž, na jehož výchovní, organizační a kulturní činnost také Český Brod vděčně vzpomíná.

František Černický:

Z MÉHO PŮSOBENÍ NA ČESKOBRODSKÉM GYMNASIU

Na reálné gymnasium v Českém Brodě jsem přišel v r. 1934 z učitelského ústavu v Hradci Králové. Měl jsem za sebou pět let učitelství na středních školách. Na zdejší gymnasium jsem se dostal na svou žádost o uvolnění systemisované místo MF. Hned při informativní návštěvě jsem získal příznivý dojem jak o škole, tak i zdejším profesorském sboru. Později jsem se přesvědčil, že ústav vedený ředitelem Oldřichem Zajícem má velmi pěknou úroveň. Z řad členů jeho profesorského sboru vyšlo několik úspěšných školních inspektorů. Mezi žáky měli většinu přespolní. Dojížděli hojně i ze sousedních okresů. Také to bylo dokladem oblíbenosti a svědčilo o dobrém jménu českobrodského gymnasia.

Profesorský sbor měl značný podíl na kulturním životě města. V zimních měsících bývávaly v rýsovně gymnasia vždy v úterý večer přednášky z různých oborů vědy a umění. Přednášeli jednak členové sboru, jednak pozvaní hosté, často též některý z dřívějších českobrodských profesorů. Já jsem měl v r. 1935 přednášku ke 40. výročí objevu Roentgenových paprsků. Také v hudebním životě města se naše škola uplatňovala. Pěvecké soubory zactva účinkovaly při oslavách a různých kulturních podnicích. Profesor J. Granát nacvičoval s českobrodskými hudebníky i náročná díla pro symfonický orchestr. Pravidelně zájeme žáků do pražských divadel byly rovněž trvalou součástí programu kulturní činnosti školy.

Já jsem se v prvních letech svého působení v Českém Brodě věnoval především fyzice. Zdejší fyzikální sbírky nebyly příliš rozsáhlé, měly především novější učební pomůcky. Zvláštností na tehdejší dobu bylo zařízení učebny fyziky a chemie pro aktivní účast žáků na experimentování při hodinách. Lavice (stoly) uspořádané stupňovitě měly vodorovné desky kryté eternitem a byly opatřeny zařízením pro přívod elektrického proudu a svítiplynu. (Český Brod patřil k těm několika málo malým městům, která měla svou vlastní plynárnu). Ke každému stolu patřila souprava pomůcek pro základní pokusy z několika oborů fyziky, např. i stínový fotometr. V r. 1934 byly však tyto soupravy už dosti prořídilé. Další zvláštností zdejší školy byly dílny, umístěné v suterénu pod učebnou fyziky. Byly zařízeny především na práce se dřevem a s papírem, ale měly i některé stroje, jako cirkulárku a brusku. I jejich inventář měl tehdy už četné mezery. O práce v dílnách měli v předešlých letech největší zásluhu profesori Jan Štangler a dr. Alois Wangler. Já jsem hojnou měrou využíval daných možností experimentování i úpravy učebních pomůcek v dílně, a tak jsem býval i odpoledne ve škole víc než doma.

Brzy jsem rozšířil svou činnost na školu o hudbu. Učil jsem relativně povinnému zpěvu v prvních dvou třídách, později jsem vedl i nepovinný zpěv a malý orchestrální žakovský soubor. Ten se uplatňoval také v pravidelně pořádaných mikulášských besídkách.

Klidné doby na českobrodském gymnasiu byly narušeny obavou z „padání stropů“ v r. 1937. Z bezpečnostních důvodů byla vyražena zprvu část budovy, později byla vyklizena úplně škola celá. Náhradní místnosti získané ve městě nebyly vždy vyhovující. Nejvzdálenější byla nízká místnost u nádraží (nyní je v těch místech kino), ve studentské mluvě zvaná „konírna“. K ní se víže řada pěkných historek. Vzpomínám si na zdařilou kresbu představující profesora češtiny, kterak tam spěchá nádražní

ulici na koloběžce. V lepších místnostech se tehdy učilo na dvě směny. Za těchto okolností ustala ovšem činnost hudebních i jiných kroužků žactva i divadelní zájezdy.

Po prázdninách r. 1938 bylo zahájeno vyučování v nově upravené budově gymnasia, jen některé třídy byly mimo školní budovu. Tentokrát to byly zase politické události, které ochromovaly normální průběh vyučování. Já jsem byl přes měsíc ve vojenské službě za mobilisace na Moravě. Nastalé přesuny obyvatel zabraného pohraničí se projevovaly četnými změnami v žactvu i ve sboru profesorském. Po příchodu Němců byla i budova gymnasia na čas vyklizena a vyučovalo se zase v náhradních místnostech po městě na dvě směny. Vzpomínám si, jak se tehdy v mém notesu paralelky 4a a 4b změnila na 4c a 4d podle bydliště žáků. Dopoledne měli vyučování „cizí“ (c), t. j. přespolní, odpoledne „domácí“ (d), k nimž ovšem patřili i žáci z Úval a jiní, kteří měli večer možnost návratu domů vlakem. Koncem května 1939 jsem byl na doporučení místního vedení Nár. souručenství, ve kterém měl význačný vliv ředitel Zajíček, pověřen funkcí předsedy správní komise města Českého Brodu. Měl jsem pak až dokonce války na škole sníženou vyučovací povinnost.

Válečná léta přinesla i naší škole mnoho nesnází a zmatků. Několikrát byla celá budova obsazena německým vojskem a vyučovalo se v náhradních místnostech. V zimním období si někdy žáci jen jednou za týden přicházeli pro úkoly z jednotlivých předmětů. Vedle těchto „objektivních“ překážek byly i administrativní zásahy německých exponentů ve školních úřadech, které ztrpčovaly naši práci. V r. 1941 tři měsíce před koncem školního roku byl pensionován větší počet profesorů i ředitel Zajíček. V r. 1943 jsem dostal písemnou důtku („eine Rüge“), že jsem v oktávě dal z matematiky v pololetí místo povolených dvou jednotek tři; jedna musela být přepsána na dvojku.

Počet žáků gymnasia byl silně omezován, zvláště počet dívek ke studiu připuštěných byl mizivě malý (r. 1943 jen 5 dívek). To způsobovalo trapné situace při přijímacím řízení. Při zápisu do 1. třídy v r. 1943 byli někteří chlapci na pokyn německého experta z přijímacího řízení vyloučeni bez udání důvodů, resp. z důvodů rasových; měli příliš „slovanský“ vzhled.

Školní práce byla narušována řadou mimořádných úkolů, např. pomocí na polích, hlídkami CO, odvelením celého ročníku na práce do Říše nebo k TN („Technische Nothilfe“) apod. V posledních týdnech války už se pro zvýšené nebezpečí náletů nevyučovalo vůbec.

Po r. 1942 jsem učil převážně jen matematiku. Patřila mezi předměty postižené zaváděním němčiny do vyučování. Počáteční jazykové obtíže se mi podařilo zmenšit m. j. tím, že jsme více pěstovali infinitesimální počet s množstvím latinských termínů (integrál apod.), které nebylo třeba překládat. Také formulace vět v cizím jazyce je v matematice méně náročná než třeba v zeměpisu nebo v dějepise. Dějepis byl později vůbec zrušen a nahrazen němčinou pod názvem „Vertiefung“. Získané hodiny jsem využil k procvičování matematiky. Mnohým z našich žáků se rozšířené znalosti matematické hodily při dalším studiu.

Po osvobození v květnu 1945 skončila má funkce na radnici. Správu města převzal jako předseda MNV kol. Jaromír Klenka a já jsem se dal zase plně do práce ve škole. Vyčištění budovy gymnasia, ve které se Němci zařídili jako v pevnosti, trvalo několik týdnů. Také návrat sbírek učebních pomůcek z prozatímních útulků po městě zabral dosti času. Do funkce ředitele nastoupil na vyzvání MNV a ONV bývalý ředitel Zajíček a také ostatní předčasně pensionovaní profesori nastoupili do

služby. Učili jsme tehdy i po část hlavních prázdnin, aby žáci, kterým bylo za Němců studium přerušeno, mohli získat ve zvláštním kursu náhradní maturitní vysvědčení. Mezi pamětihodné události z květnových dnů patří zajisté kapitulace posledního německého generála, podepsaná v odpoledních hodinách dne 8. května 1945 ve sborovně českobrodského gymnasia.

Netrvalo to dlouho a byl jsem opět povolán k výkonu veřejné funkce. Při prozatímní reorganizaci národních výborů podle paritního zastoupení čtyř politických stran jsem se stal místopředsedou ONV v Českém Brodě, pak po volbách v r. 1946 jsem byl členem rady ONV. V souvislosti s touto politickou činností jsem se dostal v létě 1946 do sporu s funkcionáři ONV o správnost zápisů o schůzích rady ONV ve věci konfiskací zemědělské půdy. Nebudu zde uvádět podrobnosti netýkající se gymnasia. Pro tyto spory jsem byl dodatečně na podzim r. 1946 obviněn z porušení národní cti za okupace s návrhem, aby mne zemská školní rada odvolala z učitelského místa na českobrodském gymnasiu. Zvláštní komise z. š. r. vyšetřovala v r. 1947 tato obvinění. Nenašlo se nic, co by mohlo být důvodem k mému odstranění. Při únorových událostech r. 1948 - tehdy jsem byl se školou na lyžařském výcviku v Peci - předložil akční výbor v Českém Brodě požadavek, abych na zdejším r. gymnasiu už nepůsobil. Odvolání proti takovému opatření bylo tehdy nemyslitelné. Než došlo k mému přeložení na r. g. v Sokolově, zabýval jsem se podrobným uspořádáním zdejších fyzikálních sbírek a děláním rozvrhu.

V dalších letech jsem měl spojení s českobrodským gymnasiem nepřímo, dokud tu studovaly moje dcery. Později jsem si rád obnovoval své vzpomínky na činnost ve zdejší škole při schůzkách bývalých absolventů po 10, 20 i 25 letech.

Mé vzpomínky na léta působení na českobrodském gymnasiu jsou dosti bohaté a pestré. Převažuje v nich však vždy radost a uspokojení z vykonané práce s mládeží a pro mládež. Jak to bývá, mnozí z těch, kterým třeba matematika bývala méně přijemná, litují po letech, že nevyužili tehdy lépe svých mladých let a schopností, jak jim to jejich tehdejší učitelé tak často a tak důtklivě radili.

Nakonec chci uvést jeden mimořádný zážitek ze svého působení na českobrodském gymnasiu. Ve zdejších fyzikálních sbírkách je slušný hvězdářský dalekohled. Pozorovali jsme jím ve večerních hodinách ze školního nádvoří - výjimečně z ochozu na věži - často Měsíc v první čtvrti, což bývalo velmi pěkné, někdy i Jupitera a jeho měsíce. V onom školním roce, ve kterém byla platnost letního času rozšířena na celý rok, takže jsme začínali vyučovat v zimě ještě za úplné tmy, se nám podařilo přímo v hodině pozorovat z okna učebny fyziky v přízemí školy Saturn v takové poloze, že bylo krásné vidět jeho prstence. Byla to jedinečná příležitost, která se dnešním učitelům fyziky sotva někdy naskytne.

Jaromír Klenka:

MÉ VZPOMÍNKY . . .

Mé vzpomínky na českobrodské gymnasium sahají až do roku 1929, kdy jsem se s rodiči přestěhoval z jižních Čech do Štoltmře u Českého Brodu.

Jako vysokoškolák - tělocvikář jsem se dostal do kontaktu se studenty - sportovci. Byli mezi nimi výborní tenisté Jirka Olmer, Jaroslav Kohoutek a Rudolf Schulhof,

atleti Karel Beník, Jarka Sýkora, Slávek Socha a nadšený volejbalista Miloslav Holub, dnes zasloužilý umělec.

Tehdy jsem ještě netušil, že právě českobrodské gymnasium se stane mou první kantorskou „stací“. Stalo se to 1. září 1933, kdy jsem vstupoval do bran tohoto slavného ústavu. Zde mne vedle usměvavého pana ředitele Oldřicha Zajíčka vítal můj bývalý třídní z jindřichohradeckého gymnasia - přísný latinář - Alexander Košťál. Byl jsem v rozpacích, jak být nejprve kolegou a později i ředitelem tomuto nadšenému vyznavači latinské kultury.

Vzpomínám s láskou a vděčností ředitele Oldřicha Zajíčka, vzácného, ušlechtilého člověka - později mého věrného přítele. Odpočívá na liteňském hřbitově ve svém rodném kraji. S nemenší láskou vzpomínám i na profesora Aloise Tučka a přítele Karla Hřalu, kteří mne uváděli v „úřad“ profesorský.

A teď před mýma očima probíhá velká řada milých tváří kolegů a osobních přátel. I když není možné všechny jmenovat, přece si musím připomenout Dr. Jaroslava Zimu, Jana Štanglera, Jindřicha Macouna, Františka Černického, milého kamaráda Antonína Ryliča a Bohuslava Rovenského, vynikajícího překladatele, který dovedl poutavě žákům vyprávět o osobních přátelích - spolužácích, o Dr. Vladislavu Vančurovi a o Karlu Novém. Nezapomenutelný hudební nadšenec Jaroslav Granát byl vždy hlavním činitelem kulturního života jak na škole, tak i v celém městě. Vzpomínám s vděčností předčasně zesnulého profesora Karla Hubičky, důstojného nástupce Alexandra Košťála. Na českobrodském gymnasiu působila celá řada vědeckých pracovníků, mezi jinými Dr. František Petří, Dr. Jaroslav Zima, Dr. Jakub Pavel, Dr. Josef Kubal, Dr. Kliment Šoler, Dr. Rostislav Košťál, prof. Richard Lander, Dr. Václav Müller a jiní.

Zvláště je nutné vzpomenout Dr. Aloise Wanglera, zakladatele moderních fyzikálních pracoven a školních dílen, pozdějšího zemského inspektora, který byl opravdovým patronem školy v dobách dobrých i zlých, zvláště za okupace.

Nemohu se nezmínit o svém věrném příteli Rudolfovi Petráníovi, kulturním pracovníku ve městě, který pomáhal organizovat velmi mnoho gymnasijských akcí, ať kulturních nebo sportovních a patřil vždy tak trochu ke gymnasijskému sboru.

Jako tělocvikař školy jsem prožíval se svými žáky zvláště šťastné chvíle velkých sportovních úspěchů. Vždyť mezi těmi, kteří pomáhali získávat mnohé vavříny škole, jsou např. naši význační umělci - zasloužilý umělec Radovan Lukavský a jeho mladší kolega Otakar Brousek a již zmíněný zasloužilý umělec Miroslav Holub. Českobrodské gymnasium mělo i své rekordmany, Miloše Kalvase a Karla Škáchu. Gymnasijsní mužstva tvořila postupně tehdy velmi známá jména Jeronýma Řepy, K. Řenče, bratři Šornů, bratři Hrubých, J. Brožka, Vl. Volfa, Fr. Brouska, Ol. Košíčky, Jar. Hellera, Škardy, Vašáka, Křepínského aj.

Prožíval jsem v tomto přátelském prostředí se svými kolegy a milými studenty nejkrásnější léta svého života. Ovšem i těžké doby nacistické okupace, která se dotkla velmi citlivě celého organismu školy. Vzpomínám těžkých okamžiků, kdy náš milý ředitel Oldřich Zajíček byl na hodinu doslova vyhnán ze školy německým inspektorem Wernerem, poněvadž průběh hodiny německého jazyka plně odpovídal legionářským myšlenkám.

Nastaly změny ve sboru, nikdo z profesorů však nezradil své národní cítění. Horší to bylo s některými žáky, kteří podlehli lákavým nabídkám okupantů a pracovali

v Moravcově Kuratoriu mládeže. Ti často způsobovali velké obtíže žákům i profesorům, kteří tuto organizaci obratně bojkotovali.

Během okupace byla gymnasijská budova obsazena německými vojsky, a ta zde umístila hlavní štáb vojsk kolem Prahy. A tato budova vstoupila i do dějin, když zde 8. května 1945 kapitulovaly jednotky německých vojsk na našem území, jak hlásá i zasazená deska u vchodu do budovy. Byl jsem tehdy jako předseda revolučního národního výboru přítomen při podpisu kapitulace v ředitelně školy. Ve sborovně školy visel obrovský plán města Prahy, na němž byly zakresleny barikády na ulicích s pozicemi našich revolučních jednotek. Právě z budovy gymnasia byl také přímo řízen útok na Prahu.

Našemu osvobození byla přinesena v Českém Brodě krutá daň: 18 hrdinů položilo své životy u vysílací věže. Mezi nimi byl i bývalý žák gymnasia, prof. Jan Jiroušek.

Ani po osvobození nezůstala škola ušetřena neblahých událostí 50. let. Hanebně zkonstruovaná aféra žáků, na níž se podílela i žákyně ústavu se svým otcem, měla velmi tvrdé a neblahé následky. Rada žáků musela dostudovat na jiném ústavě a řada jich byla ze školy vyloučena vůbec. Mnozí postupně dostudovali i na vysokých školách. Celý profesorský sbor byl vyměněn a profesori byli přeloženi na jiné školy.

To byl bolestný odchod ze školy, kde jsem prožil tolik krásných i bouřlivých chvil. Odcházel jsem do Říčan, kde jsme spolu s profesorem Janem Štanglerem a Karlem Hubičkou zakládali nové gymnasium. Hned od počátku jsme mu dali do vinku svědomitost, vysokou odbornost a náročnost, jak nás tomu naučil kolektiv vynikajících pedagogů na českobrodském gymnasiu.

Vděčně však vzpomínám pobytu na českobrodském gymnasiu, na gymnasiu, které má tak bohatou historii, na němž vychovávalo své žáky tolik vynikajících profesorů, šlechtných a krásných lidí.

Přeji profesorskému sboru i jeho studentům, aby hluboce čerpali z historie své školy, a aby svědomitou prací a vlasteneckým nadšením upevňovali dobrou pověst školy.

Eva Vojanová:

VZPOMÍNKY NA ŠKOLNÍ LÉTA

Vzpomínky na školní léta jsou živé dlouhé roky. Někdy nás tlačí, takže dokonce ještě před nedávnem a ne poprvé se mi zdálo, že píšu matematickou kompozici, což je nepřesné označení: mám ji psát, nevím však ani písmenu, ani čísličku, kterou bych mohla napsat, a pocity jsou ve snu tak aktuální, jako bych podobnou trapnou situaci byla prožila před 30 dny a ne lety!

Někdy zase - a to je pochopitelně častěji - si s potěšením připomínáme ty z druheho soudku, které nás rozesmějí stejně jako kdysi, když jsme je prožívali. K nejveselejším zážitkům patří příhody s veselými nebo vtipnými kantory nebo s kantory, jejichž chování nebo reakce veselí v nás vyvolávaly. K těmto reprezentantům patřil profesor Částek. Historky o něm kolovaly po třídách, předávaly se nástupcům a hodiny kreslení - přesto, že skoro nikdo neuměl vůbec nic nakreslit - se všeobecně považovaly za oddechovou záležitost.

Profesor Částek nebyl žádný studentofil, naopak; přistihnout studenta při nějakém prohrěšku patřilo k jeho radostem a potrestat ho patřičně k jeho potěšení. Nikdy nás však nezdeřpal, naopak jen pobavil. Jednu ruku v kapse kalhot - pohupuje se na špičkách, dívá se karatelsky zpod brejlí a zvolna důkladně promlouvá:

„Napišeš trest! Napišeš: nemám ve škole pokřikovat. Ne, povykovat. Nemám ve škole povykovat!“ - Dramatická pauza. „Tatínek to podepíše“.

Příští kreslení se slušelo, aby oběť přišla ke katedře s lístkem otcem podepsaným. Částek si dokument s gustem prostudoval a zaměřil svůj ostrozrak na delikventa:

„Nó, tak copak tatínek, co tomu říkal?“

A když studentík sklopil kajičně hlavu a zašpitil, že hrozně dostal a za trest měl týdenní domácí vězení nebo si vymyslel ještě drastičtější trest, tu Částkovi zazářily oči zadostiučiněním a potěšením a byl k nám benevolentní po celé dvě hodiny.

V primě a v sekundě jsme také měli krasopis. Jednou jsme měli psát slova od písmene Č a nikdo už žádné slovo od Č nevěděl. Ozvala jsem se, že bychom mohli napsat KOMÍN ČADÍ. Opovrhlivý pohled zpod brejlí adresovaný mně ze stupínku zchladil okamžitě můj pocit hrlosti nad nápadem. Zvolna a důrazně mne Částek dtril svým opovržením:

„CÓ? Čadí? Co je to - ČADÍ?! Komin prej čadí! Čvaňha napišeš, čvaňha čvaňhá, to napišeš!“ -

S uspokojením bral na vědomí hurónský smích, kterým třída projevovala uznání za jeho vtip. Když jsem po čtrnácté krasopisně psala tuto geniální větičku do sešitu na krasopis, říkala jsem si ještě méně vybiravě označení za tento svůj nápad od Č!

Jak notoricky známo, výtvarné nadání lidí klesá - s výjimkou bohem nadaných jedinců - s věkem, i stávaly se často úkoly, před které nás stavěl Částek a osnovy, pro nás nesplnitelnými. A tak celé hodiny tento profesor proseděl na židlích neschopných kreslířů, uskutečňuje svou rukou to, co měli provádět oni.

„Já, když pracuju, tak nevidím a neslyším“ - prohlásil jednou při malování havrana podle vycpané předlohy. Kolem to hlučelo živou zábavou; ve všeobecné vřavě málem zaniklo klepání na dveře. Čtyři oktávání přišli stěhovat z kreslirny harmonium do rýsovy - patrně se schylovalo k nějaké oslavě. Otevřelo se druhé křídlo dveří, ochotní pomocníci rádi odběhli od svých předloh k zajímavějšímu podnikání. Šoupalo se a zdvihalo harmonium, stěhováci se povzbuzovali různými povely a znělo též hodně rad, jak na to apod. Částek zachycoval právě mistrným štětcem duhový lesk havraních křídel a opravdu nic neviděl ani neslyšel. Když však harmonium stanulo v jedné chvíli na kuřím oku jednoho z pomocníků a on se jal poskakovat na zdravé noze, drže si tu postiženou oběma rukama, vypískla Marie v komičnosti chvíle a tento vysoký tón probudil Částkovu pozornost. Podíval se tam zpod brejlí a spatřil Mariinu rozesmátou tvář mezi chlapeci.

„Nójó, Vykuková, jak vidí kluka, už stíháš ušima“ - prohlásil pohoršeně, a pak následovalo kratší rozvedení myšlenky o soustředění při práci.

Mimořádné zážitky poskytoval Částek třídě mého bratra, kde po jedno čtvrtletí zastupoval nemocného profesora na tělocvik. Když měli cvičení na nějakém nářadí, zavolał si k němu našeho bratrance, který chodil do Sokola a výborně cvičil.

„Moravec, pocem! Stoupeš si k tomu, chytneš se oběma rukama, vytáhneš se nahoru - hej rup! - a už tam budeš!“ - dramaticky líčil Částek Honzovi, co má předvést.

„Prosím, výmyk předem!“ - hlásil Honza ve stoji spatném, kuckaje námahou, aby vyslovil těch pár slov při pohledu na tváře spolužáků, které se na něj šklebily v nejčistším veselí ze všech stran za profesorem.

„Pozór! Budete dělat výmyk předem!“ - prohlásil tento zasvěceně. Rozesmátí kluci by byli potřebovali opravdu povzbuzování „hej rup!“, aby se, ochablí smíchem, dostali nahoru „a už tam byli“. Jednou při basketbalu se Částkovi nelíbilo cosi na hře jednoho z chlapců.

„Pocem! Jak se jmenuješ, a odkud jseš?“ -

„Prosím, z Olešky“ -

„Z Olešky? Tó jo. To se už nedivím, že jste to tam nehráli. Ale máš si tam sehnat partu, a trénovat, jistě je tam dost kluků!“ -

„Prosím, ne“ -

Mhm, mhm, zazněl zpěvavý, dlouhý tón, který nelze písmeny vypsat, často při podobných příležitostech uplatňovaný; vyjadřoval vše podle potřeby, celou škálu nedůvěry, podezření, opovržení i výsměchu nehodnému individuu studentskému.

Jakmile se řekne „československé gymnasium“ - vytane starším určitě jako jedna z prvních vzpomínka na hodiny kreslení. A když to píšu, musím se usmívat, a smějí se, a cítím vděčnost za tu přítomnost, která skrývala člověka dobrého, nikdy neublížila a nikdy nezanechala pocit trpkosti. Dnes to vidíme, jakou s námi měl náš Částek trpělivost po celá léta a vždy si na něho rádi budeme vzpomínat.

Jiří Jílek, sochař

Donesl mi pošák obsílku a v té obsílce mnoho výborů a jmen mě žádá, abych napsal příspěvek do almanachu k 50. výročí gymnasia v Českém Brodě. Studie historická nebo jinak vědecká to nemůže být, neboť nejsem schopen ani na to se spolehlivě upamatovat, kdy mne z té školy vyhodili. Najisto vím, že to bylo za rajchu. Jinak neznám ani rok, ba ani nevím, zda to bylo v kvintě nebo sextě, či snad jsem to dotáhl až do půli septimy. - Není to vůbec troufalost považovat se v takovém případě za žáka ústavu, který nepostrádá věhlas? ... Já podle vlastní volby a v souhlasu se svou povahou - když jsem byl vystudoval umění výtvarné - se uchýlil do zapadákov a více méně pro sebe se přesvědčuji (nebo lépe mámím) o smyslu existence děláním obrazů a soch, aniž bych měl nutkání vystupovat veřejně, pokud zrovna někde nepostaví nějakou sochu, kterou jsem vysoutěžil, abych obživil rodinu.

Žel v trapnosti se též musím přiznat k několika výtvarným malérům v oblasti města Českého Brodu. Spáchal jsem je za žebrácký žold a tomu žoldu v mizernosti jeho úměrně. Spoléhám, že čas a spravedlivý hněv lidu přemodeluje ty zkažené kameny do původního přírodního tvaru, pokud se tak už v pohnutých současných dnech nestalo.

Ujždí mi to, neboť minuly doby, kdy jsem psal češtinové kompozice velmi lehce, ba dokonce ve verších z jedné vody načisto. Minuly doby, kdy tehdy mladičká paní prof. Bednaříková opravovala tyto mé pubertální grafomanoexhibice. Paní profesorka se chovala divně: ona mi to obyčejně neoznámkovala. Mohl jsem si myslet, že už není takové známky, která by byla adekvátní té gramatické pohromě, nebo že se onen text vymyká osnovám a patří k budoucím pokladům českého básnictví. - Já jsem připouštěl to druhé. V tom, že mi paní profesorka práci neklasifikovala, v tom byla velkodušnost. To je vlastnost, které se hodí do vzpomínek. Dnes se jeví staromódně.

Vzpomínám na „před třídou za přítomnosti třídního profesora vyslovenou důtku“ od pana ředitele. Myslím, že jich bylo víc. Jeho proslovy byly sestavované tak, aby se v nich vyskytovalo co možná nejvíce slov s písmenem ř. To proto, že pan ředitel tuhle souhlásku vyslovoval osobitě, asi pro nějaký defekt na předních zubech. A tak to začínalo: „Příteli, víte proč jsem přišel, takový případ se tu ještě nepříhodil, přestože...“

Pan ředitel Zajčec mne neučil, on mi dával důtky. Ale pan ředitel mne v onen rok, kdy bylo pro ústav i pro mne neúnosné další spolužití, před tím vyhazovem zavolał k soukromé návštěvě, a na rozloučenou mi věnoval dar, takovou vzletnou, velkou paletu, nevím, kde k ní přišel. Paleta nebyla a není věc obyčejná, je to věc posvátná. On mi dal věc posvátnou. On to učinil proto, že tehdy mužové z jeho oboru už měli takovou vlastnost. Vlastnost, která se hodí do vzpomínek. Tehdy se tomu říkalo noblesa.

Pan profesor Granát, on byl na zpěv. Často nám říkal „vole!“ Od té doby oslovení vole mi zaznívá nějak mile, a vola považují za zvíře krásné, od jesliček. Prof. Granát byl pro mne velký dirigent, a kdo ví, jestli nebyl opravdu veliký dirigent, který omylem učil na gymnasiu. Noty mne číst nenaučil, za to pro mne objevil svět velké hudby. Když občas přehrával - v ty chvíle jsem byl ve třídě rád.

Stejně rád jsem byl při dějepisu. Pan profesor Tuček byla postava. Ano, on byl postava. Byl jistě z některého rodu českých pánů. On byl pán, ale současně strýc, ne strejda, nýbrž strýc či tjec. U něho snad nikdo nemohl mít horší známku z dějepisu než dvojku - pokud nebyl hluchý. On totiž dokonale napovídal, že stačilo říci jen koncovku slova a dějiny v tomto duetu plynuly od Lípan k Bílé hoře bez násilných prodlév. Leč to není hlavní. Hlavní je, že z výkladu dějin vyplýval celkový smysl. Profesor Tuček vykládal smysluplné dějiny a velké dějiny. Kam se poděl pojednou smysl dějin a kde poklesla jejich velikost? On to věděl, určitě věděl, protože velikost byla též jeho dimensí. Tehdy velikost nebyla věhlas, nýbrž vlastnost, tak jako skromnost, která bývá s ní.

Rád jsem dostával pětky z latiny, pokud je dával profesor Hubička. On dával pětky vášnivě rád, v sériích, nepřetržitě, nezadržitelně. Z jakéhosi vnitřního tlaku. Byl to dílem sublimovaný sadismus a dílem emanace lásky k onomu jazyku. Jinak si neumím vysvětlit, že mi vstípl právě on zálibu k latině, zálibu, která mne dodnes neopustila. Nebývá obvyklé, aby žák miloval předmět, z kterého málem propadá. Na to asi musí být kantor s velkým K. Poslední měsíce školního roku nám četl prof. Hubička Homéra v překladu Vaňorného. Nevím, jaký byl recitátor, ale od těch dob je pro mne Homér živý. Pamatuji, jak ráno chodíval prof. Hubička od nádraží do školy v takovém umolousaném zimníčku, nějaký zcela jiný, než jak se jevil ve třídě. Připomínal mi postavu z Dostojevského románu.

Přestávám in medios res, ani nevím, proč jsem začal zrovna o kantorech a ne o spolužácích, atmosféře té doby či nepřetržitých rošťárnách studentských.

Zjeví se mi zcela namátkou někteří z profesorů, ku podivu bez anekdotických příběhů, bez karikujících rysů, které ovšem patří k jejich osobám a vzpomínka je obvykle nejčastěji a nejraději zpřítomňuje. Vrstvou času vidím prozařovat vlastnosti, pro které i samo slovní označení dnes zní již skoro archaicky. Noblesa, velkorysost, velkodušnost. To jsou hodnoty dnes vzácné a starožitné. Patřily k přirozenosti lidí vzdělaných. Humanita tohoto ražení vzala za své v příliš bezbřehém rovnostářství.

Buď mi prominuta tato morální nostalgie - vzpomínání totiž nostalgické bývá.

I. ABSOLVENTI 1919 — 1927

Třídní profesor Emil Hromádka

1. Adamíra Eduard	15. Křivánek Václav
2. Axamit Vladimír	16. Lang Antonín
3. Bártová Marie	17. Markytán Otto
4. Bukač Jan	18. Mikšovský Emanuel
5. Bylina Karel	19. Novotná Jiřina
6. Čepela Josef	20. Olmr Zdislav
7. Čich Bedřich	21. Peroutka Václav
8. Dušek Antonín	22. Picha Antonín
9. Falta Čestmír	23. Ropek František
10. Hladík Antonín	24. Ropek Karel
11. Chloupek Ladislav	25. Strnad Karel
12. Chvojka Karel	26. Štunc Vlastimil
13. Jiroušek Jan	27. Urban Oldřich
14. Kolářová Marie	28. Zábová Lidmila

II. ABSOLVENTI 1920 — 1928

Třídní profesor Jan Štangler

1. Bašusová Anna	12. Olt Josef
2. Bendl František	13. Popelář Vladimír
3. Bičáková Karolina	14. Prokúpková Vlasta
4. Blažek Jan	15. Ruml Karel
5. Geigrová Johanna	16. Sixtová Božena
6. Hlavsa Bohuslav	17. Sychra Josef
7. Jakeš František	18. Šesták Bedřich
8. Kačerovská Hedvika	19. Švarc Vladimír
9. Konopásek Zdeněk	20. Tichý Josef
10. Konopásková Vlasta	21. Voleský Miroslav
11. Křivánek Josef	

III. ABSOLVENTI 1921 — 1929

Třídní profesor Alexander Košťál

1. Bukáček Miroslav	9. Nagyová Anežka
2. Dobiáš Rudolf	10. Příbyl Jaroslav
3. Dudek Jaroslav	11. Řežný Jaroslav
4. Fraňková Božena	12. Skalický Jaroslav
5. Kodeš Oldřich	13. Šálek František
6. Kohoutková Věra	14. Švarc Zdeněk
7. Kolenský Josef	15. Trmal Josef
8. Kopecká Marie	

IV. ABSOLVENTI 1922 — 1930

Třídní profesor Jan Štangler

1. Bártova Rostislava	8. Procházka Ladislav
2. Bednařík Karel	9. Stadelmannová Drahomíra
3. Malý Jan	10. Turyňa Bohumil
4. Malý Přemysl	11. Vacek Vladimír
5. Mucha Jiří	12. Vlach Jan
6. Plundr Otakar	13. Wendliková Marie
7. Polák Bohumil	14. Zimmer Antonín

V. ABSOLVENTI 1923 — 1931

Třídní profesor Jindřich Macoun

1. Fendrych Otakar	9. Křivánek Miroslav
2. Hanousek Jaroslav	10. Neuman Antonín
3. Hocke Vladimír	11. Oberland Oldřich
4. Hořová Jarmila	12. Schulhof Rudolf
5. Homolková Bohuslava	13. Socha Bohuslav
6. Jarma Jaroslav	14. Straka Miloslav
7. Kofránková Marie	15. Štěpán Arnošt
8. Kohoutek Jaroslav	16. Vašátko Ladislav

VI. ABSOLVENTI 1924 — 1932

Třídní profesor Jan Reiniš

1. Bärenklau Miloš	8. Málek Jan
2. Drábek Karel	9. Nagy Karel
3. Jílek Jaroslav	10. Sýkora Jaroslav
4. Kmínek Jaroslav	11. Veselá Marie
5. Krákora Bedřich	12. Vomáčka Josef
6. Lang Čestmír	13. Vopařil Ferdinand
7. Makalová Anna	14. Wendlik Karel

VII. ABSOLVENTI 1925 — 1933

Třídní profesor Jan Štangler

1. Bakule Jan	5. Kadeřábek Bohumil
2. Bednaříková Zdeňka	6. Kadeřábek Václav
3. Dvořáková Věra	7. Klinger Otto
4. Hromádková Marie	8. Krahulec Jaroslav

9. Kvíz Josef	13. Olmr Jiří
10. Lipová Ludmila	14. Pechatý Karel
11. Nagy Oskar	15. Popelářová Věra
12. Novák Jaroslav	16. Vlasák Jaroslav

VIII. ABSOLVENTI 1926 — 1934

Třídní profesor Jindřich Macoun

1. Darbusch Miroslav	13. Pokorný Josef
2. Dlouhý Jan	14. Polák Emil
3. Fojtová Milada	15. Radová Věra
4. Holeček Antonín	16. Satran Ladislav
5. Chytráček Josef	17. Satranová Hana Anna
6. Klánová Věra	18. Skřivanová Jana
7. Kohn Karel	19. Šich Bedřich
8. Mareček Jan Dalibor	20. Vašák Albín
9. Miškovský Ilja	21. Vlach Jaroslav
10. Myšková Věra	22. Vopařil Narcis
11. Myšková Vlasta	23. Záhora Václav
12. Palounek Jaroslav	24. Žatečka František

IX. ABSOLVENTI 1927 — 1935

Třídní profesor Emil Hromádka

1. Bakulová Emilie	6. Kulič František
2. Cmíralová Marie	7. Nonzová Adéla
3. Dušková Ludmila	8. Ropek Jiří
4. Klinger Rudolf	9. Řepa Jeroným
5. Komercová Jarmila	10. Vondráková Ludmila

X. ABSOLVENTI 1928 — 1936

Třídní profesor Jan Štangler

1. Adamec František	9. Kobr Jaroslav
2. Beník Karel	10. Nagy Mirko
3. Čermák Jaroslav	11. Nekvinda František
4. Dolejší Miloš	12. Polák Václav
5. Holub Josef	13. Rejholec Bohuslav
6. Holub Miloslav	14. Šmat František
7. Chroustová Věra	15. Tichý Miroslav
8. Klinger Gustav Zdeněk	16. Tůma Antonín

XI. ABSOLVENTI 1929 — 1937

Třídní profesor František Černický

1. Augustin Jan	10. Neumann Miroslav
2. Bláha Miroslav	11. Novák Josef
3. Černá Marie	12. Poledne Václav
4. Dolejš Karel	13. Příbyl Josef
5. Harant Vilém	14. Šorm Gustav
6. Hloušková Marie	15. Štanclová Eva
7. Hyross Josef	16. Turnovský Karel
8. Kadleček František	17. Volák Lubomír
9. Krupka Petr	18. Vopařil Rastislav

XII. ABSOLVENTI 1930 — 1938

Třídní profesor Alexander Košťál

1. Bašulová Hana	12. Nagyová Blažena
2. Brožek Jiří	13. Nedbal Karel
3. Güntherová Marie	14. Nykodým Josef
4. Herelová Zdeňka	15. Plesnivá Jaroslava
5. Hlavnička Miroslav	16. Rosenzweigová Bohumila
6. Hrubý Jaroslav	17. Selix Miroslav
7. Jíra Stanislav	18. Simerský Mojmir
8. Kopecká Miloslava	19. Skřivan Zbyněk
9. Křepinský Jiří	20. Šorm Jiří
10. Lukavský Radovan	21. Urban František
11. Matoušek Marcel Irén	22. Výborná Věra

XIII. ABSOLVENTI 1931 — 1939

Třídní profesor Alois Tuček

1. Černý Jiří	8. Štainbruch Josef
2. Dvořáčková Zora	9. Štokr Jiří
3. Charvát František	10. Vaníček Josef
4. Mikolášková Anna	11. Hodková Vlasta
5. Molková Dagmar	12. Petrovič Mirko
6. Peřinová Dagmar	13. Zedník Mirko
7. Rosenzweig Karel	

XIV. ABSOLVENTI 1932 — 1940

TRÍDA A

Třídní profesor Jaroslav Náprstek

1. Beranová Vojtěcha	3. Čepek Milan
2. Bobek Josef	4. Černá Vlasta

5. Černý Ladislav	18. Mostecký Rudolf
6. Čizimský Květoslav	19. Nováková Jiřina
7. Froněk Karel	20. Pachman Jaroslav
8. Hercyk Ladislav	21. Pařez Jiřík
9. Hrubý Miloš	22. Plachý Ervin
10. Hudcová Hana	23. Říhová Drahomíra
11. Huspeka Vladimír	24. Součková Lidmila
12. Kontowicz Ladislav	25. Šindelář Jiří
13. Málek Jiří	26. Štangler Zdeněk
14. Martinek Bohuslav	27. Vindyš Lubomír
15. Matějka Vladimír	28. Vostruha Jiří
16. Mikšovský Josef	29. Zoubek Jan
17. Molek Stanislav	

TRÍDA B

Třídní profesorka Jiřina Michalová

1. Bárta Stanislav	13. Marek Pavel
2. Čáповá Běluška	14. Pivoňková Františka
3. Eliáš Jaroslav	15. Radoňský Ladislav
4. Flek Ladislav	16. Soukupová Zdeňka
5. Horálková Věra	17. Švarcová Blanka
6. Hlybešová Jana	18. Váňová Marie
7. Janda Josef	19. Vobořil Miloš
8. Jonák Jan	20. Vrbská Věra
9. Kohnová Marie	21. Vykuková Marie
10. Kratochvíl Bohumil	22. Zelený Karel
11. Krejčí Jiří	23. Lederer Hubert
12. Marečková Eva	

XV. ABSOLVENTI 1933 — 1941

TRÍDA A

Třídní profesor Augustin Hnátek

1. Auersvald Václav	17. Preisler Miloš
2. Bezvoda Otakar	18. Procházka Miroslav
3. Cervený Jaroslav	19. Rakušan Ctirad
4. Dufek Jindřich	20. Rus Jaroslav
5. Dvořák Vladimír	21. Říha Jiří
6. Husa Václav	22. Sixta Vojtěch
7. Klouda Lubomír	23. Smrž Adolf
8. Kovářík Mojmir	24. Sosnovský Josef
9. Krajník Karel	25. Soukup Jaroslav
10. Michálek Miloš	26. Stehlík František
11. Molek Jaroslav	27. Syříště René
12. Myslivec Vlastimil	28. Tvrz Jaroslav
13. Pánek Josef	29. Vávra František
14. Pilát Jiří	30. Vedral Zdeněk
15. Plecháč Vlastimil	31. Zípek Bohumil
16. Poklop Josef	

TŘÍDA B

Třídní profesorka Marie Klenková-
Kuchařová

1. Baumgartlová Zdeňka	11. Mynaříková Zdeňka
2. Belingerová Marie	12. Navrátilová Růžena
3. Burešová Eva	13. Rakušanová Libuše
4. Flekalová Jaroslava	14. Siegllová Dagmar
5. Hrochová Zdenka	15. Šindelářová Libuše
6. Jirsáková Štěpánka	16. Škáchová Marie
7. Krahulcová Jitka	17. Vencová Libuše
8. Kratochvílová Naděžda	18. Vlasáková Libuše
9. Landišová Eliška	19. Vraspířová Věra
10. Loukotová Vlasta	20. Zedníková Milada

XVI. ABSOLVENTI 1934 — 1942
TŘÍDA A

Třídní profesor Augustin Hnátek

1. Aldorfová Květoslava	12. Hlaváček Jan
2. Bek Josef	13. Chaloupka Theodor
3. Bryksiová Libuše	14. Jedon František
4. Čermáková Naděžda	15. Jonášová Jiřina
5. Dlab Jan	16. Kaše Josef
6. Doježal František	17. Klinderová Marie
7. Ehl Miloslav	18. Klouda Karel
8. Eis Slavoj	19. Krařková Eva
9. Fořt Přemysl	20. Křeček Jiří
10. Heller Jaroslav	21. Kulich Karel
11. Hladká Drahuse	22. Kýn Jiří

TŘÍDA B

Třídní profesorka Jiřina Michalová

1. Ledeč Jiří	13. Sixta Josef
2. Linhartová Jarmila	14. Slaviček Jan
3. Ludvík Otakar	15. Svoboda František
4. Morávek Zdeněk	16. Svobodová Bohumila
5. Nagyová Miluše	17. Škarda Milan
6. Němečková Anna	18. Vomáčka Václav
7. Pazourek Jiří	19. Vopařil Vladěk
8. Pilařová Jindřiška	20. Votavová Jaromíra
9. Pýcha František	21. Wolfová Věra
10. Račická Jiřina	22. Záhorová Kornelie
11. Rokosová Jaroslava	23. Zajičková Klotilda
12. Říhová Věra	24. Žáček Vladimír

XVII. ABSOLVENTI 1935 — 1943

Třídní profesor Karel Hubička

1. Belinger Adolf	16. Pfann Jaroslav
2. Brousek Otakar	17. Procházková Alžběta
3. Dvořák Jan	18. Procházková Jarmila
4. Fírbas Zdeněk	19. Smržová Blanka
5. Hroudová Marta	20. Suchánek Antonín
6. Chlapec Jaromír	21. Šifnerová Jaroslava
7. Jahnů Marie	22. Šmejkalová Jaruška
8. Kalvas Miloš	23. Šramota Jiří
9. Klementová Jiřina	24. Volf Vladimír
10. Kříž Miloslav	25. Zahradník Rudolf
11. Lemberková Božena	26. Zedník Václav
12. Lukavská Drahomíra	27. Kalfus Karel
13. Mařík Vladimír	28. Heller František
14. Němec Vladimír	29. Ladýř František
15. Pecha Josef	30. Švanda Antonín

XVIII. ABSOLVENTI 1936 — 1944

Třídní profesor Jaroslav Vařečka

1. Bejšovec Jaroslav	17. Stehliková Marie
2. Benešová Jana	18. Svobodová Věra
3. Dohnal Zdeněk	19. Syříště Jaroslav
4. Hlčičovský Vlastimil	20. Škácha Karel
5. Charvát Zdeněk	21. Turecký František
6. Kaňka Cestmír	22. Urban Vlastimil
7. Koc Stanislav	23. Valenta Jiří
8. Košťálová Milena	24. Veverka Mojmír
9. Nagyová Eva	25. Zbejval Jiří
10. Navrátil Josef	26. Kadlec Jaroslav
11. Poledne Ivan	27. Herčík Václav
12. Prášek Zdeněk	28. Jánská Jitka
13. Románek Ivan	29. Koblísa František
14. Rous Jiří	30. Mařová Arnoštka
15. Řezáč František	31. Zeman Josef
16. Schmidt Miloš	

XIX. ABSOLVENTI 1937 — 1945

Třídní profesor Josef Matěcha

1. Beneš František	5. Fiedler Zdeněk
2. Blažek František	6. Hudec Jiří
3. Brousek František	7. Jírová Hana
4. Erbanová Libuše	8. Kostka Jaromír

9. Kovář Oldřich
10. Krulich Ladislav
11. Poledne Aleš
12. Prokeš Ctirad
13. Přítasilová Libuše
14. Rokos Josef
15. Řehák Svatopluk

16. Semrádová Miloslava
17. Snášelová Ludmila
18. Steiningerová Růžena
19. Škába Josef
20. Škop Lumír
21. Tříšťková Jarmila
22. Žáček Jiří

XX. ABSOLVENTI 1938 — 1946

Třídní profesor Karel Hubička

1. Aldorf Josef
2. Bejšovec Stanislav
3. Bezvodová Iiana
4. Borovička Miroslav
5. Borovička Vladimír
6. Cerlová Bohumila
7. Cinkl Otakar
8. Dejmeš Jiří
9. Dlabal Karel
10. Fraňková Miroslava
11. Fusek Ivo
12. Hladík Jiří
13. Holub Jaroslav
14. Horáček Vladimír
15. Horký Svatopluk

16. Hrabě Vít
17. Kaše Jaroslav
18. Koula Ivan
19. Kroutilová Zdeňka
20. Malinová Věra
21. Pařezová Jarmila
22. Řehák Vladimír
23. Sajner Antonín
24. Souček Jaroslav
25. Šifnerová Eva
26. Smejkal Miroslav
27. Vlasák Marian
28. Wolf Otakar
29. Barták Karel

XXI. ABSOLVENTI 1939 — 1947

Třídní profesor Karel Hubička

1. Bencš Ivan
2. Dejmková Drahomíra
3. Havlíčková Jiřina
4. Chmelík Miloš
5. Klínderová Zdenka
6. Kormundová Božena
7. Kratochvíl František
8. Laušman Jiří

9. Ledečková Eva
10. Mařová Jana
11. Rokos Stanislav
12. Rovenská Soňa
13. Rudolfová Danuše
14. Skokan Jan
15. Šabata Stanislav
16. Vupařilová Eva

XXII. ABSOLVENTI 1940 — 1948

Třídní profesor Josef Matěcha

1. Augustinová Hana
2. Bureš Dobroslav
3. Furbas Richard
4. Foff Zdeněk

5. Francík Jiří
6. Jedlička Miroslav
7. Kašová Jaroslava
8. Kozák Luděk

9. Krafek Václav
10. Krátká Alena
11. Kruchňová Jarmila
12. Kučera Stanislav
13. Kunc Jaroslav
14. Měšťánek Miloš
15. Mišáková Jarmila
16. Pátý Jarolím
17. Pecháčková Anna

18. Plaček Milan
19. Pospíšilová Eva
20. Sajner Miloš
21. Suková Milena
22. Soukup František
23. Svobodová Jaroslava
24. Šabata Miroslav
25. Štěpánková Věra
26. Šmíd Václav

XXIII. ABSOLVENTI 1941 — 1949

Třídní profesorka Anna Bašusová

1. Hartman Pravoslav
2. Kabelka Josef
3. Kolasný Vladimír
4. Kovář Jiří
5. Mařa Václav
6. Nový Eduard
7. Samková Květoslava

8. Suk Karel
9. Sýkora Jan
10. Šnajdar Josef
11. Šustrová Miloslava
12. Tyllová Alena
13. Zástěra Čeněk

XXIV. ABSOLVENTI 1946 — 1950

Třídní profesor Karel Hubička

1. Beránek Jan
2. Brtová Eva
3. Černý Zdeněk
4. Dlabal Miloš
5. Havrlant Zdeněk
6. Homola Zdeněk
7. Hrabě Vladimír
8. Jelínek Stanislav
9. Jirkal Jiří
10. Klíndera Jiří
11. Klusáček Ivan
12. Koula Jiří
13. Kravčenko Ivan

14. Krupauer Vladimír
15. Lanc Otto
16. Macháček Vítězslav
17. Mikeš Miroslav
18. Müllerová Zdenka
19. Pejchalová Ludmila
20. Šulc Jiří
21. Šulcová Věra
22. Třešňák Karel
23. Urban Jaromír
24. Vanišová Jarmila
25. Veselý Miroslav
26. Vobořilová Irena

XXV. ABSOLVENTI 1947 — 1951

Třídní učitelé F. Schwarzová a Miroslav Kruml

1. Bášová Marie
2. Bílková Jaroslava
3. Boháček Miroslav
4. Bredová Běla
5. Brtová Marta

6. Čech Petr
7. Charvátová Milada
8. Kočíčka Josef
9. Koman Milan
10. Málková Drahoslava

11. Mandák Václav
12. Pallasová Eliška
13. Peterka Vojtěch

14. Řehák Zdeněk
15. Vodička Ivan
16. Pospíchal Milan

XXVI. ABSOLVENTI 1948 — 1952

Třídní učitelka Jiřina Lukášová

1. Bohdanecký Zdeněk
2. Boušová Milena
3. Brych Zdeněk
4. Březina Karel
5. Burda Vladimír
6. Černická Jarmila
7. Červený Čeněk
8. Hájková Jaroslava
9. Heller Vlastimil
10. Hlavatá Stanislava
11. Chroust Václav
12. Jaki Lubomír
13. Jará Eva
14. Kadeřábek Jiří
15. Klímová Drahomíra
16. Kormunda Josef
17. Kořínková Helena

18. Krulich Jiří
19. Kubečka Jan
20. Kuncová Věra
21. Kyznar František
22. Novák Jiří
23. Novák Miroslav
24. Prokopová Zdeňka
25. Rezníček Václav
26. Schulz Radovan
27. Smetana Ladislav
28. Smrčka Jaroslav
29. Součková Olga
30. Ševčík Otakar
31. Štáinbruch Jaroslav
32. Vizek Miloslav
33. Zámotná Eva

XXVII. ABSOLVENTI 1949 — 1953

Třídní učitelka Jiřina Lukášová

1. Bednár Vlastimil
2. Benedikt Miloš
3. Beran Antonín
4. Brt Roman
5. Bubllová Věra
6. Čepička Bedřich
7. Dejdar Josef
8. Dostál Ladislav
9. Fischer Josef
10. Francík Vladimír
11. Jicha Ladislav
12. Kovář Vladislav

13. Kříž Jaroslav
14. Kubec Milan
15. Němec Miloš
16. Polanecká Věra
17. Poupová Alena
18. Rybák František
19. Ryšlínk Oldřich
20. Stejskal Alois
21. Svoboda Josef
22. Šibrava Zdeněk
23. Týbl Přemysl

XXVIII. ABSOLVENTI 1950 — 1953

Třídní učitel Jaroslav Hrubý

1. Belzová Miluše
2. Bryksí Lubomír

3. Donát Miloš
4. Drescher Karel

5. Fišer Kurt
6. Gruberová Jiřina
7. Havel Stanislav
8. Jtra Václav
9. Kahoun Jiří
10. Kotaška Jiří
11. Mrázková Květa
12. Novotná Jarmila
13. Palounek Jiří
14. Procházka Jan

15. Procházková Božena
16. Procházková Květuše
17. Rollová Dagmar
18. Říhová Jarmila
19. Sadílek Milan
20. Sedláčková Marta
21. Stárek Josef
22. Šafaříková Anna
23. Tichý Milan
24. Zavřelová Věra

XXIX. ABSOLVENTI 1951 — 1954

Třídní učitelka Jiřina Lukášová

1. Bášová Heda
2. Bořen Josef
3. Breburda Jindřich
4. Čabanová Ladislava
5. Černická Marie
6. Chábera Josef
7. Jicha Oldřich
8. Kořítko František
9. Krsková Věra
10. Lacinová Vlasta
11. Marek Jaroslav
12. Nepovímová Miloslava
13. Pospíchalová Alena

14. Prokopová Eva
15. Růna Zdeněk
16. Solníčková Hilda
17. Staňková Jaroslava
18. Strnad Miroslav
19. Špitálský Václav
20. Těšíková Jaroslava
21. Třeštk Jan
22. Tuček Luboš
23. Vodrážka Pavel
24. Votavová Jana
25. Weisová Květa

XXX. ABSOLVENTI 1952 — 1955

Třídní učitelka Klotilda Chválová

1. Fiala Jiří
2. Fottová Jiřina
3. Hlíňáková Vlasta
4. Houžvička Stanislav
5. Charamzová Milena
6. Jirsková Božena
7. Kábrtová Svatava
8. Kadeřábková Eva
9. Klemenc Oldřich
10. Klímová Anna
11. Knážíková Hana
12. Končíková Eva
13. Kostik Bohumil
14. Kozel Václav

15. Lalíková Marie
16. Langrová Anastazie
17. Matějková Danuše
18. Místerka Václav
19. Mrázková Hana
20. Pikner Bohumil
21. Pokorná Jitka
22. Pospíšilová Zdeňka
23. Pouzová Jana
24. Schováňková Marcela
25. Šafránek Jiří
26. Veselá Jitka
27. Vykusová Zdena
28. Zounová Františka

XXXI. ABSOLVENTI 1953 — 1956

TŘÍDA A

Třídní učitel Jaroslav Hrubý

1. Bečvářová Vilma	13. Krykorková Ilana
2. Bohuslávek Jaroslav	14. Livorová Anna
3. Brouliková Květa	15. Lorenc Miroslav
4. Hartman Michal	16. Malá Marie
5. Hedrlíková Blanka	17. Manda Jiří
6. Houdková Marcela	18. Nováková Jana
7. Hrubá Vlastimila	19. Pujmanová Eva
8. Jelínek Josef	20. Riegl František
9. Junková Hana	21. Strejčková Marie
10. Kloss Karel	22. Týlová Anna
11. Krček Karel	23. Sýkora Jiří
12. Kruliš Ivan	24. Zajíc Antonín

TŘÍDA B

Třídní učitel Jaroslav Pelikán

1. Apltauerová Květoslava	13. Hovorka Miloslav
2. Axamitová Jana	14. Kadeřábek Bořek
3. Bubeník Bohumil	15. Kimák Fejko Josef
4. Bubeník Vlastimil	16. Mandík Jiří
5. Drescher Jiří	17. Procházková Radmila
6. Felix Jaroslav	18. Pudil Jiří
7. Franc Josef	19. Růžičková Miluše
8. Háček Karel	20. Řezáčová Eva
9. Heidrichová Adriana	21. Souček Luděk
10. Heřtus Jiří	22. Svobodová Věra
11. Iloryna Jiří	23. Švestková Gertruda
12. Hořejš Jaroslav	24. Vítková Jaroslava

XXXII. ABSOLVENTI 1954 — 1957

TŘÍDA A

Třídní učitelka Klotilda Chválková

1. Bauman Svatopluk	9. Dočekal Neklan
2. Benešová Jaroslava	10. Finková Jana
3. Benešovský Jiří	11. Götzová Gertruda
4. Bláhová Hana	12. Hladík Václav
5. Bucharová Jana	13. Hledík Bořivoj
6. Cívínová Jana	14. Chudobová Milena
7. Čubanová Jaroslava	15. Jelínková Marie
8. Derňová Věra	16. Knížková Vlasta

17. Kolář Bohumír
18. Kořínková Květoslava
19. Kořínková Marie
20. Kottová Libuše
21. Kroupa Petr
22. Lukáševská Hana

23. Marešová Eva
24. Marková Libuše
25. Molčanyiová Terezie
26. Myšáková Jana
27. Nedbalová Marie
28. Novotný Josef

TŘÍDA B

Třídní učitelka Jiřina Lukášová

1. Bláhová Hana	13. Starý František
2. Kobr Miroslav	14. Strnadová Olga
3. Kořínková Jaroslava	15. Škorpilová Ivanka
4. Křivánková Maria	16. Trnka Jan
5. Ktoda Jaroslav	17. Vaisová Blanka
6. Macková Anna	18. Valentová Věra
7. Mudrochová Helena	19. Vodráček Oldřich
8. Nedbalová Hana	20. Záměstný Leoš
9. Polívková Bohuslava	21. Živcová Eva
10. Posyíl Zdeněk	22. Živcová Jiřina
11. Relichová Božena	23. Živcová Vanda
12. Saková Eva	24. Hrabal Karel

XXXIII. ABSOLVENTI 1955 — 1958

TŘÍDA A

Třídní učitelé Jaroslav Hrubý a Žofie Sochorová

1. Baňka Pavel	18. Hovorka František
2. Barták Karel	19. Hrubá Ludmila
3. Brávek Zdeněk	20. Charouzková Vlasta
4. Bruna Jan	21. Chytráček Alena
5. Brunnerová Marie	22. Janouchová Marie
6. Cenigr Svatoš	23. Jiráček Jiří
7. Čejková Miloslava	24. Jiráková Helena
8. Dočekal Václav	25. Josefek Jaroslav
9. Dočekalová Alena	26. Klemencová Blanka
10. Doubrava Petr	27. Kordová Hana
11. Drobná Jana	28. Kotlaba Josef
12. Fabiánová Eva	29. Kubátová Eva
13. Hájková Libuše	30. Kundrum Karel
14. Hlaváčová Jiřina	31. Pokorný Jaroslav
15. Hlíňáková Jana	32. Řezba Václav
16. Holá Květa	33. Selinger Jiří
17. Homutová Milena	

TŘÍDA B

Třídní učitelka Emilie Kovářová

1. Čejkovský Miloslav	18. Řezníček Richard
2. Kocourek Jan	19. Severin Zdeněk
3. Kratochvílová Eva	20. Sommer Karel
4. Libovická Jiřina	21. Stiefel Karel
5. Marhanová Lenka	22. Svobodová Ivanka
6. Matyáš Václav	23. Štajner Václav
7. Mikšovská Marie	24. Šťastná Milada
8. Novák Miloš	25. Šťastný Karel
9. Novotný Jaroslav	26. Trachtová Stanislava
10. Ouzký Jiří	27. Vaváková Jarmila
11. Pechatý Jaroslav	28. Vlasáková Marie
12. Petrášek Jaroslav	29. Zachovalová Jaroslava
13. Prášek Ferdinand	30. Záruba Stanislav
14. Procházka Josef	31. Jirkovská Jana
15. Procházková Jarmila	32. Kašíčková Jaroslava
16. Rejholcová Jaroslava	33. Kalívoda Viktor
17. Řezáč Antonín	34. Rýva Emil

XXXIV. ABSOLVENTI 1956 — 1959 TŘÍDA A

Třídní učitelka Bohumíra Sedláková

1. Axamitová Jarmila	18. Janovský Karel
2. Bartoš Karel	19. Jánská Hana
3. Bečvářová Milada	20. Jeřábek Milan
4. Borovičková Hana	21. Jirkalová Ludmila
5. Budská Ladislava	22. Jirouchová Petronela
6. Čuban Stanislav	23. Jozífková Eva
7. Dočekalová Adriena	24. Kadeřábková Marie
8. Drábková Pavla	25. Kafka Bohumil
9. Drbal Václav	26. Karbulková Vlastimila
10. Dvořák Miloš	27. Klíma Bedřich
11. Dvořáková Jaroslava	28. Křivánek Václav
12. Haníková Zdeňka	29. Kučerová Eva
13. Hamušová Jana	30. Laláková Miloslava
14. Heindrichová Doris	31. Stehnová Marie
15. Henzlová Eva	32. Žatečka Luboš
16. Fischerová Lenka	33. Maneta Lubomír
17. Janděčka Jiří	

TŘÍDA B

Třídní učitelka Helena Kadeřábková

1. Grulichová Jana	3. Král Václav
2. Jakubínská Blanka	4. Líznerová Marta

5. Ložková Anna	21. Řípa Ladislav
6. Miškovská Milada	22. Řípa Miloš
7. Neumann Milan	23. Slezáková Dagmar
8. Neumannová Miroslava	24. Smrkovský Jiří
9. Nevařilová Helena	25. Svatková Marie
10. Nováková Jana	26. Svobodová Jitka
11. Pádlová Marie	27. Šotolová Marie
12. Pařídus Milan	28. Trnka Bohumil
13. Picková Helena	29. Tůmová Jitka
14. Potůček Jaroslav	30. Váagnerová Stanislava
15. Procházková Libuše	31. Valtrová Štěpánka
16. Prokop František	32. Vedralová Ludmila
17. Ptáková Věra	33. Vyskočilová Jitka
18. Rennerová Melanie	34. Zahradníková Miloslava
19. Richterová Eva	35. Živná Iva
20. Rybáková Božena	36. Hájek Adolf

XXXV. ABSOLVENTI 1957 — 1960 TŘÍDA A

Třídní učitel Jaroslav Pelikán

1. Bakulová Jana	17. Navrátil Miloš
2. Bedrníčková Helena	18. Nová Marta
3. Bekrová Maria	19. Nováková Věra
4. Bráchová Otílie	20. Petrová Jana
5. Brožková Zdeňka	21. Piša Pavel
6. Černíková Jaroslava	22. Pokorný František
7. Doležalová Eva	23. Renner Oldřich
8. Hásová Milena	24. Ropek Jaroslav
9. Hladíková Ivanka	25. Šmejkalová Marie
10. Hrouda Vít	26. Šťastný Pavel
11. Kordová Blažena	27. Šolt Jan
12. Kosinová Miluše	28. Tejček Josef
13. Krulich Jiří	29. Vaňková Ivana
14. Lakomý Antonín	30. Vích Tomáš
15. Marklová Vlasta	31. Vojáček Jan
16. Morávek Aleš	

TŘÍDA B

Třídní učitel Josef Loskot

1. Bednaříková Lidmila	8. Janeček Ivan
2. Budková Marta	9. Jelínek Jiří
3. Ciporanov Josef	10. Kačer Josef
4. Fousek Zdeněk	11. Karas Václav
5. Hamáčková Růžena	12. Klíčová Marta
6. Chytráček František	13. Kohoutek Jaroslav
7. Jakš Petr	14. Kopecký Jiří

15. Kořínek Václav
16. Lang Čestmír
17. Micková Věra
18. Niessner René
19. Olmrová Jana
20. Padevět Václav
21. Procházková Alexandra
22. Skořepa František
23. Šafránková Helena

24. Šebestová Zdenka
25. Šidová Jana
26. Šimůnková Magdalena
27. Tůmová Hermína
28. Ublová Jitka
29. Uldrichová Jana
30. Veselý Kamil
31. Veselý Zdeněk
32. Vnoučková Alena

XXXVI. ABSOLVENTI 1958 — 1961

TŘÍDA A

Třídní učitel Anežka Vichová

1. Bálková Miroslava	17. Nezavdalová Ludmila
2. Čaban Jiří	18. Nikodémová Jarmila
3. Drahoňovská Jana	19. Nosková Vlasta
4. Grulichová Naděžda	20. Nováková Marie
5. Hedrlínová Hana	21. Nováková Miroslava
6. Hladký Jiří	22. Pekárková Jaroslava
7. Hlaváčová Jarmila	23. Pohořálková Ludmila
8. Hoznour Josef	24. Pospíšilová Jaroslava
9. Hübschová Zdeňka	25. Procházková Eva
10. Kalašová Marie	26. Pujmanová Marta
11. Kolmanová Marie	27. Řezáčová Vladimíra
12. Kořán Václav	28. Stříbrná Zuzana
13. Kořínková Marie	29. Svobodová Jiřina
14. Kučerová Jaroslava	30. Šanková Tatiana
15. Nádeník Dalibor	31. Šemrincová Jana
16. Němečková Jana	32. Vaňková Ludmila

TŘÍDA B

Třídní učitelka Emilie Kovářová

1. Blecha Miroslav	16. Mikzová Helena
2. Bohatová Milena	17. Nekoňný Bohumil
3. Březina Josef	18. Nováková Irena
4. Drábková Věnceslava	19. Nováková Marie
5. Drahotová Dana	20. Nyklová Zdeňka
6. Holus Jiří	21. Petrová Milada
7. Hůla Jiří	22. Plundrová Ivana
8. Jiráčková Libuše	23. Procházková Jaroslava
9. Kodeš Miloš	24. Procházková Zdeňka
10. Konř Miroslav	25. Šormová Eva
11. Krček Petr	26. Visner Miroslav
12. Kučera Jan	27. Wretzel Ivan
13. Kvapilová Zdena	28. Zápotocká Květa
14. Lišoněk Pavel	29. Ziegler Václav
15. Mareš Miroslav	

XXXVII. ABSOLVENTI 1959 — 1962

TŘÍDA A

Třídní učitelka Klotilda Chválová

1. Bendová Libuše	14. Němcová Eva
2. Bílková Marie	15. Nepraš Karel
3. Čvančara Václav	16. Nikodýmova Božena
4. Chadrabová Vladimíra	17. Petr Jiří
5. Kafka Ivan	18. Prokeš Jiří
6. Kašová Marta	19. Sobíšek Pavel
7. Kočandrlová Emilie	20. Stankeová Eva
8. Lohanský Jan	21. Svobodová Zdeňka
9. Marianí Jana	22. Šťastná Hana
10. Marková Blanka	23. Tučková Eva
11. Mezulianíková Miroslava	24. Veselý Lubomír
12. Mrázová Věra	25. Vyskočilová Blanka
13. Nekoňná Jana	

TŘÍDA B

Třídní učitel Josef Podrabský

1. Buchar Jindřich	14. Minaříková Jaroslava
2. Doležalová Dana	15. Neckář František
3. Doležalová Monika	16. Novák František
4. Francová Václava	17. Novák Jaroslav
5. Fridrichová Věra	18. Pliška Zdeněk
6. Hendrychová Jitka	19. Poláková Ludmila
7. Hubáčková Jitka	20. Ryklová Miroslava
8. Kadeřávek Josef	21. Šénová Jaroslava
9. Kluka Miroslav	22. Škrobová Jitka
10. Kohoutek Milan	23. Švecová Jana
11. Kozáková Stanislava	24. Uvírová Ivana
12. Maříková Jana	25. Voráč Vladimír
13. Máslová Milada	26. Zelenková Danuše

XXXVIII. ABSOLVENTI 1961 — 1964

TŘÍDA A

Třídní učitel Jaroslav Pelikán

1. Bartoň Zdeněk	7. Frišmanová Anna
2. Bednařík Karel	8. Havelková Pavla
3. Bedrníčková Jaroslava	9. Hrubá Oldřiška
4. Bernatová Alena	10. Jenšovská Helena
5. Blažková Jana	11. Kopecká Ljuba
6. Bohata Antonín	12. Marečková Máří Magdalena

13. Marková Gabriela
14. Matoušková Marcela
15. Motyčková Ludmila
16. Nikl Karel
17. Nový Miroslav
18. Paul Josef
19. Poláková Lidmila
20. Procházková Hana

21. Svobodová Hana
22. Šarochová Anna
23. Tourková Eva
24. Trejbal Karel
25. Týčová Milena
26. Vajner Josef
27. Vojtěch Josef
28. Zatloukalová Jana

TRÍDA B

Třídní učitelka Helena Kadeřábková

1. Burianová Marie	16. Kučerová Jana
2. Černá Miluše	17. Markovská Jaroslava
3. Finková Eva	18. Novák Václav
4. Formánková Marta	19. Podlipský Pavel
5. Franěk Jiří	20. Rollo Milan
6. Fridrichová Věra	21. Šmejkalová Hana
7. Hep Jaroslav	22. Špalková Věra
8. Holcová Miroslava	23. Ulom František
9. Janoušková Marie	24. Vajnerová Jana
10. Kašová Jaroslava	25. Vančura Jan
11. Kohoutková Miroslava	26. Vyhnanáková Milena
12. Kolenská Vlasta	27. Zahrádková Jaroslava
13. Kolenský Miroslav	28. Zedníková Hana
14. Krampolová Jiřina	29. Zouzalová Jana
15. Krylová Zorka	

XXXIX. ABSOLVENTI 1962 — 1965

TRÍDA A

Třídní učitelka Klotilda Chválová

1. Benda Václav	16. Nepil František
2. Brožek Jiří	17. Novotná Libuše
3. Bystřická Zdeňka	18. Nový Jaroslav
4. Fialková Jana	19. Rusý Pavel
5. Hedrlínová Jaroslava	20. Skochová Marie
6. Hladíková Helena	21. Soukenková Jaroslava
7. Hladká Ivana	22. Strachová Zdeňka
8. Hořejšová Blanka	23. Svatoň Zdeněk
9. Hubáčková Eva	24. Svatoňová Helena
10. Jeřábková Dagmar	25. Šmejkalová Milada
11. Jirkovská Blanka	26. Špitalský Jiří
12. Kopecká Jarmila	27. Štátná Libuše
13. Křeček Vlastimil	28. Vosecký Jiří
14. Kunert Ladislav	29. Vaňková Jarmila
15. Moucha Jaroslav	

TRÍDA B

Třídní učitel Josef Podbrabský

1. Bílek Pavel	17. Mysliveček Jan
2. Cikánová Ludmila	18. Novotná Ludmila
3. Čaloud Pavel	19. Novotná Jana
4. Čvančara Pavel	20. Pečenka Pavel
5. Daková Jiřina	21. Rösel Miroslav
6. Hluchaničová Helena	22. Rubášová Václava
7. Holub Antonín	23. Rytínová Vlastimila
8. Karbusická Libuše	24. Suchánková Jaroslava
9. Korecká Soňa	25. Svobodová Irena
10. Krajník Karel	26. Šaman Jiří
11. Králová Eva	27. Šimůnek Zdeněk
12. Kuprová Emilie	28. Vyhnař Jaromír
13. Líbalová Marie	29. Wretzelová Soňa
14. Makovec Ivan	30. Zemanová Jitka
15. Mikešová Marie	31. Zichová Božena
16. Moravcová Dagmar	

TRÍDA C

Třídní učitelka Eva Benhartová

1. Formánek Ladislav	18. Honcová Marcela
2. Heller Josef	19. Cháberová Věra
3. Chvalkovský Jindřich	20. Jozová Hana
4. Lukeš Pavel	21. Kolářová Hana
5. Nykl Josef	22. Kotounová Marcela
6. Touš Čestmír	23. Koupková Marcela
7. Váňa Pavel	24. Koželská Jarmila
8. Brejchová Marta	25. Mašinová Hana
9. Cikánová Alena	26. Mašková Gertruda
10. Cettlová Lenka	27. Petříčková Marcela
11. Coubalová Marie	28. Stará Magdalena
12. Dittrichová Zora	29. Stárková Jiřina
13. Dvořáková Jaroslava	30. Šapová Eva
14. Dytrychová-Matýsková Marcela	31. Turková Bohumila
15. Fottová Jaroslava	32. Turková Jarmila
16. Francová Jitka	33. Zelená Růžena
17. Holubová Marie	34. Zdeňková Marie

XL. ABSOLVENTI 1963 — 1966

TRÍDA A

Třídní učitel Bohumil Nepovím

1. Baumanová Romana	3. Budská Marie
2. Bezdíčková Daňa	4. Čuláková Vlasta

5. Drahoňovská Alena
6. Filipová Lenka
7. Fuksa Jiří
8. Horská Ivana
9. Koulová Blanka
10. Lehká Jana
11. Mazurová Hana
12. Menclová Jarmila
13. Neumannová Svatava
14. Padevětová Libuše
15. Paukert Josef
16. Pešoutová Ludmila
17. Plačková Jaroslava

18. Podlipská Ivana
19. Simonová Jaroslava
20. Slavík Miroslav
21. Staněk František
22. Stehlíková Marta
23. Uxa Richard
24. Vašíček Pavel
25. Vilím Jaroslav
26. Vodičková Hana
27. Voříšek Vladimír
28. Zavadilová Zdenka
29. Mann Jindřich

TŘÍDA B

Třídní učitelka Helena Kadeřábková

1. Bartušková Růžena
2. Bernatáková Alena
3. Dennenlinová Adéla
4. Gerušová Marie
5. Hrubá Jaroslava
6. Hruška Karel
7. Hůla Zdeněk
8. Hybšová Eva
9. Chadraba Václav
10. Langová Eva
11. Ležalová Jaroslava
12. Libovický Vladimír
13. Líška Pavel
14. Marešová Jaroslava
15. Marková Renata
16. Maříková Marta
17. Nezavdal Jaroslav
18. Novák Jaroslav

19. Plundr Otakar
20. Puzejová Alena
21. Roudnická Irena
22. Růžičková Marie
23. Rücklová Eva
24. Skalický Jaroslav
25. Svoboda Vlastimil
26. Svobodová Eva
27. Sýkora Jiří
28. Šátek Josef
29. Šebesta Oto
30. Šimková Věnceslava
31. Třmínková Pavla
32. Vejdrovský Karel
33. Vícovský Václav
34. Vlasák Vladimír
35. Vlčková Hana

TŘÍDA C

Třídní učitel Ladislav Tománek

1. Holý Václav
2. Horký Vladimír
3. Hovorka Jaroslav
4. Hovorka Václav
5. Joza Jiří
6. Kovač Pavel
7. Kvasil Michal
8. Lehký Tomáš

9. Majer Jaroslav
10. Mašín Miroslav
11. Sedláček Václav
12. Špak Pavel
13. Zahajský Stanislav
14. Bradáčová Marie
15. Digrinová Miroslava
16. Dubnová Jana

17. Havránková Alena
18. Cháberová Helena
19. Jirkovská Marie
20. Kučková Vlasta
21. Kolbová Zdeňka
22. Korandová Lenka
23. Kratochvílová Jana
24. Kříbalová Stanislava

25. Linhartová Milada
26. Mašínová Ivana
27. Melicharová Eva
28. Pašková Jana
29. Pokorná Jindra
30. Válová Ladislava
31. Váňová Jaroslava
32. Vávrová Eva

XLI. ABSOLVENTI 1964 — 1967

TŘÍDA A

Třídní učitelka Věra Kubecová

1. Boháček Josef
2. Černá Hana
3. Černá Jaroslava
4. Dušková Blanka
5. Houžvičková Miloslava
6. Jindřichovská Helena
7. Kailová Jindřiška
8. Kamínková Jitka
9. Kašáková Marcela
10. Kvasničková Ladislava
11. Kopecká Blanka
12. Křištofová Jiřina
13. Malá Jaroslava
14. Marečková Vendulka
15. Marková Anna
16. Mojžíšová Milena
17. Mukařovská Věnceslava
18. Mužiková Jitka

19. Navrátilová Eva
20. Nesvadbová Helena
21. Pokorná Hana
22. Procházková Lenka
23. Průšová Marta
24. Příbyl Karel
25. Ráž Vladimír
26. Slaninová Staša
27. Šimůnek Karel
28. Šlégrová Eva
29. Trnka Josef
30. Tučková Zdeňka
31. Urbánková Blanka
32. Václavek Jiří
33. Vašínová Vladimíra
34. Zelinková Hana
35. Zitta Vlastimil

TŘÍDA B

Třídní učitelka Květa Benediktová

1. Benda Jan
2. Čapková Lenka
3. Dvořáková Marta
4. Eliášová Iva
5. Erbenová Olga
6. Havlová Marie
7. Hůlovec Pavel
8. Jasiňský Vlastimil
9. Jiráčková Helena
10. Kleger Vladimír
11. Klossová Alena
12. Kontowicz Josef

13. Kratochvílová Alena
14. Misárková Olga
15. Nehasil Václav
16. Pecák Ivan
17. Pošta Josef
18. Polívka Ladislav
19. Procházka Jaroslav
20. Přerovská Marie
21. Simon Ladislav
22. Slavík Radovan
23. Slavíková Drahomíra
24. Slepíčka Josef

25. Šídová Věra
26. Šorm Jiří
27. Tuček Milan
28. Tuček Rudolf
29. Uxa Jan
30. Václavková Evženie

31. Vejražka Jiří
32. Vostruha Jiří
33. Vraštilová Jana
34. Zoumarová Eva
35. Žaludová Jarmila

TŘÍDA C

Třídni učitelka Věra Strnadová

1. Hobl Jan	15. Hanušová Miloslava
2. Hřebíček Jiří	16. Honejsková Lenka
3. Král Jaroslav	17. Chloupková Jaroslava
4. Kratochvíl Bohumil	18. Kolenská Alena
5. Lisý Adolf	19. Machková Jiřina
6. Novotný Zdeněk	20. Milnerová Hana
7. Třešňák Jaroslav	21. Novotná Vlasta
8. Bečková Eva	22. Pšeničková Vladislava
9. Bělíková Eva	23. Stará Marie
10. Bohatová Zdeňka	24. Szűcssová Helena
11. Břejchová Marcela	25. Šmolčáková Jarmila
12. Břejchová Olga	26. Toušová Daniela
13. Běhňáčková Miroslava	27. Zadražilová Jana
14. Cikánová Lenka	

XLII. ABSOLVENTI 1965 — 1968

TŘÍDA A

Třídni učitel Bohumil Nepovím

1. Brožek Vladimír	17. Kloudová Eva
2. Bruna Václav	18. Marková Anna
3. Chvojka Jiří	19. Moudrá Marie
4. Kleiner Vlastimil	20. Mužíková Zdeňka
5. Slanař Vladimír	21. Novotná Růžena
6. Blažková Bohumila	22. Petránková Jiřina
7. Drábková Helena	23. Rašková Pavla
8. Fottová Jitka	24. Slavičková Alena
9. Hanušová Milada	25. Stoklasová Milena
10. Havránková Hana	26. Šebková Jindra
11. Hlaváčková Jaroslava	27. Šulcová Lenka
12. Hladíková Hana	28. Trmíková Miroslava
13. Holubová Jana	29. Urbanová Jana
14. Chapinová Jiřina	30. Vaníčková Eva
15. Chrtková Věra	31. Vacková Jaroslava
16. Kloudová Hana	32. Vlčková Drahomíra

TŘÍDA B

Třídni učitel Josef Podrabský

1. Formánková Marie	14. Novotná Jarmila
2. Iladíková Růžena	15. Píša Milan
3. Horyna Jan	16. Rambousek Miloslav
4. Hudcová Jitka	17. Rejholcová Jaroslava
5. Jarmová Jana	18. Růžičková Jiřina
6. Jedličková Marie	19. Sedláčková Božena
7. Kropáčková Jaroslava	20. Simonová Jana
8. Kudrnáčová Vlasta	21. Stehlíková Jaroslava
9. Lubr Jaroslav	22. Svobodová Marta
10. Matasová Gabriela	23. Šindelář Jiří
11. Mužík Petr	24. Štolba Václav
12. Müllerová Eva	25. Votápková Dana
13. Neckář Lubomír	26. Vrabec Miloš

TŘÍDA C

Třídni učitel Antonín Wimmer

1. Bartůšková Jaroslava	15. Peterková Marie
2. Basaňová Olga	16. Pospíšil Miroslav
3. Bruthans Zdeněk	17. Přihodová Hana
4. Dušek Josef	18. Rakušan Hubert
5. Fetterle Hynek	19. Schams Miloš
6. Chvojka Milan	20. Sosvorová Věnceslava
7. Chvojka Vladimír	21. Splavec Zdeněk
8. Jelínek Jaromír	22. Šmídová Věra
9. Kunertová Alena	23. Třmínek Tomáš
10. Lambertová Libuše	24. Tvrdíková Jana
11. Litera Bohuslav	25. Ulrich Michal
12. Malík Stanislav	26. Uldrychová Helena
13. Moravcová Milena	27. Viznerová Dagmar
14. Netušil Jaromír	

XLIII. ABSOLVENTI 1966 — 1969

TŘÍDA A

Třídni profesorka Alena Jákllová

1. Bien René	7. Fuchs František
2. Brtková Marie	8. Hartigová Hana
3. Dvořák Václav	9. Horáková Miroslava
4. Felzmanová Jaroslava	10. Kocourek Pavel
5. Fottová Miroslava	11. Komárek Vlastislav
6. Franta Josef	12. Konvička Lubomír

13. Kopčel Rudolf
14. Kratochvílová Božena
15. Kunová Dana
16. Ledec Jan
17. Markovská Naděžda
18. Petráňová Dagmar
19. Popovová Jaroslava
20. Procházková Eva
21. Pýchová Ludmila

22. Svobodová Jaroslava
23. Šaman Pavel
24. Šilhán Zdeněk
25. Šindelář Ivo
26. Turková Jana
27. Vančurová Věra
28. Vopařil Jiří
29. Zahradková Ivana
30. Žák Jan

TŘÍDA B

Třídní profesorka Ivana Burešová

1. Diviš Karel	15. Palizová Ludmila
2. Hamták Petr	16. Petrová Jitka
3. Karas Petr	17. Peťovská Olga
4. Kolín Jaroslav	18. Ropková Eva
5. Pohořalý Ladislav	19. Sehnalová Marta
6. Růžička Pavel	20. Schneiderová Marie
7. Uher Václav	21. Stejnocherová Jaroslava
8. Vacek Jaromír	22. Štěfanová Marie
9. Čiháková Tamara	23. Štochlová Jaroslava
10. Klestilová Hana	24. Šulcová Dagmar
11. Lísková Helena	25. Urbanová Jiřina
12. Mánková Miroslava	26. Vlastníková Květoslava
13. Mathonová Daniela	27. Zelenková Anna
14. Nováková Eva	28. Zimová Miloslava

TŘÍDA C

Třídní profesor Ladislav Tománek

1. Bráňová Ivona	15. Neprašová Jiřina
2. Brožová Jarmila	16. Nykodýmova Miluše
3. Červinková Eva	17. Paďourová Dagmar
4. Hošková Věra	18. Pávková Anna
5. Chroustová Hana	19. Pecháčková Věra
6. Jedličková Bohumila	20. Polánková Miroslava
7. Kašová Dana	21. Poupová Zdeňka
8. Kmochová Ivana	22. Slavíková Pavla
9. Krausová Eva	23. Šebestová Jaruše
10. Kropíková Ivana	24. Šimonová Alice
11. Kumštátová Irena	25. Tylová Marie
12. Kuchařová Ivana	26. Vedralová Lenka
13. Kutlíková Jarmila	27. Zalabáková Vladislava
14. Maradová Lucie	

SEZNAM ŽÁKŮ VE ŠKOLNÍM ROCE 1968/69

Hvězdičkou jsou označeni žáci, kteří dosáhli vyznamenání

TŘÍDA I. A

Třídní profesor Josef Němeček

1. Davídek Josef, 2. Egem Milan, 3. Chybný Zdeněk, 4. *Novák František,
5. Pincel Josef, 6. Rambousek Jan, 7. Schmidt Leopold, 8. Soukup Petr, 9. Válek Petr,
10. Vyhmal Zbyněk, 11. Musil Jan, 12. Apeltauerová Jana, 13. Budková Věra,
14. Černá Helena, 15. Holubová Božena, 16. Horáková Ludmila, 17. Hrdličková Jarmila,
18. Jabůrková Eva, 19. Jášová Dagmar, 20. *Králová Olga, 21. Kučerová Jana,
22. Lněničková Eva, 23. Macánová Marie, 24. Matoulková Irena, 25. Nováková Hana,
26. Přibyllová Ljubov, 27. Radová Zdeňka, 28. *Stránská Marta, 29. Trmínková Daniela,
30. Turecká Hana, 31. Turková Zdeňka, 32. Záhorová Ivana, 33. *Žáková Michaela,
34. Jiráčková Renata

TŘÍDA I. B

Třídní profesorka Zdena Jirešová

1. Bejšovec Jan, 2. Beneš Josef, 3. Bubeníčková Helena, 4. Češnerová Zdeňka,
5. Dušilová Marie, 6. *Hladík Jiří, 7. Hlavsová Jana, 8. Hofmanová Věra, 9. Horáková Alena,
10. Hrdličková Marie, 11. Jandošová Anděla, 12. Jankovský Vilislav, 13. Krmenčíková Blanka,
14. Manda Lubomír, 15. Nováková Hana, 16. Nymburská Petra, 17. Obermann Pavel,
18. Pačes Miroslav, 19. Partlová Ludmila, 20. Pavlásková Zdeňka, 21. Pláková Marie,
22. Procházka Tomáš, 23. Protivánková Irena, 24. Schmidt Vladislav, 25. Štádler Karel,
26. Štovíčková Marie, 27. Vlachová Blanka, 28. Vavříčková Jitka,
29. Vedralová Dana, 30. Veselá Jana, 31. Vomáčeková Zdeňka

TŘÍDA I. C

Třídní profesor Bohumil Nepovim

1. Bébr Richard, 2. Harnych Emil, 3. Fink Jiří, 4. Hladík Lumír, 5. Koza Petr,
6. Radoza Jan, 7. Badová Marcela, 8. Banková Jarmila, 9. Barešová Helena,
10. Bejčková Marie, 11. Bierlová Jana, 12. Buňatová Stanislava, 13. Černá Miroslava,
14. *Červená Zuzana, 15. Čiháková Božena, 16. Číhalová Eva, 17. Čutková Květoslava,
18. Dvořáková Olga, 19. Chybná Jitka, 20. Jánská Ivana, 21. Krejčíková Eva,
22. Kuchařová Zuzana, 23. Kýnová Eva, 24. Machurková Vladimíra, 25. Malkovská Renata,
26. Piazzová Jaromíra, 27. Přibyllová Miluše, 28. Svobodová Jitka, 29. Svobodová Karla,
30. Šimáček Jaroslava, 31. Šindelářová Hana, 32. *Včelová Květuše,
33. Voltová Blanka, 34. *Vyskočilová Václava, 35. Záluská Marie

TŘÍDA II. A

Třídní profesorka Ilona Bartošová

1. Bauman Milan, 2. Brožek Miroslav, 3. *Hála Vratislav, 4. Jásková Alena, 5. Klicperová Daniela, 6. Kmocho Stanislav, 7. Kuchařová Alena, 8. Kýnová Jiřina, 9. *Langová Drahomíra, 10. Lob František, 11. Málek Jiří, 12. Mrvíková Dagmar, 13. *Nováková Květa, 14. Procházková Zdeňka, 15. Rakušanová Sylva, 16. Ratajová Jaroslava, 17. Schaller Pavel, 18. Soukupová Pavla, 19. Staněk Ladislav, 20. Stárková Milena, 21. Svobodová Hana, 22. Šindela Vlastimil, 23. Štercl Josef, 24. Václavková Vlasta, 25. Raban Zdeněk

TŘÍDA II. B

Třídní profesorka Věra Kubečová

1. Auerová Jarmila, 2. Blažková Jana, 3. Budišová Irena, 4. *Čejchanová Věra, 5. *Dittrichová Jana, 6. Jíchová Jaroslava, 7. Jíchová Jitka, 8. Korečková Libuše, 9. Stránská Eva, 10. *Škarohlídová Růžena, 11. *Tesařová Marie, 12. Týřková Ivanka, 13. Petrová Ilona, 14. Honcová Eva

TŘÍDA II. C

Třídní profesorka Helena Kadeřábková

1. Bartošová Jitka, 2. Bělová Irena, 3. Cetlová Věra, 4. Černá Libuše, 5. Drožová Hana, 6. Fialová Vlasta, 7. Háková Eva, 8. *Jindřichovská Marie, 9. *Jouzová Jana, 10. Kopčilová Libuše, 11. Krémářová Jaroslava, 12. Líbalová Marie, 13. Matysová Irena, 14. Moravcová Marie, 15. *Myslivečková Zora, 16. Němcová Vendula, 17. Pačesová Marie, 18. Plavcová Alena, 19. Raková Eva, 20. *Skalová Naďa, 21. Šešinová Zdeňka, 22. Tučková Jaroslava, 23. Vernerová Eva, 24. Záhorová Ludmila, 25. Bartůněk Jan, 26. Hrdličková Věra, 27. Simandlová Hana

TŘÍDA III. A

Třídní profesorka Alena Jáková

1. Bien René, 2. Brtková Marie, 3. Dvořák Václav, 4. *Felzmanová Jaroslava, 5. Fořtová Miroslava, 6. Franta Josef, 7. Fuchs František, 8. Hartigová Hana, 9. Horáková Miroslava, 10. Kocourek Pavel, 11. Komárek Vlastislav, 12. Konvička Lubomír, 13. Kopčil Rudolf, 14. Kratochvilová Božena, 15. Kunová Dana, 16. *Ledeč Jan, 17. Markovská Naděžda, 18. Petráňová Dagmar, 19. Popovová Jaroslava, 20. Procházková Eva, 21. Pýchová Ludmila, 22. Svobodová Jaroslava, 23. Šaman Pavel, 24. Šilhán Zdeněk, 25. Šindelář Ivo, 26. Turková Jana, 27. Vančurová Věra, 28. Vopařil Jiří, 29. Zahrádková Ivana, 30. Žák Jan

TŘÍDA III. B

Třídní profesorka Ivana Burešová

1. Diviš Karel, 2. *Hamták Petr, 3. Karas Petr, 4. Kolín Jaroslav, 5. Pobořalý Ladislav, 6. Růžička Pavel, 7. Uher Václav, 8. Vacek Jaromír, 9. Čiháková Tamara, 10. Klestilová Hana, 11. Lísková Helena, 12. *Mánková Miroslava, 13. *Mathonová Daniela, 14. Nováková Eva, 15. Palizová Ludmila, 16. Petrová Jitka, 17. Peřovská Olga, 18. Ropková Eva, 19. Sehnalová Maria, 20. Schneiderová Marie, 21. Stejnocherová Věra, 22. Štěfanová Marie, 23. Štochlová Jaroslava, 24. Šulcová Dagmar, 25. Urbanová Jiřina, 26. Vlastníková Květoslava, 27. Zelenková Anna, 28. Zimová Miloslava

TŘÍDA III. C

Třídní profesor Ladislav Tománek

1. Bráchová Ivona, 2. *Brožová Jarmila, 3. Červinková Eva, 4. Hošková Věra, 5. Chroustová Hana, 6. Jedličková Bohumila, 7. Kašová Dana, 8. Kmochová Ivana, 9. Krausová Eva, 10. Kropíková Ivana, 11. Kumštátová Irena, 12. Kuchařová Ivana, 13. Kuttílková Jarmila, 14. Marádová Lucie, 15. Neprašová Jiřina, 16. Nikodýmová Mihaše, 17. Padourová Dagmar, 18. Páková Anna, 19. Pecháčková Věra, 20. Polánková Miroslava, 21. Poupová Zdeňka, 22. Slavíková Pavla, 23. Šebestová Jaruše, 24. *Simonová Alice, 25. Tylová Marie, 26. Vedralová Lenka, 27. Zalabáková Vladislava

PROGRAM

oslav k 50. výročí založení reálného gymnasia v Českém Brodě a sjezdu žáků,
absolventů a profesorů ústavu, pořádaných ve dnech 13. - 14. září 1969

SOBOTA 13. ZÁŘÍ 1969

- 9 hod. Přivítání účastníků sjezdu - evidence podle jednotlivých ročníků ve třídách ústavu
- 11 hod. Zahájení sjezdu, projevy ředitele ústavu, předsedy Městského národního výboru a zástupce absolventů
- 12.30 - 13.30 hod. Koncert dechové hudby na náměstí
- 14 hod. Průvod městem. Sraz účastníků ve 13.30 hod. před budovou ústavu
- 15.30 - 18 hod. Kulturní pořad na zahradě gymnasia
- 18.30 hod. Společná večeře účastníků oslav v Lidovém domě
- 21 hod. Schůzky jednotlivých studijních ročníků v Lidovém domě a v Sokolovně

NEDĚLE 14. ZÁŘÍ 1969

- 9 hod. Zahájení výstavy k 50. výročí založení ústavu v tělocvičně gymnasia s kulturním pořadem
- 10 hod. Odhalení pamětní desky absolventům umučeným za nacistické okupace

ČINOVNÍCI OSLAV

Hlavní sjezdový výbor

JUDr. Antonín Uxa, předseda, Ing. Ctirad Rakušan, místopředseda, Marie Přerovská, tajemnice, prof. Bohumil Nepovím; ostatní členové: prof. Alois Jiráček, ředitel ústavu, Jar. Kopecká, předsedkyně hlavního výboru Sdružení rodičů a přátel školy, Zdena Chybaá, tajemnice HV SRPŠ a předsedové jednotlivých komisí.

Organizační komise

Prof. Jaroslav Hrubý, předseda, Jiří Brožek, Ph. Mr. Zdeněk Fírbas, Jiří Hladík, Karel Krajuš, Čestmír Lang, prof. Jaroslav Pelikán, Marie Přerovská, Ladislav Staněk, Ing. Vladimír Volf

Finanční komise

Ladislav Kontowicz, předseda, Jitka Votápková, pokladní, prof. Alois Jiráček, Zdenka Leděčová, Marie Přerovská

Výstavní komise

Prof. Josef Podrabský, předseda, prof. Květa Benediktová, Miloš Dvořák, Přemysl Fořt, Ing. Josef Franěk, Ing. Jaroslav Petrášek, Jarmila Rakušanová, Jaroslav Rus

Kulturní komise

Prof. Bohumil Nepovím, předseda MUDr. Stanislav Bejšovec, MUDr. Jiří Leděč, Rudolf Petráň, Ing. Ctirad Rakušan, prof. Anežka Víchová, Narcis Vopařil, MUDr. František Turecký

Redakční rada almanachu

Ing. Ctirad Rakušan, předseda, Miloš Dvořák, prof. Bohumil Nepovím, JUDr. Antonín Uxa

Ubytovací komise

Prof. Antonín Wimmer, předseda, JUDr. Václav Křivánek, prof. Věra Kubecová, prof. Vl. Šimonová

Stravovací komise

Václav Stránský, předseda, Antonín Klicpera, Jarmila Volfová, Jiřina Záhorová

Dále se na přípravách a organizaci oslav podílel aktiv důvěrníků jednotlivých maturitních ročníků, hlavní výbor Sdružení rodičů a přátel školy a pořadatelský sbor z řad žáků ústavu

≡ F I L M Y ≡

Svitkové černobílé — v citlivostech Fomapan 17° a Fomapan 21° ČSN —

na cívkách 6×9 typ 120 (B-II-8) z umělé hmoty
na cívkách 6×9 typ 620 pro Kodak. přístroje — kovové
na cívkách 4×6,5 — typ 127
kontrastněji pracující Fomapan Brillant 17° a 21° ČSN

Perforované — šíře 35 mm v citl. Fomapan 17° a Fomapan 21° ČSN —

v provedení: Denní balení v kazetě
Denní náplň — (jen na cívce k založení do kazety za denního světla).
Komorové balení — (ke vkládání do kazety jen za tmy).
kontrastněji pracující Fomapan Brillant 17° a 21° ČSN —

Fotografické chemikálie v hotových baleních —

negativní vývojky
positivní vývojky
soustavy pro zpracovávání černobílých inverzních (úzkých) filmů
soustavy pro zpracovávání barevných negativních filmů Foma
soustavy pro zpracovávání barevného posit. materiálů Foma
a řadu dalších výrobků tohoto druhu vyrábí pro Vás

**FOTOCHEMA, n. p.,
závod Český Brod**

Padesát let gymnasia v Českém Brodě

Vydalo Sdružení rodičů a přátel školy při Střední všeobecně vzdělávací škole
v Českém Brodě

Obálku navrhl Jiří Krejčí

K tisku připravil Ing. Ctirad Rakušan

Cena Kčs 25,—

Vytiskly Středočeské tiskárny, n. p. provozovna 13, Praha 10-Vršovice, U plynárny 85

Okresní podnik místního průmyslu v Českém Brodě

Vám nabízí osvědčené a průběhem dlouholeté činnosti podniku zdokonalené služby v mnoha pro Vás důležitých opravárenských oborech. Obráťte se proto s důvěrou na naše provozovny, celou vybudovanou síť sběren a Vaše požadavky budou rychle a vzorně vyřízeny.

V širokém měřítku provádíme:

opravy — elektrospotřebičů, televizorů, radiopřijímačů, transistorových přijímačů a magnetofonů v nejkratších opravních lhůtách, v nutných a možných případech na počkání, a to v Českém Brodě, třída Krále Jiřího 97,

opravy — praček, ždímaček, vysavačů, elektrický sporáků, žehliček i převijení el. motorů,

opravy a výrobu nábytku,

opravy a výrobu v oboru čalounickém

vyrábí — odlitky ze šedé litiny a odlitky z barevných kovů.

Pod osvědčenými značkami

Karma

plynová kamna KARMA K 15 Camilo
plynové radiátory 4-, 6-, 8článkové
garážové plynové radiátory
pařáky na tuhá paliva 65 lt

REMOSKA

Grand Remosky

Remosky Originál

STAVOKONSTRUKCE

n. p.

1960

1970

10 let práce pro stavebnictví

N Á B Y T E K

OBÝVACÍ POKOJE • LOŽNICE

NÁBYTKOVÉ DOPLŇKY

KUCHYNĚ

VYRÁBÍ

DŘEVOZPRACUJÍCÍ DRUŽSTVO

ČESKÝ BROD

